

50040

11-12.527

1939-1

DOBRYJ PASTYR EDITIO TRIMESTRIS DE THEOLOGIA ET VITA ECCLESIAE

ДОБРИЙ ПАСТИР

ТРИМІСЯЧНИК, ПРИСВЯЧЕНИЙ БОГОСЛОВСКИМ
І ЦЕРКОВНИМ СПРАВАМ

РІК IX

1939

ЧИСЛО 1

СТАНИСЛАВІВ

Гр.-кат. Духовна Семинарія
(вул. Перацького 11)

STANISLAOPOLIS (POLONIA)

Graeco-cath. Seminarium Dioec.
(ul. Pierackiego 11)

„ДОБРИЙ ПАСТИР“

ТРИМІСЯЧНИК, ПРИСВЯЧЕНИЙ БОГОСЛОВСЬКИМ І ЦЕРКОВНИМ СПРАВАМ

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА враз із пересилкою: в Польщі, ЧСР, Румунії й Мадящині 10 зол., в інших державах 15 зол. (або їхня рівновартість). — Поодинокі число коштує без пересилки 2:50 зол. — **Конто П. Ш. 507.999.** Власник конта: Grecko-Katolickie Seminarium Duchowne — Rektorat — Stanisławów.

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Добрий Пастир, Станіславів, вул. Пераського 11 (Дух. Семинарія). — Тел. 5-55. — Редакція рукописів не звертає й не переписується в тій справі.

SUBNOTATIONIS PRETIUM: Pro Polonia, Cechoslovachia, Romania, Hungaria zloty 10, pro aliis regionibus zloty 15 (vel pecuniae summa aequivalens).

INSCRIPTIO REDACTIONIS ET ADMINISTRATIONIS: Dobryj Pastyr, Stanisławów, ul. Pierackiego 11 — Polonia.

Periodicus editur in lingua ucrainica. Summaria aulem, quae possunt esse alicuius momenti pro Lectoribus linguam ucrainicam minus callentibus, latine proponuntur.

ЗМІСТ:

I. Статті

- о. *Ісидор Луб ЧСВВ*, Значіння св. Письма для священника . . . 1-4
о. *М-р Стефан Тарнавецький*, Примат Папи, як знак правдивости католицької Церкви . . . 5-14
о. *Стефан Ядловський*, Головні основи внутрішнього життя . . . 15-19

II. На вибрані теми

- Нові докази на незмінність св. Письма Нового Завіту . . . 20-23
о. *Іриней Назарко ЧСВВ*, Загальний Союз священників-приятелів Пресв. Ісусового Серця . . . 23-26
Чого вимагає теперішній слухач від проповідника . . . 27-29

III. Душпаст. питання й випадки

- Число святюкрадств . . . 30
Удлення св. Тайн для негідних . . . 30
Гріхи самонасильства в молоді . . . 30-33

IV. Хроніка

- А) Церковний огляд . . . 34-35
Б) З нашого церковного й релігійного життя . . . 36-38
(Продовження на 3. стор.)

INDEX:

I. Articoli

- Isidorus Lub OSBM*, De valore S. Scripturae pro vita sacerdotali . . . 1-4
Mag. Stephanus Tarnaveckij, Primatus Romani Pontificis ut signum veritatis Ecclesiae catholicae . . . 5-14
Stephanus Jadlovskyj, Principia generalia vitae internae . . . 15-19

II. Analecta

- Integritas textus S. Scripturae N. T. novis argumentis comprobatur* . . . 20-24
Irenaeus Nazarko OSBM, De sacerdotum SS. Cordis Iesu adoratorum Unione generali . . . 24-27
Debita praedicatio verbi Divini temporibus hodiernis . . . 28-30

III. Casus conscientiae

- Numerus sacrilegiorum* . . . 31
Adm. Sacramentorum pro indignis . . . 31-30
Peccata solitaria apud iuvenes . . . 30-33

IV. Chronica

- Ecclesia universalis* . . . 34-35
Ecclesia Ruthena catholica . . . 36-38
(Continuatio in pag. 3)

За дозволом Церковної Влади. — Ecclesiasticae Auctoritatis permisso.

Wydawca: Ks. Dr. Akseuty Bojczuk — **Redaktor:** Ks. Dr. Izydor Łub ZSBW.
Stanisławów, ul. Pierackiego 11. — **Drukarnia** OO. Bazylianów w Żółtkwi.

Видавець: о. Др. Авксентій Бойчук — **Редактор:** о. Ісидор Луб ЧСВВ.

Sponsor: Can. Auxentius Bojczuk, Rector Seminarii Dioecesanii.

Director: P. Isidorus Lub OSBM, in eodem Seminario Professor.

о. Ісидор Луб ЧСВВ.

Isidorus Lub OSBM.

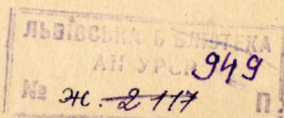
Значіння св. Письма для священика.¹ De valore S. Scripturae pro vita sacerdotali

Нема найменшого сумніву, св. Письмо повинно бути нерозлучним товаришем і дорадником кожного священика, що хоче сам освятитися й належно виконувати свої обов'язки душпастиря й провідника людських душ. Священик це другий Христос. Тому він мусить добре знати Христа й жити духом Христовим. А „ignoratio Scripturarum — ignoratio Christi est“ (святий Єронім у Прольору до пророка Ісаї). Не знаючи св. Письма, священик позбавлений неоціненого джерела Божого Об'явлення й тим самим джерела всіх майже богословських наук. Далекий від Христа (що його повинен пізнавати передовсім зі св. Письма), він стає теж далекий від Божих справ і від духовного життя та заслуговує на назву сліпого провідника сліпих. Тому читання й студії св. Письма повинні належати до найбільш улюблених занять священика, щоб він не став подібним до вояка, що серед нагального ворожого наступу на фронті знайшовся без ніякої майже зброї. А що такі наступи в нас є, може послужити за доказ агітація різних сектантів і православних, що спираються передовсім на мильнім пояснюванню різних місць святого Письма. Наші священики мусять протиставлятися тій агітації й тим самим мусять бути добре познайомлені зі св. Письмом.

1. „Всяке Письмо є надхнене Богом і корисне для науки, для картання, для направи, для поучення в правді, щоб чоловік Божий був звершений, до всякого доброго діла готовий“ (II Тим. 3, 16. 17). Священик, як Божий слуга й заступник та оборонець Його правд перед людьми, обов'язаний читати щодня св. Письмо, як також по можності студіювати його (інакше він не відрізнявся би від звичайних вірних, що також читають св. Письмо) — тому, що в св. Письмі „містяться конечні науки для священика, щоб він успішно виконував свій уряд та вмирав з великою чистотою серця“ (св. Августин).

Вже старозавітним священикам поручив Бог докладно познайомлюватися зі св. Письмом, читати й пояснювати його лю-

¹ Пор. о. І. Луб ЧСВВ, Про св. Письмо (Бібл. Рел. Освіти). Жовква 1938.

Роз 274
411, 50.

дям і зокрема розв'язувати на основі св. Письма різні труднощі, що з ними люди до них звернуться. Св. Павло поручає Тимотеєві безупинно читати св. Письмо, щоб успішно трудитися над порученими собі вірними в Єфесі. Цей обов'язок пригадає всім священикам раз-у-раз св. церква, і то дуже рішуче: через Христових Намісників і вселенські та різні провінційальні собори — тому, що св. Письмо це твір, що призначений передовсім для священиків. Старинна церква навіть не могла собі уявити священика без знання св. Письма. Папа Лев XIII в Енцикліці „Providentissimus Deus“ поручає священикам читати св. Письмо день-у-день тому, що ніщо не є таке відповідне для їхнього стану, як займатися св. Письмом. Священики це особливіші воїни Христові, що повинні вміти добре орудувати такою надзвичайно важною зброєю, як св. Письмо. Притім заохочує єпископів, щоб у своїх духовних семінаріях дуже старалися про плекання студій св. Письма.

2. Св. Письмо вказує дорогу до неба. Тому священик, що має вести людей дорогою спасення, мусить передовсім сам знати ту дорогу. Зокрема має священик присвічувати вірним святістю свого життя й глибокою наукою¹.

А дуже трудно прийдеться йому набратися святости й досягнути потрібне знання, коли не буде добре познайомлений передовсім зі св. Письмом. Читаючи й студіюючи св. Письмо, набереться він великої ревности й посвяти, сильної віри, терпеливості в прикростях, глибокої покорі й зокрема великої любови до Бога й до ближніх. Притім присвоїть собі знання багатьох важних правд, що відносяться до віри й моралі, та поглибить знання майже всіх інших богословських наук.

Зокрема дуже придасться йому св. Письмо в проповідництві й кермуванню людськими душами на дорозі чесноти. Священик, що познайомлений належно зі св. Письмом, може зладити на його основі навіть дуже вдатні проповіді: святочні, недільні й принагідні та вельми цікаві й хосенні гомілії. Проповідь, зладжена на основі св. Письма, є звичайно солідніша, більш переконлива й тим самим успішніша, бо священик говорить не свої слова, але слово Боже, яке викликає звичайно в слухачів багато більше вражіння, як навіть найкраща світська промова. Бо людські слова не можуть мати ніколи такої сили, як слово Боже. Посилаючи пророка Єзекиїла до жидів, поручив йому Господь говорити до них не сво-

¹ Пор. Дві Енцикліки про священство св. Вітців Папи Пія X і Пія XI. Перемишль 1937.

їми, але Божими словами: „Іди до дому Ізраїля й говори до них моїми словами“ (Єз. 3, 4) — щоб осягнути належний успіх. Добра проповідь вимагає дуже багато труду й великого приготування. Замість розчитуватися в багатьох, не завжди солідних, підручниках до проповідей, ліпше є пильно розчитуватися в св. Письмі й думки св. Письма переповідати вірним на проповідниці своїми словами. Бо справді ніде не знайдемо стільки й таких глибоких думок, ані стільки прикладів, як у св. Письмі. Св. Йоан Золотоустий став найбільшим проповідником католицької Церкви м. і. тому, що належав до найліпших знав-св. Письма. Його проповіді, основані на св. Письмі й попереплітані влучними й добірними цитатами зі св. Письма, були такі цікаві й такі переконливі, що ніхто не міг їм опертися. Переймитися духом і стилем св. Письма є подекуди те саме, що виробитися на доброго проповідника. А цей прегарний стиль на-ходиться м. і. в чудових притчах Христа, в листах св. Ап. Павла, в творах пророків (зокрема Ісаї), в книзі Йова, як також в Об-явленню св. Йоана Богослова¹. Однак уживаючи св. Письма в проповідях, дуже треба вважати, щоб мильно не цитувати його та щоб мильно не пристосовувати його. Приготування може влегшити якась добра конкорданція й поазбучно впорядковані записки на карточках.

Надзвичайно корисне є св. Письмо для священика — зі своїми, дуже часто готовими словами перестороги, напіннення, чи потіхи — як провідника людських душ: у сповідаль-ниці, на годині катихизму, в часі відвідин недужих, і т. п. Тоді праця священика має справді великий успіх.

3. Тому конечно треба читати св. Письмо щодня, бодай пів години й не треба знеохочуватися, коли не все розуміється. Читати треба витривало, в тій самій порі, по старословянськи (маючи притім під рукою по можності добре зладжений укра-їнський переклад з церковною апробатою).

Славний французький проповідник, еп. Bossuet, прочитав-ши випадково в домі свого батька частину Ст. Завіту, так за-хопився св. Письмом, що вже ніколи з ним не розлучався. В дорозі, крім часослова, мусів мати з собою теж св. Письмо. „Щоб бути добрим проповідником — говорив він — треба пе-редовсім добре знати Старий і Новий Завіт“. Таким саме до-брим проповідником був сам еп. Bossuet. Його подиву гідні й

¹ Наші молодші священики повинні добре познаймитися з цінним твором: о. Др. Т. Г а л у щ и н с ь к и й ЧСВВ, Значіння св. Письма в про-повідництві. Гомілетично-біблійна студія. Львів 1923. (Відбитка з „Ниви“).

просто клясичні проповіді захоплюють глибиною думки й чудовим добром слів іще й теперішнього читача!

Перечитавши раз св. Письмо, повинен священник науково студіювати його, хоч треба признати, що студії св. Письма вимагають дуже великого труду, пильности й витривалости.

Першусього треба добре познайомитися з загальним і спеціальним введенням (інтродукцією) до св. Письма (інспірація, історія канону та історія тексту й перекладів, як також: правила герменевтики, зміст поодиноких книг та обставини, серед яких ті книги повстали).

Потім треба подбати про якесь критичне видання оригінального тексту й вивчитися докладно біблійних мов (з граматик, словників і з самого оригінального тексту). Для ліпшого зрозуміння єврейської мови добре є знати також інші семітські мови (зокрема арабську й сирійську). Щоб користати з новіших осягів біблійних наук, добре є вміти новітні головні європейські мови, що на них появляються різні біблійні періодики й розправи. Тому, що до ліпшого зрозуміння св. Письма дуже потрібні є: біблійна археологія, історія, хронологія, критика, апольогетика, як також географія біблійних країв — добре є й з тими науками основно познайомитися. Деяке світло кидає теж на св. Письмо апокрифічна література. Зокрема треба добре присвоїти собі догматику, бо інакше можна зійти на мильну дорогу. І справді, чимало творів, що їх осудив Ап. Престіл, відносилися до біблійних студій.

Треба знати, що майже всі західноєвропейські народи дуже цікавляться біблійними студіями та мають велику біблійну літературу. А в нас є тільки початки. Нпр. ще й досі нема в нас католицького видання цілого св. Письма в українському перекладі, ані нема майже ніяких підручників до студій святого Письма, з винятком герменевтики о. Дра В. Лаби. Але з певністю піде до ліпшого, коли наші священники вироблять у собі передовсім велику любов і замилювання до св. Письма. Тоді теж зуміють вони краще сповнити своє високе завдання перед Богом і перед Церквою!

SUMMARIUM

Lectio necnon studium S. Scripturae maximi est momenti pro vita religiosa et pastoralis sacerdotis. Secus „ignoratio Scripturarum — ignorantia Christi est“ (S. Hier., Prol. in Is.) Praesertim praedicatoribus et directoribus spiritualibus S. Scriptura utilissima est. Propterea lectio quotidiana Scripturarum valde commendatur. Studium tamen S. Scr. difficillimum est praeparationeque non modica indiget. Omnes tamen difficultates amore erga S. Scripturam necnon diligentia non communi superari possunt.

о. М-р Стефан Тарнавецький.
Mag. Stephanus Tarnaveckij.

Примат Папи, як знак правдивости католицької Церкви.

Primatus Romani Pontificis ut signum veritatis Ecclesiae catholicae

Сотворення світу є висловом Божої доброти й любови до сотворінь. Божа любов це чинник, що також має лучити всіх людей в одну велику Божу родину. Бо де любов, там також і одність. Злучене сильним вузлом Божої любови все людство мало творити Боже Царство на землі. Упадок перших людей зірвав цей звязок між Творцем і людьми. Брак одности, викликаний злобою диявола й упадком чоловіка, викликав хаос серед народів аж до втрати пізнання правдивого Бога та став товчком до численних поганських релігійних системів.

Та Бог не забув про діло своїх рук. Своїм Провидінням та Обявленням привів Він знову людей до почитання Його одного в самотній на землі інституції — Христовій церкві. Установленням Старого Завіту поклав Він підвалини під величаву будівлю свого Царства на землі. Однак у Старому Завіті Боже Царство обмежувалося до самого тільки ізраїльського народу. І це тривало аж до часу, поки накінець не післав Бог свого Єдинородного Сина, щоб Він поширив Його Царство між усіма народами. Бо Христос Спаситель зійшов на землю не тільки на те, щоб відкупити людський рід, але також щоб оснувати нове Боже Царство на цій землі. Християнство має злучити всіх віруючих в одну велику Божу родину. І подібно, як існує один Триєдиний Бог, так теж існує одна, самотня правдива церква — в противенстві до всяких ложних вірувань і релігій, яких є безліч.

Бог уже устами своїх пророків заповів оснування своєї новозавітної церкви кажучи: „І зложу з ними завіт мира; це буде завіт вічний з ними. І впорядкую їх і намножу й поставлю святиню мою серед них, по всі вічні віки“ (Єзех. 37, 26); „І царствуватиме Господь над усією землею; один тоді буде Господь і одне Імя Його“ (Зах. 14, 9).

Вже сама одність найвищої Правди та одність обявлення вимагає, щоб була тільки одна Божа інституція на землі, що зберігала б і пояснювала Божу правду та Боже обявлення. Такою Божою інституцією є саме св. католицька церква, що її оснував Ісус Христос. Виразно свідчить про це св. Письмо,

згадуючи про одного Пастиря й про одне стадо, про одні двері й про одну вівчарню. Тому до Христа належить тільки той, що належить до Його церкви.!

Назва католицька Церква це назва одности й однодушности всіх Її членів. Ця одність є дуже сильна, бо основа церкви спочиває на Христі й на св. Петрі та на Його наступниках, Римських Папах, що їм через св. Петра передав Христос найвищу власть. Цю одність підкреслюють св. Вітці в своїх творах, за Неї проливали свою кров св. мученики. Ця одність впливає з віри й науки Ісуса Христа, вона міститься у святих Тайнах. Одність та правдивість католицької церкви впливає також із Її пізнішої історії, а саме з Її скорого поширення та з перемоги над поганством і ересями всіх часів.

I.

Одність і загальність Христової церкви мусять мати видиму основу. Коли сам Христос став невидимим головою церкви, то мусів установити на землі для зєдинення видимого свого містичного тіла видиму голову. Христос бажав одности в своїй церкві й тому установив цю одність у пастирськім уряді. Про установлення видимого голови довідуємося передовсім із святого Письма. В Ньому говориться, що одного з дванадцятьох Апостолів наділив Ісус найвищою властю, а саме св. Апостола Петра. Петро вже від самих початків прилюдної діяльності Ісуса Христа займає між Його учнями перше місце й на цьому місці залишається аж до своєї смерті. Вже при першій стрічі перемінює Ісус його дотеперішнє ім'я Симона на ім'я Кифи (скала-Петро), щоб підкреслити його будуче, дуже високе становище в своїй церкві (такої переміни не удостоївся від Христа ані один із прочих Апостолів). Дуже зворушливо описує покликання Петра на Апостола св. євангелист Лука (5, 1), оповідаючи про чудесну ловлю риб та про слова Христа, звернені до Петра: „Не бійся, відтепер будеш ловити людей“. Христос навчає з Симонового човна, з того самого човна закинули сіть на багату ловлю риб. Це має своє велике символічне значіння: Петро в човні представляє церкву, що Нею він кермує. Він сам закидає сіть, а інші Апостоли це тільки його помічники. Христова церква є церквою Петра. Човен св. Петра це неначе ковчег Ноя, що в ньому спаслися всі вірні.

Дальша історія Петра в апостольській колегії виказує безупинно його чільне становище. Коли Ісус вернув до Капернауму, загостив до дому Петра, де уздоровив його свекру (Мт 8, 14). Матей вчислюючи всіх Апостолів, не лишень поміщує Петра

на першому місці, але й виразно ставить його, як першого. Всі євангелісти завсіди з почесною згадкою імя Петра (Мк 3, 16; 5². 37¹, 43; Мт 14, 28; 15, 15; Йо 6, 66-68). Святий Петро був устами Апостолів, як називає його св. Йоан Золотоустий. Словами: „Ти Христос Син Бога живого“ (Мт 16, 16) Петро висказав віру свою й віру Апостолів та підкреслив вірність для Христа. Цей акт оцінив сам Христос дуже високо. Він указав на Об'явлення Свого Отця, що було джерелом віри Петра, далеке від усяких людських мотивів: „Блажен еси Симоне, сину Йонин, бо тіло й кров не відкрили тобі цього, а Отець мій, що на небі. Скажу й я тобі: Ти є Петро (Скала) й на цій скалі збудую Церкву Мою й ворота пекольні не переможуть її. І дам тобі ключі царства небесного, і що зв'яжеш на землі, буде зв'язане й на небі, а що розв'яжеш на землі, буде розв'язане на небі“ (Мт 16, 17-19). Із цих слів виразно проявляється значіння Петра серед Апостолів та його Примат у Христовій Церкві. У хвилі Преображення Петро знову є перший серед вибраних Апостолів (Мт 17, 1). В Капернаумі платить Петро з поручення Христа податок за Нього й за себе (Мт 17, 21). В часі страстей вирікся, щоправда, Петро трикратно Ісуса, однак коли пригадав собі, на слова Господа, гірко заплакав (Лк 22, 64). Цей факт вказує на людську неміч, що вкралася в душу такого велитня, що ним був св. Петро. Цей упадок не можна приписувати Петрові за брак віри. Був це відрух, що в ньому брали участь радше уста, як серце. Сильна віра в Петрі не згинула. Про це свідчить дальша історія його життя та його мученича смерть. Вже по Воскресенню Христос поручає невістам через ангела: „Ідіть і скажіть учням і Петрові, що попередить вас у Галилеї. Там побачите Його, як вам сказав“ (Мк 16, 7). Того самого дня Петро перший входить до гробу (Йо 20, 6) й йому першому появляється Христос (Мк 24, 34; I⁵ Кор. 15, 5).

В часі появи над морем Тиверядським звернувся Ісус до Петра з трикратним питанням: „Симоне, чи любиш мене. Паси вівиці мої, паси ягнята мої“.

В однозгідних описах євангелістів являється св. Петро, як тип людини відважної, готової на всяку жертву для Христа, скорої в рішеннях та повної запалу, що в ньому перецінює не раз свої немічні людські сили. Понад усіма прикметами його характеру царює сильна віра в Ісуса, Сина Божого й безмежна любов до Нього.

Беручи під увагу різні прикмети залізного характеру святого Петра, стане нам ясне, чому Христос відзначив Петра,

чому іменував його князем Апостолів та передав у його руки ключі своєї церкви. Петро це справжня Скала, що має бути сильною основою величавої Будівлі.

Чим є основа для дому, тим св. Петро для Христової церкви. Основа (фундамент) надає цілому домові тривкості, держить у цілості поодинокі його частини й так дає йому одність. Для церкви такою основою є саме Петро; церква побудована на Петрі!

До першої обітниці: побудувати церкву на Петрі, додає Христос іще й другу, дуже важну обітницю: „І дам тобі ключі царства небесного, і що звяжеш на землі, буде звязане на небі, а що розвяжеш на землі, буде розв'язане на небі“ (Мт 16, 17-19). Христос обіцяє віддати св. Петрові ключі цілої Церкви. А віддати комусь ключі дому, міста, чи держави, є те саме, що віддати йому управу. Таке значіння мало віддання комусь ключів у старині, таке саме значіння має воно й тепер. Інакше кажучи, обітницею віддати Петрові ключі своєї церкви, заявив Христос, що віддасть йому найвищу владу у церкві, обіцяв учинити його своїм наступником у церкві.

Св. Ап. Петро одержав владу зв'язувати й розв'язувати, тобто найвищу владу законодавчу, судейську й учительську. А одержав її на те, щоб церква могла досягнути свою ціль, щоб могла спасати людей. Ця влада є необмежена („що зв'яжеш..., що розвяжеш“) й тому все, що в'яжеться з надприродним післанництвом церкви, є піддане під владу зв'язувати й розв'язувати св. Петра та його Наступників.

II.

Урядове проголошення Примату св. Петра наступило по воскресенню Христа, коли Христос на трикратне питання: „Петре, чи любиш мене“ почув рішучу відповідь Петра: „Так, Господи, Ти знаєш, що я люблю Тебе“. Тоді Ісус урочисто сказав до Петра: „Паси вівці мої“ (Іо 21, 15-18). Цими словами: „Паси вівці мої“ Христос передав св. Петрові свій уряд Доброго Пастиря, і тим самим передав йому Прима́т. Христос наділив, що правда, всіх Апостолів властю навчати й хрестити людей та даром творити чуда. Але для удержання й скріплення одності своєї церкви найвищу владу віддав св. Петрові. Під тим Приматом св. Петра не треба розуміти першенство самої тільки почеси й пошани, що її завсіди мав св. Петро серед Апостолів, тобто не можна його уважати, як „*primum inter pares*“. Бо віддання ключів небесного царства й найвищого пастирського уряду це не тільки ознака першенства між рівними собі.

Примат це найвища юрисдикція, що нею наділив Петра сам Ісус Христос. Він містить у собі виразну Божу волю, в ньому є скристалізована одність церкви.

Що Петро мав Примат, стверджує це його діяльність і становище в церкві по вознесенню Христа. Він предкладає вибір нового Апостола на місце зрадника Юди й притім подає кого можна вибрати на Апостола, як також спосіб вибору (Діян. 1, 15-26). Безпосередньо по Зісланню св. Духа він промовляє до зібраних людей. До нього передовсім звертаються зворушені слухачі (Діян. 2, 14-17). Він уздоровляє хромого при дверях святині (Діян. 3, 6), промовляє до народу й до високої ради (Діян. 4, 8; 5, 29), видає вирок на Ананію й Сафіру (5, 1), кидає клятву на чарівника Симона (Діян. 8, 20-23), відвідує християнські громади в Юдеї, Галилеї й Самарії, в Йопії повертає до життя Тавиту (Діян. 9, 40). По надприродному видінні приймає Петро до церкви перших поган (Діян. 10, 1). На соборі Апостоли згідно з думкою Петра полагоджують спір (Діян. Ап. 15, 7-11. 23-26). Всі ті місця св. Письма вказують, що святий Петро по Вознесенню виконував при кожній нагоді поручений собі Христом Примат у Його церкві. В Петрі спочиває осередочний пункт Апостольської церкви. А найвизначніший із Апостолів, св. Павло, покликаний в особливіший спосіб до апостольської праці в винограднику Христовім, узнає Примат св. Петра. Перед своїми місійними подорожами йде Павло до Єрусалиму, щоб представитися Петрові, як голові Христової церкви на землі (пор. Гал. 1. 18).

III.

Католицька церква, віддана в руки св. Петра, стала Вчителькою Божих правд, завдяки ревній праці Петра й Апостолів. Завдяки одности Вона виказала свою могучу силу в боротьбі з поганським світом. Ця світла перемога та швидке поширення християнства вказують, що Христос кермує церквою через Петра й його Наступників.

Не має в світі ніякої такої інституції, що не мала б ніякого проводу, або кількох зовсім незалежних від себе керманців. Це впливає з konieczности порядку у вселенній. Божий закон порядку домагається причини, що зберігала б його. Лад, це добро, що протиставиться хаосові. Тому закон порядку панує завдяки Божому Провидінню як у вселеній, так і серед людей, передовсім у різних їхніх інституціях. Порядок це основа існування. Коли ж у світських інституціях закон порядку вимагає одного проводу для збереження самої інституції, то тим біль-

ше мусить мати провід Божої інституція, церква, і то тільки один.

Тому католицька церква по смерті св. Петра одержала його Наступників, наділених такими самими правами Примату, що й св. Петро. По смерті св. Петра й Апостолів Прима́т був іще потрібніший, як за його життя. Цього домагалися такі чинники, як розвій церкви та збереження в цілості і в чистоті Божих правд перед різними небезпеками, що почали загрожувати церкві від поганства та всяких ересей і схизм. Також Боже Провидіння подбало, щоб був один осередок у церкві для збереження одности всіх християн. Бо пізніші покоління не мали вже перед очима ані Апостолів з Петром на чолі, ані не бачили вже таких могутніх проявів сили св. Духа, як за апостольських часів. Також потрібний був видимий вузол, що вязав би вірних з Ісусом та з Його наукою. Тому Прима́т Наступників св. Петра став конечним й невідкличним постулятом людства, згуртованого під прапором Христа.

Та Прима́т Голови Церкви, щоб міг удержатися на висоті свого завдання та мати за собою повагу Христа, мусів походити від св. Петра, як першого Христового Намісника на землі. „Де св. Петро, там є й церква, а де церква, там є й Петро“ каже св. Амвросій. Отже „де церква, там є Дух Божий, і навпаки“, каже св. Іриней.

Цією ясною й простою дорогою, без ніяких богословських, історичних та логічних противорічностей, доходимо до висновку про конечність існування Наступників св. Петра. Та питання, кого треба уважати за Наступників св. Петра? Відповідь на це питання є злучена з незапереченим побутом, діяльністю та мученичою смертю св. Петра в Римі. З Римом є звязане наслідство св. Петра, а Римські Єпископи є узнавані за Переємників Примату св. Петра та представників найвищого пастирського Уряду в Христовій церкві. Місто Рим завдяки тісній злуці зі св. Петром удостоїлося стати центром християнського світу та одержати назву „Вічного Міста“. Приналежність Палестини (в характері провінції) до римської імперії вимагала сталого контакту її жителів з Римом під кожним оглядом. Тому нічого дивного, що й князь Апостолів, св. Петро, звернув свою особливу увагу на Рим, як на важну точку своїх місій. Перший раз пішов він до Риму 44 р. Було це тоді, коли Ірод Агрипа I, щоб приподобатися жидам, приказав стягти Якова Старшого. Ув'язнений тоді Петро лишень завдяки молитвам вірних спасся чудесно від смерті. Звільнений ангелом із в'язниці, відбув першу подорож до Риму. Та з різних причин

не міг там постійно перебувати. М. і. прогнання жидів із Риму 50 р. досягнуло теж певно й християн жидівського походження. Також не треба забувати, що св. Петро, як князь Апостолів і Намісник Христа, відвідував різні християнські громади й тому перебував там, де вимагали цього справи церкви. Крім Антіохії, що була одним із етапів його діяльності, св. Петро, як довідуємося з його першого листа, відвідував християн у Понті, Галатії, Каппадокії й Вітинії. Правдоподібно був теж і в Коринті. Після того йде другий раз до Риму й там управляє християнською громадою аж до смерти.

Тут треба згадати, що безосновне є твердження греків, що єрархічне першенство Риму основане на політичній значінню Риму, як столиці старинного світу. Політичний чинник не міг тут рішати про те першенство. Ані св. Петрові, ані його Наступникам, не могла імпонувати політична велич і блеск столиці поганських імператорів хоч би й тому, що Рим був розсадником морального зіпсуття й носієм кличів, що противилися християнству. З того самого Риму, з якого виходили криваві едикти імператорів, виходили одночасно, повні лагідности й Христового мира, пастирські листи св. Петра та його Наступників. Папа св. Лев I пояснює вибір Риму на столицю католицької церкви також тим, що Рим, як гніздо морального зіпсуття й корінь зла, вимагав окремого лікування й постійної опіки такої визначної особи, як св. Ап. Петро. Св. Петро знав, що поганський світ черпає свої сили з Риму; тому пішов саме до Риму, щоб усунути зло в самім його корені. В Римі мала свій осідок поганська культура, тому в Римі розпочав св. Петро свою оживлену діяльність. І коли під впливом християнської науки топнів поганський світ, ставав Рим ближчим християнському сердцю й одночасно зростала повага Риму в християнському світі. Коли ж вкінці римську землю напоїла мученича кров св. Петра, то це була хвиля, коли Рим прийняв хрищення крові, що витиснуло на нім незатерте знамя столиці Христового Намісника! Не політичні причини, лишень скорє поширення Божого Царства спонукало св. Петра вибрати Рим на Апостольську Столицю.

На побут св. Петра в Римі вказує м. і. його лист, написаний у „Вавилоні“, тобто в Римі. Старинний християнський світ, згідно з Апокаліпсою, називав так тодішній Рим, що під оглядом упадку обичаїв нагадував тодішньому світові старий Вавилон. Цього листа не міг написати св. Петро з Вавилону, бо Вавилон у часі народження Христа находився вже в руїнах. Символіку цього слова „Вавилон“ можна віднести тільки до Риму.

Про побут св. Петра в Римі свідчить теж однозгідно ціла старинна традиція. Промовляє за цим і те, що ніяке інше місто не приписувало собі, що посідає гріб князя Апостолів, як тільки один Рим. Про побут св. Петра в Римі згадують м. і.: св. Климент римський і св. Ігнатій Богоносець. Св. Климент у листі до Коринтян (I, 5. 6), з 96 р., пригадує читачам на мученичу смерть св. Петра й Павла в Римі. Св. Ігнатій з початком II віку пише до Римлян, що не думає приказувати їм так, як св. Петро. Подібні відомості подають теж Папія й Діонисій із Коринту в листі до Римлян. Про побут св. Петра в Римі та про його Примат враз із правами першенства Римської Столиці говорять теж: Тертуліян, римський пресвітер Гай, св. Іполит, Оріген, св. Кипріян, Ляктанцій, св. Петро олександрійський та св. Іриней.

IV.

Примат, побут і передовсім смерть св. Петра в Римі вчинили Рим духовою митрополією християнського світу. Основою дальшого світлого розвою й панівної ролі Риму в житті Христової Церкви стало наслідство Римських Єпископів по св. Петрі. Зі зростом величавої будівлі Церкви дається відчувати й ділання Римських Єпископів у християнській суспільності. Тільки Римські Єпископи уважали себе за примасів цілої церкви й за таких уважала їх ціла церква. За доказ цього твердження можуть послужити листи Римських Папів до вірних цілого світу та листи Єпископів у поодиноких церковних провінціях.

Маємо м. і. лист Папи св. Климента до коринтійської громади з приказом зліквідувати спір, що повстав на її терені. Коли візьмемо під увагу, що в тому часі жив іще в Єфезі св. Апостол Йоан, то тим більшого значіння набирає цей виступ Римського Єпископа. Папа св. Віктор I (около 190 р.) пише листа до Полікрата, єпископа Єфезу та поручає йому скликати синод єпископів Малої Азії й сусідніх провінцій та устійнити час святкування Великодня. Притім домагається, щоб на Сході святкувано свято Пасхи того самого дня, що й на Заході. Папа св. Стефан (254-267) наказує єпископам Африки й Азії узнати хрищення, уділене еретиками за важне й грозить клятвою на випадок спротиву. Папа св. Юлій (337-352) в листі до євсевіянських єпископів пише в справі самовільного усунення з патріяршого престолу в Олександрії св. Атанасія Великого. Він свідомий свого права судити справи східних єпископів та патріярхів. Папа Сирикій (ок. 385 р.) в листі до Гімерія з Таракони підкреслює верховне становище Римського Єпископа в цілій церкві. Папа Іннокентій I 417 р. хвалить єпископів кар-

тагінського синоду, що, свідомі церковної карности, піддали ухвали того синоду під осуд Апостольської Столиці.

Примат Апостольської Столиці підкреслювали ще м. і. Папи: Зосим у листі до африканських єпископів, Боніфатій I (422 р.) в листі до єпископа Тессалії й Келестин I (422-432) в листі до єпископів нарбонської провінції. Келестин позбавляє патріяршого престолу в Царгороді відомого єретика Несторія. Подібно рішає про справи Сходу Папа св. Лев Великий. В наступних віках Примат Папів виступає в цілій церкві так ясно й вирізно, що дальші приклади є зайві.

Велику вартість мають свідоцтва християнського Сходу, які вказують, що християнський Схід завсіди признавав над собою Примат Папи. М. і. Полікарп удається до Риму в справі святкування Великодня, св. Атанасій В. шукає в Римі оборони й справедливости. Він оповідає теж, що олександрійський патріярх Діонисій Великий, оскаржений перед Папою, оправдувався зі свого становища в савеліянським спорі. Збережені листи свідчать, що олександрійські патріярхи уважали Ап. Столицю в Римі за вищу для себе інстанцію.

Візантійські цісарі признають Примат Апостольської Столиці, як доказ своєї приналежності до католицької Церкви (нпр. Теодосій В. 380 р. і Юстиніян 539 р.). Також перші вселенські Собори, що відбулися на Сході, свідчать про Примат Римських Єпископів (єфеський 431 р., халькедонський 451 р., царгородський 680 р., нікейський 787 р.). Східні признають Примат Папи на вселенських соборах, що відбулися на Заході (Ліон 1274 р., Фльоренція 1439 р., Ватикан 1869 р.).

Примат Папи признавали навіть і єретики. В багатьох випадках вони старалися про одобрення своїх ложних теорій Апостольською Столицею. Почавши від Симона чарівника аж до гностиків: Валентина й Маркіона, удавалися єретики до Риму в надії, що їхні ложні теорії знайдуть там признання. Монархіяни й монтаністи старалися про прихильне для себе становище Папи. Пелягій і Келестин предкладали Папі своє визнання, Несторій і Євтихій також зверталися до Риму.

Примат римської церкви стверджує ще й те, що Вона перша посідала сформульоване визнання віри при св. Тайні Хрищення, а всі засади Христової науки передала в формі догм до вжитку всього християнства.

Продовж віків зростає й утверджується повага Примату Папи. Апостольська Столиця займає центральне становище в християнстві, навіть у відношенню до світської влади. В справах віри, моралі й церковної карности промовляють Папи в імені

християнського світу. Їхні декрети мають таку саму силу, як і постанови Соборів. На лоні католицької церкви виростають щораз то нові світлі одиниці, що в своїх творах підкреслюють найвищу гідність і юрисдикцію Святішого Вітця. До них належать м. і.: св. Вернард із Клерво, св. Тома з Аквіну, св. Альберт Великий і св. Бонавентура. Згідно зі своїм верховним становищем Апостольська Столиця стоїть на сторожі мира та є запорукою зовнішнього спокою й внутрішнього ладу в державах. Вона теж злагіднює тиранію й самоволу світської влади.

Найкращим свідоцтвом Примату Папи в дальшій його розвою є *Dictatus Papae*, виданий св. Григорієм VII 1075 р. Є він синтезою думок про владь Папів, висказаних у середніх віках. В ньому читаємо м. і., що тільки Папа має право звати себе *Episcopus Universalis*, Він рішає в усіх справах церкви, як також має право позбавляти монархів їхніх престолів та звільняти їхніх підданих від присяги вірності. *Causae maiores* кожної церкви належать до компетентії Апостольської Столиці. Тільки Папа має право поставляти, усувати, чи переносити єпископів. Він один має владь основувати митрополії, єпископства й архимандрії та лучити, чи ділити єпархії. Він лишень має право скликувати вселенські Собори та бути сам, або через своїх Легатів, Предсідником тих Соборів. Має право висвячувати духовних для кожної церкви. Рішення Апостольської Столиці є остаточні; Апостольська Столиця судить усіх, а Її ніхто не має права судити. В справах віри Апостольська Столиця ніколи не помиляється. *Dictatus Papae* є висловом верховного становища Папи аж до наших часів. Змінилося тільки в дечім відношення Ап. Столиці до світської влади.

Католицька церква, наділена Приматом, веде людство до спасення продовж віків серед безупинних боротьб та небезпек. Примат Папи спертий на повазі Ісуса Христа дав Їй таку силу й відвагу, що Вона завсіди сміло й побідно відпирає всі ворожі наступи. В історії світу нема такої інституції, що могла б своєю організацією рівнятися з організацією католицької церкви. Народи, що живуть під її проводом, черпають від неї силу, світло, правду й духову велич. Успіхи своєї великої акції та післанництва завдячує католицька церква Божій силі, що перейшла від Ісуса Христа на св. Петра та на його Наступників, Римських Папів!

ЛІТЕРАТУРА. Dr. E. Hettinger, *Apologie des Christenthums*. Freiburg im Breisgau 1900. — A. M. von Liguori, *Die Wahrheit des Christenthums*, übersetzt von M. A. Hugues. Regensburg 1845. — Lietzmann, *Petrus und Paulus im Rom* (1925). — Wikenhauser, *Die Apostelgeschichte und ihr Geschichtswert* (1921). — Ks. Dr. J. Umiński, *Historia Kościoła*. Lwów 1933.

о. Стефан Ядловський.
Stephanus Iadlovskýj

Головні основи внутрішнього життя. *Principia generalia vitae internae*

„Не приходить царство Боже помітно, ані не скажуть: Це тут, або там. Бо царство Боже є в вас унутрі“ (Лк 17, 20-21).

На питання, що це є внутрішнє життя, дає нам найліпшу й притім автентичну відповідь сам Божественний Спаситель. Своїм Апостолам обявляє Він цю основну правду, що тільки Він один дає надприродне життя для душі, а тим життям, правдивим життям, є Він сам. „Я прийшов, щоб мали життя й надто мали“ (Йо. 10, 10). І в іншому місці: „Я є дорога і правда і життя“ (Йо. 14, 6). Отже тим джерелом, що містить у собі повноту духовного життя, є один тільки Божественний Спаситель. Той, що „в Ньому було життя“ (Йо. 1, 4), прийшов на світ, щоб дати людям правдиве життя й стати для них правдивим світлом: „І життя було світлом людей“ (Йо. 1, 4).

Та це життя дістають тільки ті, що є тісно злучені з Христом — подібно, як галузка виноної лози є злучена, а радше зрослена зі своїм природним, матірнім пнем. Підкреслює це виразно сам Божественний Спаситель кажучи: „Перебувайте в мені, а я в вас. Як вітка не може принести плоду сама з себе, коли не залишиться на виноградні, так і ви, коли не будете перебувати в мені. Я виноградина, ви віти; хто перебуває в мені, а я в ній, той приносить багато плоду“ (Йо. 15, 5). Та щоб наше духовне життя було справді надприродне, щоб було правдивим життям у Христі, мусимо пізнати вимоги того життя й вести його згідно з засадами, що на них воно спирається.

1. Внутрішнє, надприродне життя це життя Божественного Спасителя в нашій душі. Воно родиться через акти надприродних чеснот: віри, надії й любови, а піддержується й зростає через приявність і ділання освячуючої Божої ласки в наших душах. Цю ласку завдячуємо Христові — *causae meritoriae, exemplari, finali, efficienti* тієї ласки. Надприродне життя починається з хвилиєю прийняття св. Тайни Хрищення, скріплюється через св. Тайну Миропомазання, удосконалюється та набирає сили через Пресв. Тайну Євхаристії, а коли через тяжкий гріх умре, то знову надприродно відживає через св. Тайну Покаяння.

Разом з освячуючою ласкою приходить до душі св. Дух, Творець і Давець надприродного життя та спрямовує людину на дорогу праведности. Про перебування св. Духа в людських

серцях молився св. Ап. Павло. В листі до Єфесян (3, 14.16-17) пише він так: „Тому згинаю свої коліна перед Вітцем..., щоб дав вам по багатству своєї слави утвердитися силою через його Духа у внутрішнім чоловіці...“.

Мешкаючи в душі людини, дає їй св. Дух спасенні надхнення, що їм не повинна людина противитися, лишень радо їх приймати, щоб так досягнути високий ступінь християнської досконалости, переймаючися Христовим духом та виявляючи того духа у своїх думках, словах і ділах. І коли ця людина, і зокрема священик, буде тісно злучена з Христом, тоді здійсниться на ній слова, що їх міг св. Ап. Павло сказати про себе: „І живу вже не я, але живе в мені Христос“ (Гал. 2, 20).

І хто всилі описати щастя людини, якої всі наміри овіяні св. Духом, а серце оживлене ласкою Христа? Така людина прямує до того, щоб свою нижчу природу (природні схильності й пожадання) узалежнити від волі, а волю й розум піддати під волю Божу. В усіх своїх думках, намірах, бажаннях і постановках кермується вона надприродними спонуками й має завжди перед очима приклад Христа. Дивлячися на цей світ у світлі віри, вона щораз то більше відвертається від сотворінь, щоб якнайтісніше злучитися з Господом Богом.

2. Тому перебуваючи в злуці з Господом Богом через ласку, повинна душа раз-у-раз працювати над тим, щоб передовсім скріпити свою віру — цю найпершу й найголовнішу основу свого внутрішнього життя. Ця віра повинна бути, при Божій допомозі, така сильна й непохитна, чиста й жива та така глибока, щоб справді Христос став для душі всім: світлом і ідеалом, піддержкою й дорадником, кріпостю й захороною, лікарем і потіхою, приятелем і любов'ю. Бо саме тоді буде душа всилі набратися Христового духа та вчинити великий поступ у різних чеснотах — на взір Христа Спасителя.

3 вірою зросте в серці людини також і любов до Бога, а з любов'ю побільшиться теж Божа ласка в душі. Зокрема побільшиться ласка в душі через св. Тайни й через добрі, надприродно заслугуючі, діла. Пресв. Тайна Євхаристії це надзвичайно розливне джерело, що з нього спливає щораз то нова й щораз то більша ласка до душі, а св. Тайна покаєння лічить душу з гріховних ран, усуває з неї всякі немочі й недосконалості та дає силу перемагати моральне зло. До добрих діл належать м. і.: вправи в чеснотах, належне виконання станових обов'язків і інших праць у дусі віри, терпеливе перенесення всяких прикростей, ревна приватна й спільна (прилюдна) молитва, виконання милосерних діл, і т. п.

3. Людина, що хоче справді вести внутрішнє, духовне, життя, повинна передовсім пам'ятати на те, що всі люди, які хочуть, при Божій допомозі, витривати в доброму до кінця та осягнути відповідну святість, мусять безупинно панувати над собою, ведучи завзяту боротьбу з усіма своїми лихими схильностями й з грішними привичками так, щоб душа вповні заволоділа тілом, і ніколи не допустити до того, щоб тіло мало перевагу, навіть незначну, над душею. Бо треба знати, що ворог нашого спасення — диявол — безперестанку тільки й чигає на те, щоб при допомозі своїх різnorodних спокус, при допомозі цього світу й нашої немічної природи ослабити нашу душу й через гріх убити її. Оспалість і лінивість, нехті до релігійних практик і побожних учинків, неміч і невитривалість волі, зарозумілість і самолюбство, гордість і ненависть — оце ті чинники, що ослаблюють душу та стають причиною її упадків у тяжкий гріх. Тому найважливіша річ: не дозволити розростися лихим привичкам і лихим пристрастям, лишень негайно розпочати з ними рішучу боротьбу та не залишати її аж поки не осягнемо світлої перемоги. Поборюючи нелад у нашому „я“, ми одночасно скріпимо себе в різних чеснотах і станемо спосібні вести, при Божій допомозі, надприродне життя.

4. Буває нераз у житті, що по довшім, чи коротшім підйомі, радості й одушевленню наступає в нашому духовному житті остиглість, холод, байдужість. Це знак, що душі грозить небезпека внутрішнього заломання й упадку. Цей стан, коли не стараємося негайно перемогти себе, може прибрати оці три ступені: байдужість почувань, слабкість волі, байдужість і рівнодушність волі. При байдужості почувань людина, щоправда, ще добре молиться, сповідається й відбуває свої духовні вправи, але зі щораз то більшим спротивом волі й щораз то виразнішою посухою почувань. В такому стані душа досить неохоча до чинних і живих актів надприродного життя.

Коли ослаблена воля, тоді душа, не зважаючи на загальну й, як здавалось би, сильну постанову не згрішити, допускається щораз то більше свідомих і добровільних простительних гріхів, що поволі ведуть до упадку в тяжкий гріх. — При байдужості й рівнодушності волі з одного боку бажає душа свого спасення й тому вистерігається гріхів, а з другого боку далека від того, щоб здобутися на виконання того всього, чого домагається від неї Божа воля та почуття обов'язку. В такому стані людина схильна до вигідного життя й тому без ніякого майже спротиву годиться на свідомі й часті простительні гріхи. Такий душевний стан дуже небезпечний, бо людина може злегко-

важити собі навіть тяжкий гріх. Тому конечно треба освідомлювати собі страшне зло тяжкого гріха та його наслідків і перейматися страхом перед карою за гріх, викликувати в собі любов і співчуття до терплячого Христа, як також з усякою рішучістю здобутися на ревність у Божій службі.

Тим то ніколи не вільно занедбуватися у внутрішньому житті, лишень безупинно старатися удержати себе на належній духовній висоті та підніматися щораз то вище вгору. Коротко кажучи, треба дуже пильнувати себе та дбати про тісну злуку з Христом. Дуже допоможе тут: завсіди гаряче бажати в усім подобатися Богові та боятися навіть тіни гріха. Тому треба рішуче постановити собі не залишити ніколи ані одного з засобів, що можуть причинитися до піддержки й поглиблення духовного життя. До таких засобів належать: рання й вечірня молитва, вислухання Служби Божої, часта сповідь і св. Причастя, загальний і частний іспит совісти, духовне читання й зокрема розважання (для священників м. і. по можності щоденна відправа Служби Божої, відвідини Пресв. Євхаристії, побожне відмовлювання часослова). Крім того дуже поручається: вправу в зібранню духа (передовсім часту згадку на Божу приявність), літургічне життя, духовне св. Причастя, і т.п.

Дуже помагає ставити собі часто відповідні питання: „По що я живу тут на світі? Що вчинив би Ісус на моїм місці? Чого Він домагається від мене в теперішній хвилині?“ Так виробиться в нас зібрання духа й чування над собою й тим самим ми станемо спосібніші виконувати належно Божу волю.

5. Та Христос бажає не тільки перебувати в душі праведника, але бажає теж царювати в ній. А це станеться тоді, коли душа, повна гарячої й чистої любови до Бога, буде вірно й дуже пильно наслідувати Христа.

Тому повинна вона стати передовсім зрівноваженою супроти всіх сотворінь, не зважаючи на те, чи ті сотворіння милі, або прикрі для неї. Про відношення до всіх сотворених річей повинна рішати тільки Божя воля (й справа осягнення вічного спасення)! Так чинив сам Божественний Спаситель, як про це сам виразно сказав: „Я зійшов із неба, не щоб чинити волю свою, а волю Того, що мене післав“ (Йо. 6, 38).

Тому не треба ніколи догоджувати собі й уважати себе за ліпшого від прочих людей, а приймати радо всякі прикrostі, коли з того має вийти більша Божя слава. Серед прикrostей і неповоджень мати велике довіря до Господа Бога, не піддаючися ніякій зневірі, та тим ревніше молитися. Саме в терпіннях виробиться гарт душі й чоловік всилі буде підіймитися

на висоту духовного життя. Він стане тоді „як дерево, посаджене над воднистими потоками, що приносить овочі в свою пору та якого лист не вяне; і все, що він чинить, удається йому“ (Пс. 1, 3-4).

6. Коли ж іде про священика, то Бог домагається від нього не тільки праці над освяченням власної душі, але також накладає на нього обов'язок трудитися ревно над спасенням ближніх. В своїй душпастирській праці не повинен священик уповати на свої сили, але всю свою надію покладати на Христа й тому нічого не приписувати собі, але тільки Христові тому, що „без мене не можете нічого чинити“ (Йо. 15, 5).

Отже священик повинен так упорядкувати своє внутрішнє життя, щоб переводити його тільки на Божу славу й для спасення людських душ. Тому дочасність і вічність повинен оцінювати в світлі Христової Євангелії. Завсіди й скрізь повинен він у всім шукати тільки Божого уподобання, не зважаючи на обставини, серед яких приходиться йому працювати. Відриваючи своє серце від переминаючих річей і памятаючи на слова св. Ап. Павла: „Устоявся, як такий, що бачить Невидимого“ (Євр. 11, 27), повинен раз-у-раз підноситися до небесних висот, до невидомого Бога, що з Ним має перебувати колись у безмежному щасті на віки.

ЛІТЕРАТУРА. J. B. Chautard O. Cist., Innerlichkeit die Seele jeder karitativen Tätigkeit. Deutsch bearbeitet von Dr. Alois Wiesinger O. Cist. Linz 1923. — O. Zimmermann S. J., Lehrbuch der Aszetik. Freiburg i. Br. 1932. — Naval O. F. M., Theologiae asceticae et mysticae cursus. Taurini 1931.

Нові докази на незмінність св. Письма Нового Завіту. Integritas textus S. Scripturae N. T. novis argumentis comprobatur.

Генерал Людендорф і його жінка нападаючи на християнство, м. і. твердять в одній своїй брошурі („Das grosse Entsetzen. — Die Bibel nicht Gottes Wort“), що текст св. Письма Н. Завіту устійнено в суттєвих річах аж в XI віці та що зокрема Синайський кодекс це фальсифікат! Ті твердження збиває проф. Др. Jeremias (протестант) у двотижневику „Junge Kirche“ ([1938], 14). Деякі цікаві винятки з його статті подаємо за часописом „Zeit im Querschnitt“ ([1938], 15).

Редакція

Автентичність Синайського кодексу (з IV в.)

Як у дійсності мається справа з Синайським кодексом? До 1933 р. находився той кодекс у б. царській бібліотеці в Петрограді. Большевики, що для них Біблія не представляла ніякої вартости, але зате потребували грошей, рішили продати той кодекс. Переговори, що їх вели большевики з Америкою від 1932 р., розбилися, й накінець 4 роки тому відкупила кодекс від большевиків управа британського музею за фантастичну ціну 2,000.000 штерлінгів. З того дав 1 мільйон англійський уряд, а другий мільйон зложив добровільно англійський нарід. В часі Різдвяних свят 1933 р. перевезли кодекс із Петрограда до Лондону на літаку, серед великого зацікавлення всього англійського народу. Чи ми маємо отже вірити, що директори й кустоси британського музею, до яких належать найвизначніші вчені з усієї Англії, викинули мільйон, що його дав уряд, і мільйон народного гроша в болото за якийсь фальсифікат? В дійсності автентичність Синайського кодексу є так само наукою доказана, як автентичність старого Ватиканського кодексу. — Але правду кажучи, ми маємо документи до новозавітного тексту, що відносяться до багато ранішого часу, як IV вік та потверджують у незбитий спосіб автентичність євангельських оповідань.

Важна знахідка

В 5. главі Євангелії по Йоанові читаємо, що в Єрусалимі біля овечої брами була купіль (саджавка), називана Витесда, що мала 5 притворів. Старинні подавали місце Витесди в північній частині Єрусалиму, недалеко від святині, як про це свідчить перший Євсевій, деь незабаром по 300. році. Але з кінцем хрестоносних воєн це передання переривається. Султан Салядин віддав 1192 р. церкву, що стояла на тому самому місці, де в найдавніших часах мала бути саджавка, магометанській колегії вчених. І коли з кінцем кримської війни, 1856 р. вернуло це місце знову в християнські руки, не залишилося навіть і сліду по саджавці.

Чи старинне передання було згідне з правдою? Багато людей сумнівалися про це тому, що ніяке джерело, і зокрема Йосиф Флавій, що йому завдячуємо найважливіші топографічні відомості з Єрусалиму за часів Христа, навіть не натякують на якусь саджавку, що находилась би з північного боку святині, як також нічого не згадують про п'ять притворів.

Аж ось у 70 рр. почалися в тому місці будівельні роботи. Через дощ усунулася земля й тоді побачили під землею цистерну, а над нею останки двох церков. Дальші розкопи відкрили справді сліди саджавки, а з початком світової війни відкрили теж сліди другої саджавки, що була відокремлена від першої скалою, широкою на $7\frac{1}{2}$ метра. Свіжі розкопки виказали непохитно, що на цьому місці були за часів Христа два великі, симетрично положені стави, а кожний із них був 68 метрів довгий і 48 м. широкий, тобто оба разом мали 6.528 кв. метрів поверхні, і то в місті! Притім стало теж ясне питання про п'ять притворів, що про них говориться в 5. главі Євангелії по Йоанові. Чотири притвори находилися, річ ясна, на 4 боках подвійного ставу, а п'ятий притвір находився на $7\frac{1}{2}$ м. широкій скалі, що перетинала став на дві половини. А що ті стави сягають до часів Христа, про це непохитно запевняють нас різні знахідки, м. і. знайдені там монети. Маю дві в себе, як неоціненний скарб (каже Др. Єреміас, що був там у часі розкопок), що їх відкрили при розкопах. Є це монети, що їх казав вибити Пилат у часі свого прокураторства. Одна з них вибита в році розп'яття Христа й має на собі дату LIZ = 17 рік цісаря Тиберія = 30/31 рік по Христі!

Всі сумніви що до достовірності євангельського оповідання про місце, де находилася Витесда, які видвигали були дослідники, щезли силою фактів.

Три важні нововідкриті папіруси

Та не тільки палестинська земля дала нам в останніх роках нові докази на автентичність євангельських оповідань. Дав нам їх також Єгипет. Маю на думці знахідки папірусів у рр. 1930-35. Ті роки знайдуть колись в історії новозавітної критики тексту окремих відгомін; кожний студент богослов'ї мусітиме знати ті дати при іспиті. Бо від часу відкриття вище згаданого Синайського кодексу 1844 р. та його видання 1862 р. ніщо не має такого значіння для новозавітної критики тексту, як саме ті папіруси. Їхня вартість іще більша, як Синайського кодексу.

1. Взимі 1930/31 р. купив багатий і відомий збирач старих рукописів, п. Chester Beatty, за велику суму, в Єгипті 11 папірусових кодексів. 7 із них містять у собі св. Письмо Ст. Завіту, а три св. Письмо Нового Завіту й частину етіопської книги Еноха (апокриф).

З трьох новозавітних кодексів один містить у собі Євангелії й Апостольські Діяння, другий листи св. Ап. Павла, а третій Овчення. Найкраще збереглися листи св. Павла. Збереглися в цілості майже всі листки. Бракує тільки початку (1. глава до Римлян) і кінця. Те, що представляє найбільшу вартість цього кодексу (Р 46), це його вік. Цей рукопис повстав около 200. року. Кодекс з Євангеліями (Р 45), що з нього збереглося 30 листків, є тільки кількадесять років молодший. Кодекс з Овченням св. Йоана (Р 47) також належить іще до III віку. Збереглося з нього 10 листків (Овч. 9, 10-18, 23).

Щоб оцінити, що це значить мати кодекс з листами св. Павла з 200 р. й частину кодексу з Євангеліями з часу около 220 р., треба знати, що ніякі старинні твори, отже також і Новий Завіт не дійшов до нас в оригіналі. І годі тому чудуватися. Старинні писали звичайно на папірусі, що дуже легко нищився. Тому текст раз-у-раз переписували. А те, що деякі папіруси збереглися, треба завдячити питомому для Єгипту кліматові й особливим приметам єгипетської землі.

До 1930 р. було тільки кілька папірусових уривків, що сягали до III віку по Хр. А найстарші повні рукописи, писані на пергаміні, походять із часу по 300 р. Найстарші з них це: вище згаданий Синайський кодекс, Ватиканський кодекс і трохи пізніші від них: олександрійський кодекс і кодекс Єфрема (з V віку). Отже тепер маємо, від 1930 р., кодекси, що є 100 років старші, а від оригінального тексту ділить їх тільки 150 років.

Що значить тільки 150 років між первісним текстом і рукописами, що збереглися, зрозуміємо тоді, коли вжиємо одного порівняння. Коли йде про старинних клясичних грецьких авторів, то найстарші рукописи з їхніми творами походять аж із IX-XI віку. А Новий Завіт маємо з IV віку, а навіть збірку майже цілого тексту листів св. Павла з часу около 200 року. Це свідчить, що св. Письмо Н. З. було більше поширене, як клясична література. Воно найкраще збереглося з усіх творів старинного світу.

Вже сама старина папірусів Chester Beatty викликає в нас зачудування. Та ще більше зачудування викликає те, що в них нема ніякого відмінного тексту, хіба, що випадково такі незначні відміни, що не представляють ніякої вартости для критики тексту. Але саме те має для критики тексту св. Письма надзвичайно велике значіння. Бо саме тому, що ті папіруси не дають нам ніякого нового тексту — potwierджується як незмінно зберігся аж досі текст св. Письма Н. З.

Найцінніший уривок IV Євангелії

2. Друга знахідка ще цінніша від першої. 1920 р. відомий (вже покійний) англійський дослідник, Grenfell, привіз із подорожі до Єгипту жмуток папірусів, що їх закупив він для бібліотеки Ryland'a в Менчестері. Переглядаючи ті папіруси, над якими досліди триватимуть іще довгі роки, знайшов 1935 р. англійський знавець папірусів, Roberts, невеличкий „свисток“, величини 9×6 см. Був це майже зовсім нечиткий і сильно знищений кусок папірусу. Та без пересади заслуговує він на назву найціннішого папірусового уривка, що досі існує. Roberts устійнив, що на обох сторонах того папірусу знаходяться рядки з Євангелії св. Йоана, докладніше кажучи, записана там історія Христових страстей. А палеографічні досліди над тим уривком дали подиву гідний вислід, що папірус походить із початків II віку по Хр. Що більше: дальші досліди наводять папірусолюбів до переконання, що цей папірус походить із останнього десятиліття I віку, тобто з років 90-100 по Хр. На всякий випадок є це найстарший християнський рукопис, що його тепер маємо. Отже вже незабаром по 100 р. були в Єгипті відписи IV Євангелії! Досі ми не мали ніяких доказів, що вже тоді були в Єгипті християни. Крім того: вже по 100. р. існувала IV Євангелія! Отже всі твердження, що Євангелія по Йоанові повстала аж у половині, чи в другій половині II віку, збиває оцей уривок папірусу! І передовсім маємо тут відпис Євангелії по Йоанові, що повстав тільки в кілька десятих літ, може тільки 10-20 літ, по написанню IV Євангелії, а його текст навіть у найменших подробицях одновидний з теперішньою IV Євангелією.

І чи ж можна собі бажати ще яснішого доказу на незмінність євангельського тексту, як саме цей уривок Йоанової Євангелії з 1935 р.?

Ще один цінний уривок

3. British Museum набуло 1934 р. в Єгипті уривок зі 120/130 р. по Хр., що містить у собі частину апокрифічної Євангелії. Як відомо, велике є число неканонічної літератури, та мале є їхнє історичне значіння, бо наші 4 Євангелії містять у собі з усякою правдоподібністю все те, що Церква в другій половині I віку знала про науку й діла Христа. І про цей, вище згаданий уривок, уже тепер можна з певністю сказати, що він ґрунтується на наших канонічних книгах, а без них не має він ніякого самостійного значіння.

Всетаки його головна вартість є в тім, що він іще раз стверджує особливу вартість наших 4 Євангелій.

На псевдонаукові, пристрасні й тенденційні твердження про безвартність євангельських оповідань відповіли ясно й доказово факти останніх осьмох років.

o. Іриней Назарко ЧСБВ.

Irenaeus Nazarko OSBM.

Загальний Союз священників-приятелів Пресв. Ісусового Серця

De sacerdotum SS. Cordis Jesu adoratorum Unione generali

В останніх десятиліттях літ на ниві католицької Церкви зродилося багато священничих організацій. Започаткувані надхненням св. Духа й наділені благословенням Голови Церкви, поширилися вони між духовенством, приносячи багато хісна для освячення їхніх душ та для їхньої апостольської праці. Однак ні одна з тих новооснованих священничих організацій не знайшла загального прийняття в священників, не поширилася, як всесвітня, міжнародна станова організація Левітів Нового Завіту. Тому цілком оцих коротких стрічок є познайомити наших священників з цією новою священничою організацією, що справді заслуговує на особливішу увагу. Це товариство, а радше союз, носить назву „Загальний Союз священників-приятелів Пресв. Ісусового Серця“. Він ставляє собі за ціль об'єднати всіх священників цілого світу докруги Пресв. Ісусового Серця, щоб створити з них вибраний легіон, непереможний у боротьбі проти зла нашої доби. Найвища мета цього Союзу це обнова світу через любов Христового Серця.

Коротка історія

Хоч „Загальний Союз Священників“, це товариство ще відносно молоде, то всетаки воно має вже свою поважну історію, що її переповів у своїйому пастирському Листі 1928 р. єпископ Матей Філіпелльо, Ординарій іврейської єпархії в Італії. В грудні 1908 р. осіло в іврейській єпархії жіноче Згромадження Сестер Візиток, прогнане з Франції в часі переслідування. Згромадження мало більше, як 50 монахинь, а їхньою настоятелькою була Мати Людовика Маргарета Claret de la Touche, монахиня рідких чеснот, наділена надзвичайними надприродними ласками. Вже від перших літ її монашого життя св. Дух провадив її надзвичайними шляхами внутрішнього життя. Її великі ласки довели її до розуміння

Божих плянів, а її духовних провідників переконали про її покликання до особливішого діла. На приказ свого духовного провідника, о. Charrig'а Т. І., Людовика почала списувати свої освічення й поручення, що їх одержувала від Христа в часі молитви. На їхній основі написала вона свій перший незрівняний твір п. н. *Le Sacré-Coeur et le Sacerdoce*, що появився м. і. також в українському перекладі Преосвящ. Кир Йосафата Коциловського п. н. „Пресвяте Серце Ісуса й священство“ Цей твір, наділений похвалою Пія Х., загально вважають найкращим коментарем розправи св. Івана Золотоустого про священство. Крім того ця багато обдарена монахиня написала ще кілька менших творів, а головний зміст цих творів такий: Бог це безконечна любов, а щораз то звершеніше пізнання цієї любови освітять священника та вчинить його спосібним до освячування інших. А тому, що ця безконечна любов виявилася нам через Пресв. Ісусове Серце, — то священник повинен щораз то більше формуватися внутрішньо на взорі Христового Серця через наслідування Його чеснот. І саме ця ідея лягла в основу Загального Союзу Священиків. 1913 р. М. Людовика поїхала до Риму, де на окремій авдієнції зясувала Св. Отцєві Пієві Х суть та організацію Союзу. Св. Отець уділив їй свого благословення, а іврейському єпископові поручив подбати про відповідне поміщення для Сестер Візиток та заопікуватися священним Союзом. Тому Згромадження перенеслося до місцевости *Vische Canavese*, і саме там треба шукати священничого Союзу. Там теж М. Людовика оснувала інституцію для монахинь, звану Витанією Найсол. Серця. Всі молитви й чинності пожертвували монахині Христовому Серцю на випрошення якнайбільших ласк для священників. Дня 6. червня 1902 р. в часі сердешної молитви М. Людовика почула була виразно оці слова Христа: „Тобі дам душі священників. Маргарета Марія вказала мое Серце світові, а ти вкажи його священникам, потягни їх усіх до Мого Серця. Тепер хочу їм об'явити Мое Серце в особливіший спосіб“. Це був початок священничого Союзу, як каже єпископ Філіпелльо. Ще кілька разів повчав Христос М. Людовику про справу Союзу. Вона виявила це своєму духовникові й єпископові Філіпелльо, який ревно зайнявся тим Христовим ділом. Єпископ поручив М. Людовиці написати відповідну відозву до священників та видав її. Також поручив їй начеркнути бодай загальний статут священничого Союзу. Той начерк справляла вона кілька разів. Дня 14. травня 1915 р. М. Людовика вмерла, а єпископ Філіпелльо зайнявся священним Союзом іще ревніше. 1918 р. видав він статут Союзу, а 1919 р. оснував канонічно єпархіяльну секцію Союзу в Іврей. З того часу число членів постійно зростало й повставали нові секції. Тепер належать уже до священничого Союзу тисячі священників різних націй. Головна Управа знаходиться в Іврей, на чолі з єпископом Філіпелльо. Дня 18. червня 1928 р. Папа Пій XI у листі до єп. Філіпелльо поблагословив діло М. Людовици та поручив його всім священникам. Осідок Головної Управи незабаром перенесеться до Риму.

Статут священничого Союзу

М. Людовика уложила статут якнайзагальніший, щоб він не утруднював приналежности священникам до Союзу.

1. Ціль Союзу

Назва цього товариства звучить: „Загальний Союз священників-приятелів Пресвятого Ісусового Серця для вшанування тих слів, що їх

сказав Ісус до Апостолів: „Вже не буду звати вас слугами... Але назвав я вас приятелями“ (Йо. 15, 15).

Завданням товариства є:

1) Обеднати всіх священиків світу довкруги Пресв. Ісусового Серця, щоб створити з них вибраний легіон, який нужно ставив би чоло в боротьбі з блудами й зіпсуттям нашої доби;

2) Обновити й оживити серед священиків солідарність і тим самим оживити їхнього духа та виробити в них досконалішу однозгідність думок і більш одновидний напрям ділання;

3) Старатися про особисте освячення своїх членів через справжню й гарячу любов до Пресв. Ісусового Серця, як також про освячення інших душ через вироблення в них духа апостольської ревности та через добрий провід їхніх душ.

2. Дух Союзу

Прилучуючись до могутнього руху започаткованого Папою Пієм X, священики, що належать до Союзу, візьмуться під директивою Ап. Престолу й під проводом своїх Єпископів до „обнови всього в Христі“ (Єфес. 1, 10).

Коли священики освячують себе самих через пильну науку й безупинну вправу в священичих чеснотах Ісуса Христа та коли стараються через справжнє набоженство зглибити тайну любови Його Божого Серця, тоді ревніше працюють для добра поручених собі душ. Своєю наукою, діяльністю, письменницькою працею й передовсім прикладом свого життя, оформленого на взір життя Ісуса — Відвічного Священика, священики обеднані в Союзі, відважно боряться з усім, що загрожує одності Церкви, її цілості й славі. Чистотою науки, непохитною вірністю до Петрової Столиці, невинним життям і силою своїх чеснот члени Союзу стараються бути справді „світлом світу й сіллю землі“ (Мт 15, 3). З собою живуть так, неначе мали б одне серце й одну душу, згідно зі словами Спасителя, зверненими до Небесного Отця, „щоб були одне, як і ми є одне“ (Йо. 17, 22). Притім злучені вузлом братньої любови, старанно зберігають одність віри.

3. Організація Союзу

Союз започатковано скромно в одній із епархій Італії.

Скріплений благословенням Ап. Престолу поширяється він, прямує до ціли й стається загальним; було б вказане, щоб його генеральний осідок був у Римі й звідсіля промінював на весь католицький світ.

Тому, що Союз має бути загальний і в своїх рямцях містити різні вдачі, погляди й звичаї різних народів, мусить він бути дуже простий та з широким обсягом своєї організації. В кожній епархії члени будуть гуртуватися двічі в році, наскільки це можливе, під проводом свого Єпископа. На перших річних сходах виберуть споміж себе чотирьох, п'ятьох, або й більше священиків, відповідно до числа членів — і їхнім завданням буде: в часі року помагати співбраттям-священикам, відвідувати їх, як також підпомагати в потребах духовних, або матеріальних тих, що до них звернуться. На тих сходах будуть також обговорювати справи, що відносяться до духа Союзу; а секретар зладить звіт із усіх порушених, чи ухвалених справ.

4. Умовини прийняття

Священики, що бажають належати до Союзу, повинні прохати прийняття від осідку Союзу, подаючи ім'я, прізвище й адресу та подати, чи вже належать до якоїсь священичої організації. Повинні бути без закиду що до навчання вірних, несплямлених обичаїв і зразкового життя. Мають бути готові зберігати по можності приписи статуту.

5. Обовязки

Священики, що належать до Союзу, зобов'язуються:

а) В дні прийняття вчинити акт повної посвяти себе Пресв. Серцю в злуці з усіма співчленами-священиками; ту посвяту відновлятимуть щомісяця (було б побажане, щоб чинили це в часі благодарення по Службі Божій);

б) Члени Союзу проповідуватимуть завжди й ревно Ісуса Христа, Бога й чоловіка, що перебуває в Пресв. Євхаристії, а в першу чергу проповідуватимуть про Пресв. Ісусове Серце, переповнене любов'ю й милосердям для людських душ;

в) Візьмуть участь бодай в одних річних сходах, хіба, що зайшла б якась поважна перепона;

г) Раз у рік відправлять Службу Божу за померших співбратів-священиків, а в часі кожної Служби Божої будуть молитися за святість священиків та поширення Божого Царства на землі;

д) Щодня ввечорі відбуватимуть іспит совісті, порівнюючи своє священиче життя з життям Христа-Священика. Також щодня відбуватимуть розважання, або читання, злучене з розважанням у тому самому дусі.

Завваги: Ранок переведений на слухання сповідей, відвідуванні недужих, адо-рації, або молитви, приписані іншим священичим товариством, звільняє від згаданого розважання.

Коли Союз поширяться, а головний осідок перенесеться до Риму, тоді централь кожної єпархії висилатиме до Риму річний звіт.

Хоч Союз призначений передовсім для світських священиків, однак й монахи можуть належати до нього на тих самих умовах.

* * *

Вже з цієї короткої історії й статуту можна переконатися, що Союз священиків-приятелів Ісусового Серця це Боже діло. Його поручили три Христові Намісники, 14 кардиналів і кількадесят єпископів. В нас це діло майже невідоме. Тільки бл. п. о. Павло Демчук ЧСВВ. старався його поширити між нашими священиками. Та, нажаль, невмолима смерть не дозволила цьому праведникові побачити успіхів своєї праці. А нема сумніву, що варта призадуматися над поширенням цієї організації серед українського духовенства. Тому охочих відсилаємо до книжечки, що її видали ОО. Павліни п. н. „Powszechne Przymierze Kapłańskie Przyjaciół Najśw. Serca Jezusowego. Jasna Góra 1937“. Цей переклад зладжений при співучасті бл. п. о. П. Демчука. Може незабаром появиться теж і український переклад, що допоможе нашим священикам пізнати велике бажання Христового Серця, звернене в це люте время до нас — любимців цього Пресв. Серця.

Чого вимагає теперішній слухач від проповідника? Debita praedicatio verbi Divini temporibus hodiernis

(На основі реферату в часі душпастирського курсу в Відні 1936 р.)

Проповідання Євангелії це один із важних обов'язків, що його вложив Божественний Спаситель на своїх учнів та на їхніх наступників у священстві. Цей обов'язок і волю Спасителя дуже добре розумів великий Апостол народів, св. Павло. Тому й пригадує його своєму учневі Тимотееві оцими словами: „Заклинаю Тебе перед Богом і Христом Ісусом, що має судити живих і мертвих, на Його прихід і на Його царство, проповідуй слово...” (II. Тим. 4. 1-2). Боже слово в устах проповідника це водночас і велика сила, що нею він послуговується в поширюванні Божого царства та приєднує людські душі для Бога. „Ніколи не пізнав я краще свободи Божих дітей — пише славний проповідник Лякордер — як того дня, коли враз із рукоположенням одержав я власть і силу проповідувати Бога. Вселенна стала відкрита для моєї душі й я пізнав, що священник має щось велике, неначе Божу силу: Боже слово“. Та теперішній слухач звертається до проповідника з деякими домаганнями й питаннями, що їх проповідник мусить взяти під увагу й розв'язати, як хоче, щоб його проповідь мала належний успіх. Тому постараємося відповісти на вище подане питання: „Чого вимагає теперішній слухач від проповідника?“

Для яснішого перегляду, поділимо нашу відповідь на оці частини:

- 1) Питання теперішнього слухача та їхня розв'язка;
- 2) Основна правда;
- 3) Докладність проповіді.

1. Дуже часто можна тепер стрінутися з закидом, що його чинять проповідникам, що вони знають своїх вірних радше абстрактно, як конкретно. Цей закид не без основ. Вже Божественний Спаситель закидав своїм сучасникам: „Лице неба й землі вмієте розпізнавати, а цього часу чому не розпізнаєте?“ (Лк 12, 56. 57). Отже важним обов'язком проповідника є знати своїх вірних, як також час, в яким приходить йому працювати. Він, як Божий слуга й слуга народу, мусить знати свій, жадний правди, нарід, як хоче, щоб його проповідь була тією живою струєю, що переливається з душі в душу, що лучить його з вірними, які кличуть до нього: „Дай нам відповідь на наші питання“. Можна сказати, що може ніколи не чулося такого крику людської душі за чимсь Божим, як тепер. Коли 1926 р. один проповідник у Парижі, о. Сонсон, вийшов на проповідницю в Нотр Дам, ствердив, що не згасло ще питання про Бога в 10-тисячній масі його слухачів, але домагається розв'язки.

Треба ще завважити, що слухачі це не якась хаотична маса, або відірвана ідея, тільки живі люди. Коли хочемо, щоб наші проповіді мали на них вплив, мусимо на це дуже вважати, подібно, як це чинив св. Апостол Павло, що завсіди мав перед очима той гурток людей, до якого писав, а через це й його слово мало таку велику силу.

Яке ж має бути це пізнання наших слухачів? Найперше треба взяти під увагу подвійний тип людини: вічної й дочасної. Вічна людина це сама природа людини, це глибина її душі, це розум, сила пізнання правди, вершок сотвореної природи; це воля, сила бажання та намагання до найвищого добра; це людське серце зі своїми схильно-

стями. Цю людину треба проповідникові добре пізнати. Тому проповідник мусить бути мистцем-психологом.

Дочасна людина це душа злучена з тілом в одне. Це людина означеного часу та простору, людина з означеною культурою й вихованням, одним словом: конкретна людина.

Цьому подвійному типові людини відповідає подвійний характер проповідей. Вічній людині відповідає незмінний вічний характер, а до дочасної треба промовляти в формі, злученій з часом та місцем. Інакше треба проповідувати чоловікам, інакше жінкам, інакше в місті до людей вищих верств суспільности (до інтелігентів), інакше в селі до простих людей. Що більше: навіть в інший спосіб ввечері, а в інший рано, і т. д. За взір можуть послужити тут гомілії св. Йоана Золотоустого. Отже завданням проповідника є лучити гармонійно ті два типи людини, пристосовуючи дві форми проповідей, щоб через дочасного чоловіка дійти до глибини вічного. Проповідь мусить захоплювати й потягати слухача.

Проявити в проповіді зрозуміння для душевної висоти й для глибини терпінь людського серця — це друге домагання теперішнього слухача. Щоб це зрозуміння проявити, треба пізнати слабе й хитке людське серце, Треба вміти спостерігати, думати, співчувати й передовсім треба вміти любити людей. Глибина душі теперішнього слухача це не одностайна гармонія, це динаміка противенств і суперечностей. Його душа це неначе той різноколіровий килим з різними прерізними vzорами, різноколірова тканина: бажань, змагань, поривів, питань та сумнівів, що домагаються своєї розв'язки. Теперішній слухач радше волонтарист, як інтелектуаліст; він уважає радше на прояви та стани плятонічної любови, як на засади Аристотелевої логіки.

Гідні завваги є тут слова одної вчительки. Вона каже, що проповіді слухає не тому, щоб там знайти вязанку думок (бо тоді могла б собі таку проповідь прочитати дома, чи замість проповіді відповідну книжку, або часопис), але, „щоб побачити в особі проповідника щось з тієї дійсности особовово Бога, що про Нього він так часто говорить“. Однак не знайшла того, чого шукала, бо... проповідникові бракувало просто конечної простенької річевости. А який вислід таких проповідей? „Тільки щось пригадую собі зі змісту тієї, чи іншої проповіді“, пише дальше та сама вчителька. Відношення проповідника до слухача в теперішньому часі мусить бути таке, як відношення матері до дітей, згідно зі словами св. Павла, що каже ось таке: „Та ми були лагідні серед вас; як пістунка доглядає своїх дітей, так з туги до вас хотіли ми радо передати вам не тільки Євангелію Божу, але й наші душі, бо ви сталися для нас дорогі“ (I Солун. 2., 7-8).

Ісус Христос, як Бог, проникав душу чоловіка. Він знав, що в ньому діється, без попереднього досліджування. Та ані ця Його Божа всевідучість, ані болючий досвід, що його набрався Він працюючи над людськими душами, не спонукали Його гостро поводитися з людьми, чи погорджувати ними, або ненавидіти їх. Він завсіди був дуже прихильний для людей. Подібно й проповідник, вступаючи в сліди свого Вчителя, мусить теж так поводитися, як поводився Христос.

„Говори нам про речі сучасні й дочасні, але в світлі вічності“ — звертається теперішній слухач до проповідника з третім своїм домаганням. І знову бачимо, що проповідник не може підійти до слухача та потягнути його за собою без основного знання не тільки його самого,

але також усіх справ та річей, що його оточують та з якими він стічається в щоденному житті: справ суспільних, політичних, промислових, торговельних, мистецьких, літературних, і т. д. Бо Церква й релігія з одного боку, а світські справи з другого боку стоять побіч себе, як два світи та як дві сили, що захоплюють чоловіка. І хоч вони є зовсім різні й чужі до себе, однак не є вони до себе ворожі. Нажаль багато проповідників не звертають на це щоденне життя найменшої уваги та не дивляться на нього зі справжнього становища католицької Церкви. Під притокою, що вони більше цінують надприроду, не рідко забувають та погорджують природою!

Проповідник просто обов'язаний подати в своїх проповідях, ясно й приступно, пристосовуючися до культурного вишколення слухача, правдиве відношення природи до надприроди й відношення земських річей і справ до небесних. Та це, як згадано, мусить бути переведене в легкий і простий спосіб. Прості, ясні, без штучних прикрас, проповіді найбільше подобаються людям, і — річ ясна — є для них хосенні тому, що вони розуміють їх. Тут за найліпший взір може нам послужити сам Божественний Спаситель. Св. Павло, що вірно наслідував Спасителя в усім, ось так говорить про свій спосіб проповідання: „І я був у вас у немочі і в страсі і в великій тривозі, та моє слово й моя проповідь не в переконливих словах мудрости, а в явленю духа й сили, щоб ваша віра не була в людській мудрості, а в Божій силі“. (І Кор. 2, 3-5).

Проповідник мусить так представити слухача й так його насвітлити, або інакше кажучи так його „сфотографувати“, щоб він міг себе пізнати й поправлятися зі своїх блудів. Річ ясна, що проти всякого зла треба виступити з усією рішучістю та вміти зовсім відділити його від добра: „Тих, що грішать картай перед усіма, щоб і прочі мали страх“ (І Тим. 5., 20.). Молодь треба повчити й доказати їй, що всякі товариства, які виступають проти Церкви й причиняються до руїни родинного життя, є злі. Але ніколи не треба йти за далеко, а в своїх словах треба завсіди бути чесним і шляхетним.

Уряд і праця проповідника вимагають і героїзму й оптимізму. Того вимагає також і теперішній слухач. Нема гіршого зла, як коли проповідника опанує смуток та песимізм. Бо тоді його проповіді не тільки що не принесуть ніякого хісна людям, але ще й пошкодять їм. Треба передусім вистерігатися двох скрайностей: пересадної ревности й трусливості. Хто справді добре пізнав час та людей, той зможе змалювати людські душі та потягнути людей за собою.

(Докінчення в наступному числі).

III. ДУШПАСТИРСЬКІ ПИТАННЯ Й ВИПАДКИ. CASUS CONSCIENTIAE

I. Число святокрадств. Numerus sacrilegiorum

Парох Петро мав те нещастя, що чотири роки відправляв у стані тяжкого гріха всі богослуження, уділював св. Тайн, проповідував, тощо. Накінець рішив щиро висповідатися й зокрема визнати число всіх своїх святокрадств. Як це має вчинити, щоб сповідь була справді добра?

Відповідь. Має передовсім визнати скільки разів відправляв у стані тяжкого гріха Службу Божу та уділяв св. Тайн (пнр. що неділі причащав около 20 людей, місячно сповідав около 60 людей, і т. д.). Крім того повинен бодай загально визнати, що в тому часі виконував також інші священні й парохіяльні обов'язки.

II. Удiлення св. Тайн для негідних. Administratio Sacramentorum pro indignis

Наречений і наречена перед сльобом відбувають перед парохом свою сповідь. Наречений визнає, що допускався нечистих гріхів з нареченою, й тому, щоб уже більше не зневажати Бога, хоче з нею якнайскоріше взяти сльоб. Коли прийшла черга на наречену, вона визнала всі свої гріхи, крім гріхів нечистих. Парох почав второпно питати її, чи ще не пригадує собі якогось гріха, але вона заперечила. Тоді він почав питати про VI Божу заповідь: думки, слова, діла й заохочувати, щоб не стидалася визнати, коли б почувалася до тих гріхів. Але вона рішуче заперечила. Тоді священник дав їй розрiшення, хоч у душі надзвичайно болів над її святокрадством. Чи добре вчинив?

Відповідь. 1) Наречена могла висповідатися з нечистих гріхів перед іншим священником і тому не мала обов'язку ще раз сповідатися з тих гріхів перед парохом у передсльобній сповіді. В тiм випадку повинен був парох уділити їй розрiшення зовсім спокійно.

2) Але в нашому випадку сунується, що вона не сповідалася з тих гріхів перед іншим священником (парох міг це пізнати питаючи як нареченого, так і наречену, коли вони останній раз сповідалися). Про гріхи нареченої знав парох зі сповіді (нареченого) й тому не смів користати з неї. Але не просто спонукувати наречену до щирого визнання своїх гріхів міг, подібно як можна спонукувати до щирої сповіді кожного каятника. І хоч був у совісті переконаний, що вона зле сповідається, однак не міг відмовити їй розрiшення.

Не міг також відмовити їй і св. Причастя, тому, що вона не була ніяка прилюдна грішниця.

III. Гріхи самонасильства в молоді. Peccata solitaria apud iuvenes

1. Гiмназист Иван визнає в часі шкільної сповіді, що часто допускається гріха самонасильства. Тому, що учнів до сповіді багато, а сповідників мало, священник домагається, щоб Иван покинув цей гріх і одер-

жавши приречення, накладає йому одноразову покуту 5 Отче наш і 5 Богородице Діво та дає розрішення.

2. За кілька місяців сповідається той самий Іван перед тим самим сповідником знову з гріхів самонасильства. На питання, як довго вже триває той гріх, чує відповідь, що вже третій рік. Священик відмовляє йому розрішення.

3. Тоді Іван сповідається негайно перед іншим сповідником (не згадуючи, що не дістав перед хвилиною розрішення). Сповідник накладає йому покуту „Помилуй мя Боже“ через 3 дні та, зобов'язуючи його висповідатися за місяць, уділює йому розрішення.

4. Але Іван відмовляє тільки раз „Помилуй мя Боже“, вертає до гріха самонасильства, а до сповіди йде аж по 8 місяцях, сповідаючися перед постороннім, незнайомим, священиком. І знову досить легко дістає розрішення.

5. По скінченні гімназії вступає з тим налогом до духовної семінарії в надії, що поволі позбудеться його. Але поправи нема, а виступити з семінарії за трудно йому, бо „за всяку ціну“ хоче бути священиком.

Насувається питання, як мають сповідники поводитися з хлопцями, що допускаються гріха самонасильства та що треба завважити в поодиноких, вище наведених, випадках.

А. Загальна відповідь

1. Причини самонасильства в хлопців треба шукати в тому, що дуже часто хлопці не мають належного релігійного виховання, пристають з лихими товаришами, читають невідповідні книжки, тощо. Чимало чинить це з невідомости, під впливом психічного стану дозріваючої молоді. Тому звернути особливішу увагу на виховання тієї молоді є подекуди те саме, що захоронити її перед страшними упадками.

2. Зокрема дуже придалась би брошура про самонасильство, написана фаховим лікарем і священиком-моралістом. Сповідники повинні мати її при собі, щоб у потребі послужити своїм молодим каянникам. Така брошура буде більш переконлива, як довгі переконування сповідника, і крім того заощадить багато часу: як для сповідника, так і для каянника.

3. Хоч кожную душу треба вести зокрема, відповідно до її потреб, то всетаки, коли йде зокрема про гріх самонасильства, добре було б, щоб усі сповідники поводитися з того рода каянниками більш менш однозгідно, тому, що така однозгідність може дуже причинитися до поправи вище згаданих каянників.

а) Сповідаючи хлопців, добре є спитати скільки має він років, бо тоді можна переконатися, чи взагалі можна ставити йому (в потребі) питання de sexto. Крім того треба завсіди спитати не тільки, коли сповідався й чи щиро висповідався, але також, чи дістав розрішення та чи виконав покуту. Коли йде про 6. заповідь, то питання ставити второпно й скромно, без найменшої домішки цікавості що до подробиць гріха. Але спитати про число й обставини. З хлопцем, що допускається самонасильства треба поводитися надзвичайно лагідно, терпеливо, з любов'ю. Не грозити тілесні й душевні наслідки самонасильства (тут пора вручити йому вище згадану брошуру) й подати йому всі можливі орудники до

поправи: має сповідатися бодай раз у тиждень (і по можності негайно по кожнім упадку) перед тим самим сповідником — не зважаючи на те, що нема негайно цілковитої поправи; часто приступати до св. Причастя; широко й уважно молитися рано та ввечері; займатися дуже пильно працею (наукою); наложити собі якийсь означений піст (нпр. не їсти раз вечері, чи улюбленої одної страви); поручитися опіці Божої Матері й святих, і т. п. Зокрема поручати велику скромність у поведінню з собою та покинення всяких нагод до гріха. На наступній сповіді спитати, що каянник учинив, щоб поправитися й знову захотити до дальшої праці. Розрішення ніколи не треба відмовляти, але можна відложити його на 2-3 дні (не на довше!). При добрій волі каянника й ревній праці сповідника, мусить наступити по якімсь часі поправа. Тому дуже важне є: не дозволити хлопцеві, що допускається самонасильства, сповідатися перед щораз то іншим священиком, лишень переконати його й спонукати, щоб конечно тримався одного сповідника.

Б. Подрібна відповідь

Ad 1. В часі шкільної сповіді священик мабуть за мало займився Іваном і тому годі чудуватися, що він не поправився. Зокрема не подав йому відповідних орудників до поправи.

Ad 2. Священик не повинен був відмовити розрішення, лишень у потребі відложити на коротенький час поводитися притім з Іваном так, неначе б він перший і останній раз приступав до св. сповіді.

Ad 3. Сповідник добре вчинив, що дав розрішення, але подав йому неvistачаючі орудники до поправи (зокрема що до сповіді аж за місяць).

Ad 4. Цей випадок свідчить про брак доброї волі в каянника. Тому священик повинен був йому звернути увагу, що не вистачить визнати гріхи, але треба також широко жалувати за них і виконати докладно покуту. Розрішення повинен був відложити на кілька днів, а опісля наложити більшу покуту, що не перевищувала б сил каянника.

Ad 5. Іван не повинен був вступати до семінарії. Але коли вступив, то спочатку треба з ним у сповіді поводитися лагідно та з усякою дбайливістю, як це подане в „Загальній відповіді“ під 3а). Та вже з кінцем першого року треба звернути йому увагу, що коли не поправиться то конечно муситиме покинути семінарію. Коли нема поправи найпізніше до першої половини третього року побуту в семінарії, обов'язаний сповідник рішуче приказати питомцеві, щоб виступив із семінарії. Але тому, що не виключене, що питомець буде шукати собі щораз то іншого сповідника, навіть поза семінарією, добре було б дати йому розрішення під тією умовиною, що негайно виступить і крім того зобов'язати його в совісті, щоб, на випадок непослуху, повідомив про цей рішучий приказ того священика, що в найближчому часі буде його сповідати.

В цім випадку навіть мови не може бути про якесь милосердя. „Відповідальних за ось такі речі нехай не зворушує ложно понятє милосердя, тому, що таке милосердя було б злочинном не тільки супроти Церкви, що одержала б непожиточного й негідного слугу, але й супроти самого юнака, що ввійшовши на невластиву собі дорогу, став би згіршенням для себе й інших із великою шкодою для вічного спасення“ (Енцикліка про священство). „Хто зраджує в особливіший спосіб схильність до змисловости, а довгою боротьбою не показав, що зможе опертися спокусі безстыдності... — до цього святого уряду непокликаний

і неспосібний... Нехай сповідники глибоко в серці запишуть собі ці слова, що їх сказав св. Альфонс Лігуорі в подібній справі: „Найчастіше буває так, що чим строгіше (в цій матерії) сповідник поступає з каянниками, тим певніше служить їх спасенню, й навпаки: коли лагідніше поводиться з каянниками, то проявляється для них жорстокішим. Св. Тома з Віллянови називає цього рода занадто лагідних сповідників „безбожно побожними“. Така любов противиться любові“ (та сама Енцикліка).

А) ЦЕРКОВНИЙ ОГЛЯД. ECCLESIA UNIVERSALIS

1. **Св. Отець вернув** з кінцем жовтня з літнього побуту в Ка-стельгандольфо до Риму. Часто нездужає.

2. **Ромунський уряд** рішив перемінити посольство при Ватикані на амбасаду.

3. **Гості з далекого Сходу.** Дня 10. IX. приймив св. Отець у Ка-стельгандольфо на авдієнції надзвичайне посольство цісаря Манджуко під проводом міністра Гсу Шаошінг.

4. **Словацький уряд** розпочав будівлю нової, католицької Сло-ваччини. Тому зліквідував передовсім всякі комуністичні й масонські організації (Н. Час [1938], ч. 232).

5. **Відношення між III. Німеччиною, а Церквою** зовсім не поліпшилося. Вказує на те промова св. Вітця до учасників міжнарод-нього Конгресу християнської Археології. Св. Отець має надію, що настануть ліпші часи, бо „... хоч Бог деколи дозволяє, щоб люди втручали свою руку до теперішньої, Він сам лишень залишається Паном будучности“. Дуже немиле вражіння викликав у світі відомий напад у Відні на Кардинала Інніцера.

6. **Й. Ем. Кардинал Каковський** відсвяткував дня 12. IX. 1938. р. 25-ліття свого єпископату. До греко-католиків відноситься Він при-хильно. Саме йому треба завдячити, що ОО. Василіяни осіли в ко-лишньому своєму монастирі в Варшаві, як власники того монастиря, та управляють парохією для греко-католиків, що її утворив м. р. Й. Ем. Кардинал Каковський. *Ad multos annos!!*

7. **Смерть двох кардиналів.** Дня 6. 9. 1938 р. вмер у Римі кар-динал Камільо *Лавренті*, Префект св. Конгр. Обрядів. Ур. 1861 р. в Монте Порціо Катоне. 1884 р. став священником і професором філософії в римському університеті Пропаганди. 1908 р. іменував його Папа Пій X підсекретарем, а 1910 р. секретарем св. Конгр. Пропаганди. Папа Венедикт XV іменував його 1921 р. кардиналом. 1929 р. став пре-фектом св. Конгр. Обрядів. Був загально відомий не тільки, як людина великого знання, але також не менше, як людина великих чеснот і зокрема великої покори. Дуже прихильно відносився до католицького Сходу.

В Нью-Йорку вмер дня 4. IX. тамошній архієпископ, кардинал *Науес* у 71 р. життя. Походив із простої ірландської родини. Батьків утратив іще в диточому віці. Виховували його Браття християнських шкіл. Вищі студії скінчив в університеті в Вашингтоні. Священником став 1892 р. і працював, як душпастир, у Нью-Йорку. Від 1914 р. був полемим епи-скопом американських військ. 1918 р. став архієпископом Нью-Йорку, а 1924 р. кардиналом. Хоч слабого здоров'я, був надзвичайно діяльний. Зокрема займався харитативними ділами й дуже підпомагав католицьк школи, кат. театри й кат. письменників. Належав м. і. до св. Конгр. для Східної Церкви. В. Й. П.!

8. **Кардинал-Вікарій Маркетті Сельваджані** за 8 років віддав до прилюдного вжитку в Римі 40 новопобудованих церков і чимало каплиць.

9. Осудження творів Альфреда Льоазі. Льоазі був колись професором Католицького Інституту в Парижі. Опісля став модерністом і коли Ап. Престіл осудив модернізм, Льоазі не покався. Тому Ап. Престіл кинув на нього 1909 р. клятву, що в ній він і досі перебуває. Також усі його твори знайшлися на індексі. Дня 28. VII. м. р. осудив Ап. Престіл дальші його твори, видані по 1932 р., що відомі під загальною пізнішою назвою „Історія християнства“.

11. Св. Конгр. Обрядів. Від 1924 р. переводили канонічні процеси в справі канонізації 2.888 білих: єпископів, священників і вірних, що згинули в Китаю 1900 р. в часі повстання боксерів. Св. Конгр. відкинула справу, бо годі ствердити, чи згадані особи перетерпіли смерть за віру, чи тільки впали жертвою китайської ненависти до чужинців. Зате продовжуватисьме справа канонізації китайських священників і вірних, які згинули в тому часі — тому, що з певністю можна приймати, що вони відрікшилися віри, могли врятувати своє життя. (Sch. Z. з 4. IX. 1938).

10. Беатифікаційний процес о. Про. В часі релігійного переслідування в Мехіко, вороги оскаржили о. Мігеля-Августина Про Т. І., що він наміряв убити президента Альваро. На основі ложних зізнань, революційний суд засудив його 25. XI. 1927 р. на кару смерти через розстріляння. Останні слова мученика були: „Нехай живе Христос-Цар“. Архиепископ Мехіка, Мартінез, видав недавно розпорядок у справі розпочаття беатифікаційного процесу о. Про. (La Croix, 30. VI. 1938).

12. Французький Національний Марійський Конгрес відбувся дуже величаво в місті Бульон-сир-Мер під проводом Папського Легата, кардинала Ліенар'а. Участь у тому конгресі взяло 50 тисяч старших людей і більше, як 20 тисяч дітей.

13. ЗДПА. — Національний Євхаристійний Конгрес відбувся від 17-20. X. в Нью-Орлеані. Св. Отець промовив до зібраних через радіо. Учасників було 300.000, в тім около 100 єпископів.

У Вашингтоні повстане незабаром католицьке інформаційне бюро, подібно, як повстало в Англії. —

14. Преосв. Адольф Шельонжек, луцький єпископ відсвяткував ц. р. врочисто 50-ліття свого священства.

15. - 20-ліття католицького університету в Люблині. Ця висока школа повстала завдяки о. Дрові І. Радзішевському, б. ректорові петроградської Дух. Академії. Гроші на оснування дав багатий власник дібр на Поділля за Збручем, Кароль Ярошинський. Науково стоїть університет дуже високо й має права державних університетів, але бореться з матеріальними труднощами й тому звернувся до польської суспільности прохаючи матеріальної піддержки в формі добровільних датків. В тому університеті вчиться теж чимало нашої молоді.

16. Інститути вищої релігійної культури відкрили м. і. в Познаню, Львові, Перемишлі, Кельцах, Сандомірі й Лодзі.

SUMMARIVM. 1. SS. Dnus ex Arce Gandulphi Romam reversus est. — 5. Relatio regiminis Germaniae ad Ecclesiam catholicam sine mutatione. — 6. Iubilaeum Emi Cardinalis Kakowski. — 7. Mors Cardinalis Laurenti necnon Cardinalis Hayes. — 9. Nova damnatio operum A. Loisy. — 10. E. S. Congr. Rituum. — 11. Processus beatificationis Patris Pro. — 12. Congressus nationalis Marianus in Gallia. — 13. Congr. Euchar. nationalis in America septentr. — 14. Iubilaeum Eccliae A. Szelazek, Epipi Luceorensis (Polonia). — 15. Universitas Cath. Lublinensis. — 16. Instituta Culturae religiosae superioris in Polonia.

Б) З НАШОГО ЦЕРКОВНОГО Й РЕЛІГІЙНОГО ЖИТТЯ. ECCLESIA RUTHENA CATHOLICA

1. Св. Отець про українців. Восені приймив св. Отець на авдієнції (в Кастельгандольфо) питомців української Папської Семинарії св. Йосафата. В промові до них сказав св. Отець, що Русь-Україна це ім'я, що може багато сказати історикам і віруючим. З великим вдовolenням довідався, що надії, які покладає на Семинарію, сповняються. В тім бачить Він знак, що відданість укр. народу для Ап. Престолу щораз то більше поглиблюється. Український нарід лежить на серцю св. Вітцю зокрема ц. р., що є ювілейним роком хрищення того народу й його великого князя, св. Володимира. Що сталося би з Україною та її народом, як була б не приймила св. Хрищення? Чим були б італійці та інші народи без християнської віри? Це питання насуває таку страшну думку, що над нею зовсім неможливе спокійно задержатися. (Sch. Z. з 16. X. 1938).

2. Іх Ексц. Кир Йосафат перебувши важку операцію з Відні, вернув дня 15. IX. здоровий до Перемишля й почав виконувати свої пастирські обов'язки.

3. О. Др. Августин Волошин, Прем'єр Карпатської України, це один із найвизначніших і найбільш заслужених священників мукачівської єпархії. Ур. дня 17. III. 1874 р. в Келечині (Мармарощина), як син гр. кат. священика. Вчився в Ужгороді й Будапешті. 1897 р. став священиком і професором учительської семинарії, а 1917 р. її директором. Його заслуги на полі педагогічній і освітній надзвичайно великі. Також національне відродження Карпатської України це передовсім заслуга о. Дра Волошина — Батька Карпатської України.

4. 10-ліття Богословської Академії у Львові. Академія має виділ богословський і філософічний. Вчать 8 звичайних професорів, 6 надзвичайних, 6 доцентів і 18 заст. професорів (між професорами є 14 світських людей). Академія видала 21 томів „Праць гр. кат. Богосл. Академії у Львові“. Бібліотека має 5.939 томів, музей 1321 експонатів. М. р. було 280 слухачів (61 абсолювентів).

5. З релігійного життя мукачівської єпархії. В 34. міжнароднім Євхар. Конгресі взяло участь 64 священників і коло 750 вірних під проводом мукачівського єпископа. ОО. Василіяни й ОО. Редemptористи дали около 20 місій. О. Др Л. Міня давав у великій пості місію для наших людей у Франції. Православе перестало поширюватися й чимало збаламучених вертає до одности з католицькою Церквою. Завдяки о. А. Волошинові поселилися в Хусті СС. Василіянки. В Михайлівцях будують дім СС. Служebníці ПНДМ. За рік прибуло 14 нових священників, а 12 питомців чекають на свячення. Вмерло 10 священників і 1 укінчений питомець. В ужгородській дух. Семинарії є 52 питомців, в Оломунці 7, а в Римі 2. В Ужгороді почалася реставрація єпископської палати. Є намір продати замок і побудувати нову духовну Семинарію. 1946 р. святкуватиме єпархія 300-ліття прийняття Унії. Дня 17. IX. відбулося в Ужгороді канонічне оснування „Місійного Союзу Духовенства для мукачівської єпархії“ (Душпастырь [1938], 9-10).

6. Церковні відносини в Карпатській Україні змінилися основно по прилученню її південної частини до Мадярщини. Мукачівська єпархія знайшлася в межах Мадярщини. Єпископ і всі крилошани

залишилися в Ужгороді, а для Карпатської України має іменувати Ап. Престіл окремого єпископа з осідком у Хусті. Недавно прибув до Хусту Преосв. Кир Діонісій Нїярадї, як Апостольський Адміністратор Карпатської України. В Хусті почали вже поважно думати про негайне побудовання величавої катедральної церкви.

Монахи й монахині української народности мусіли покинути територію, що їй в Відні признали Мадярщині. Ужгородські Василіяни перенесли свою гімназію на територію Карпатської України (друкарня залишилася в Ужгороді, а монахи перенеслися здебільша до Малого Березного). Трьох Отців, що були досі в ужгородському монастирі, виїхали до Хусту. Пряшівська єпархія залишиться правдоподібно в межах Словаччини. Славний монастир ОО. Василіян на Чернечій Горі біля Мукачева (новіціят, величава бібліотека, чудотворна ікона Божої Матері — дар Папи Пія XI) належить до Карпатської України, що почала жити своїм державним життям.

7. З єпархії Преосв. Богачевського. Вірних є около 300 тисяч. Католицька преса (Єпархіяльний Вістник, Місіонар, Америка, Ukrainian Jouth) стоїть добре. Преосвященний Кир Константин працює надзвичайно ревно над своїми вірними. Окрему увагу звернув Він на організацію шкільництва. В 40 місцевостях учать СС. Василіянки й СС. Служебниці, в інших дяковчителі. За два роки зорганізовано 7 цілоденних парохіяльних шкіл з правом прилюдности. Вчать у них по англійськи й по українськи (релігія, укр. мова, географія й історія України, спів). В Стемфордї є, як відомо, середня школа (гайскул) з правом прилюдности. По її скінченню можуть учні вступати до високих шкіл. Отже ця школа виховує будучих священиків і світську інтелігенцію. Щораз то краща організація вірних і виховання молоді це особливіша заслуга Преосв. Кир Константина Богачевського й за це мусить бути вдячний Йому весь український нарід. (Пор. Новий Час [1938], ч. 201).

8. Василіянські монастирі в Карпатській Україні. Перший монастир оснував біля Мукачева мадярський король Андрій (1046-1061), зять кн. Ярослава Мудрого, і спровадив до нього монахів із українських земель. До монастиря, що його оснував у Вишнеграді, спровадив монахів із Печерської Лаври. Його жінка, Настася (донька кн. Яр. Мудрого), оснувала жіночий монастир у Товмові. Галицькі князі: Василько й Володимир, були, як згадує папська грамота з 1218 р., добродіями одного з монастирів у південній Карпатській Україні. В XIV в. кн. Хведір Корятович відновив монастир на Чернечій Горі біля Мукачева (від 1491-1772 р. був там осідок мукачівських єпископів). Жінка Корятовича, Домініка, оснувала на недалекій горі Сороці жіночий монастир. В XIII в. був монастир у Грушеві (татари спалили, в часі нападу, всі монастирські документи). Від 1391 р. став той монастир ставропігійним. З монастирської друкарні вийшов там перший ромунський переклад Н. Завіту (в XVII в.). Монастир зруйновано в 1680 рр. (повстання Текелія). 1649 р. Карпатська Україна приймила Унію під проводом єп. Партенія Ротошинського ЧСВВ. В XVIII в. були василіянські монастирі в Барсанові, Бедевлі, Малому Березні, Бичкові, в Білій Церкві, Бороняві, Буковці, Вишній Вишаві, Вульхові, Джулині, Драгові, Євді, Зарічі, Красноброді, Кричеві, Монастирці, Мстичеві, на Чернечій Горі, в Углі та в інших місцевостях. О. Др. Арсен Коцак ЧСВВ, професор василіянських клириків у Красноброді й Мстичеві, є автором двох граматик словянсько-руської мови, перших у Закарпатській Україні (1768-1788). Мукачівську

початкову василіянську школу перемінив єп. Мануїл Ольшавський ЧСВВ. (1743-1767) у першу семінарію, що її зрівняв — по перенесенні до Ужгорода — єп. Андрій Бачинський з латинськими семінаріями. О. Йонакій Базилович ЧСВВ видав у рр. 1799-1805 перший цінний історичний твір (на лат. мові) про монастир на Чернечій Горі; твір мав великий вплив на розвій національної свідомости карпатських українців. В XIX в. історичними й літературними пам'ятниками Карпатської України займався мукачівський Василіянин, о. Анатоль Кралицький (1834-1894). Тепер є василіянські монастирі в одних місцевостях: Боронява, Мале Березне, Мстичів і Чернеча Гора біля Мукачева. Галицькі Василіяни зреформували (від 1920 р.) чернече життя в тамошніх монастирях. Від 1923 р. мали в Ужгороді друкарню й видали чимало книжок на народній мові. Видавали теж „Благовістник Пресв. Серця Ісусового“, за редакцією найбільшого теперішнього поета Карпатської України, о. Севастіана Сабола ЧСВВ (Зореслава). Ужгородські Василіяни вели теж взірцевий інтернат для хлопців і основану недавно клясичну гімназію. Крім того ОО. Василіяни своєю апостольською працею поглиблюють релігійне життя нашого народу в Карпатській Україні та беруть велику участь в її культурному житті. Монастирська бібліотека на Чернечій Горі це найстарша і найбільша в усій Карпатській Україні. (Літературно-Науковий Додаток „Нового Часу“ [1938, ч. 41].

SUMMARY. 1. SS. Dnus de natione ucrainica (ad alumnos Pontificii Seminarii S. Iosaphat Romae). — 2. Excmus Dnus Kocylovskij sanitetem, operatione chirurgica Vindobonae peracta, recuperavit. — 3. Sac. Augustinus Vološyn, caput regiminis Carpathicae Ucrainae. — 4. Decennium Academiae Theologicae Leopoliensis. — 5-6. E vita Eparchiae Munkacs. — 7. Labor apostolicus Exc.mi C. Bohačevskij in America septemtr. — 8. Monasteria O. S. Basilii M. in Carpathica Ucraina eorumque merita pro vita religiosa.

В) З КАТОЛИЦЬКОГО СХОДУ. EX ORIENTE CATHOLICO

1. **Мильна метода.** „Дуже актуальною, на тлі останніх подій, стає 81. ухвала [Пленарного Синоду Єпископату в Польщі]: „Пленарний Синод приказує, щоб у всіх єпархіях поширювати правдиве зрозуміння суті й цілей унійної Акції і щоб як духовенство, так і вірні молитвою й чином підготовляли справу зєдинення Церков“. Цей клич, який впливає з суті апостольства й загальности Церкви, що його підіймив з цілим натиском теперішній Папа, Пій XI, не знайшов досі сильного відгону в Польщі. Багато причин зложилось на це сумне явище. Не місце їх тут аналізувати. Зате безсумнівим фактом стало тепер цілковите банкруцтво політики, що її вперто вів 12 років директор департаменту Віроісповідань, п. Франціск Потоцький. Те банкруцтво припечатала свіжа димісія того урядника, що систематично, хоч певно в найліпшій вірі, довгі роки поборював унійну акцію, яку так рішуче поручає Пленарний Синод. Виявилось наглядно, що прикрашене сповідною рацією стану й журбою про цілість Річипосполитої форитовання польського православа, було в дійсності формальною помилкою. Дванадцять років праці департаменту Віроісповідань пішло в тому часі зовсім на марне. Надія спольонізувати Церкву виявилася злудною, що її не зуміли

розвіяти найбільш безсторонні й подиктовані громадянською журбою зусилля. Смертельний удар завдало тій надії аж саме життя. Тепер на звалищах політики п. Потоцького, перекресленої доконечно розпорядками п. Прем'єра, розрісся з одного боку безбожницький комунізм тих, що зірвали з навертаним на польщину православем, а з другого знову боку станула сцілена в своїй ненависті до католицизму й до польськості решта православя.

Можна й треба тішитися з навернень зрусифікованих колись сіл і громад, що вертають по роках на лоно Церкви й батьківщини, але подібно, як особливе пропагування православя (schizmy) не дало його розв'язки в Польщі, так теж не розв'яжуть його „ревіндикації“ й тим менше закривання, чи бурення церков. Збанкрутував п. Потоцький, збанкрутує кожний його наступник, що схотів би йти мильно накресленим шляхом та перекреслювати своєю політикою ухвалу Пленарного Синоду, що вяже в совісті польських католиків“. (Przegląd powszechny [1938], ч. 10, стор. 111-112; Новий Час [1938], ч. 232).

2. Ректором Папської Східньої Семінарії в Дубні став о. Яків Морілло Т. І. Дотеперішній ректор, о. А. Домбровський, приділений до помічі Ап. Адміністраторові Лемківщини.

3. Провінційальний Синод італогрецької Церкви має скликати в найближчому часі, на виразне бажання самого св. Вітця, кардинал Люїджі Лявірано з Палермо. Участь у синоді візьмуть священники епархій: Люнгро й Пяна деї Гречі, як також еромонахи василіянської архимандрії в Гроттаферрата. Предметом нарад буде одновидність обряду й душпастирські справи.

4. Бібліотека Папського Орієнтального Інституту в Римі має вже 61.000 томів. (Sch. Z. з 9. X. 1938).

5. Абессинія. — Справа Зєдинення? Орган олександрійського патріархату „Пантенос“ подає, що італійська влада хоче, щоб вибраний м. р. аббуна (митрополит) Абрахам був залежний від монофізитського патріарха в Олександрії. А добре поінформовані церковні часописи в Англії пишуть, що італійська влада веде переговори з Абрахамом, стараючись із усіх сил, щоб він поїхав до Риму й зложив перед св. Вітцем католицьке віроісповідання. (Пор. Слово [1938], 42).

6. Смерть архієпископа Теодоровича. Дня 4. XII. вмер львівський архієпископ вірменського обряду, Й. Теодорович. Покійний ур. 1864. на Покутті, архієпископом був від 2. II. 1902. р. Належав до найкращих католицьких проповідників у Польщі. В. Й. П.!

SUMMARYUM. 1. Dimissio dom. Francisci Potocki, regentis cancellariae Min. Educationis publicae et Confessionum in Polonia, qui „politicam orthodoxae Ecclesiae“ agebat. — 2. Rev. P. I. Morillo S. I. novus Rector Pontificii Seminarii in urbe Dubno. — 3. Synodus interdioecesanus Ecclesiae italo-graecae. — 5. Unio Ecclesiae monophysitae in Aethopia? — 6. Mors J. Teodorowicz, Archieppi Leopoliensis Armenorum.

Г) З НЕЗЄДИНЕНОГО СХОДУ. EX ORIENTE SEPARATO

ПОЛЬЩА 1. Новий урядовий орган православної Церкви в Польщі почав виходити в польській мові п. н. „Wiadomości Metropolii

Pravosławnej w Polsce.“ Перше число цього тижневика має дату 6. листопада 1938 р. Орган повідомляє, що крім нього видаватиме митрополія тільки науковий періодик „Ельпіс“. — Про правне положення православної Церкви в Польщі згадаємо в наступному числі.

2. ПРАВОСЛАВ'Я НА ЗАКАРПАТТІ. Београдська „Політика“ з 18. IX. помістила інтерв'ю свого редактора Пауновіча з єп. Дамаскином, що по 7 роках побуту на Закарпатті виїжджає до Америки й Канади.

Духовна опіка сербської Церкви над православем на Закарпатті датується ще з того часу, коли в XV в. Деспот Стефан і Джура Бранкович одержали від мадярських королів право патронату над усіма православними в Мадярщині. Коли в першій половині XVIII в. ціле Закарпаття перейшло на Унію, останніми оборонцями православ'я були там серби: єромонах Софроній (пор. вступ до „Унійних проповідей“ на основі „Слова“ єп. Ольшавського — Ред. Д. П.), священник Григорій, монах Висаріон і найбільш активний між ними — митрополит Павло Ненадовіч. Коли 1911 р. перейшло село Ізе (під проводом пізнішого архимандрита Олексія Кабальчука) на православ'я, піддалося під опіку сербського митрополита в Карлівцях. По світовій війні багато сіл перейшло на православ'я. 1920 р. зізд делегатів православних громад звернувся до сербської православної Церкви, щоб вона zorganizувала православну єпархію на Закарпатті. 1921 р. прийхав, як адміністратор, теперішній загребський православний митрополит Доситей. Незабаром стали його наступниками: бачванський єп. Іринеї, призренсько-злетовський єп. Серафим і вкінці митрополит зі Скоп'я, Йосиф. 1929 р. zorganizовано єпархію чесько-моравську й мукачівсько-пряшівську. Першим єпископом мукачівським став Дамаскин. Його наступником став новопоставлений єп. Володимир Раїч (дотеперішній архимандрит і редактор „Гласника Српске Патријаршије“). [Він прийхав уже до Хусту й зложив присягу на вірність владі Карпатської України].

1910 р. було в теперішніх обох єпархіях, за урядовою статистикою, 3.600 душ, 1921 р. — 73.097, 1930 р. 145 586 душ. На основі православних метрикальних книг було м. р. на Закарпатті 160.000 православних. Парохій є 210 (з того 12 на Словаччині).

Мужеських монастирів є 3, жіночих 2 (в однім із жіночих монастирів є більше, як 100 монахинь). Монахи у Владимиріві мають модерну друкарню й видають релігійний часопис та церковні книги. Монахині роблять килими й займаються господарством. Опікуються теж недужими. Священники рекрутуються здебільша з Закарпаття. 35 молодих священників скінчили сербську богослов'ю, інші мають середню, або нижчу освіту. Москалів є около 10, серба ані одного (крім єпископа й декого з прислуги). Відправа в церкві зовсім подібна до сербської. До 1933 р. православними були майже самі селяни. 1933 р. перейшли на православ'я 92 студенти і вчителі. За 20 років чеської влади побудували православні 120 церков. (Новий Час [1938], ч. 218).

Православ'я на Закарпатті в новіших часах це наслідки мильної політики мадярської й чеської влади на Закарпатті. Маємо в Бозі надію, що зі зростом національної свідомости наш нарід у Карпатській Україні верне знову до католицької Церкви.

3. РОСІЙСЬКА ЕМІГРАЦІЯ — 3. Синод у Карлівцях. Російська емігрантська Церква, що має около 2½ міль. вірних, поділилася, як відомо, 1926 р. на дві частини. Одна з них згуртувалася біля пок. Антонія в Карлівцях, а друга біля митр. Євлогія в Парижі. Від 14-23.

VIII. 1938 р. відбувся в Карлівцях Синод, зложений з єпископів, нижчого духовенства й з вірних, що мав усунути роздор. Та митрополит Євлогій не прислав своїх представників і тому не могло прийти до помирнення. Зате полагоджено чимало іпших справ (на Синоді було 150 представників із усіх майже країв).

Єпископи „перенесли“ дотеперішнього берлінського архієп. Тихона (що був там від 1924 р.) до Београду й поручили йому zorganizувати там пастирсько-місійну школу. На його місце призначили колишнього віденського єпископа Серафима (німця з Саксонії) й крім того іменували вікарного єпископа в Постдамі, Василя Павловського (дотеперішнього архимандрита й декана харбінського богословського Інституту). Єп. Павловський має zorganizувати православний богословський Інститут у Німеччині.

Синод рішив гостро поборювати *іностицям* протоєрея Булгакова з Парижа. Для західньої Європи „затвердили“ єпископи окрему митрополію з осідком у Парижі на чолі з б. фінляндським архієпископом Серафимом (досі одиноким митрополитом був у Парижі Євлогій). Науку Булгакова Синод виразно осудив, як ересь. Православних, що не хотіли б виступити з масонських організацій і чинити покути, рішив Синод виключити з Церкви. Звернено велику увагу на науку релігії в школах. Синод рішуче виступив проти посягань царгородського патріярха вчинити залежною від себе російську Церкву на еміграції та дуже гостро осудив поведіння митрополита Євлогія, що піддався під юрисдикцію Царгороду.

Предсідник Синоду, митрополит Анастасій, повідомив приявних, що заступник патріярха Тихона, митр. Петро Крутицький, *без сумніву* вже небіщик. Синод рішив знову завести молитви за царський дім (як це було перед революцією). Єпископи мають рішити справу канонізації царя Николая II. Чимало росіян є переконання, що цар і його родина жие, а це противиться канонізації.

Треба знати, що прихильники митрополита Євлогія відносяться й далі неприхильно до кат. Церкви. А з прихильників карловицького Синоду неприхильно про католицьку Церкву говорив один тільки новоіменований берлінський архієп. Серафим (у відчиті про відношення кат. Церкви до протестантизму й большевизму та в відчиті про богослуження в східньому обряді).

РОМУНІЯ — 4. Мішані супружжя. Православні єпископи рішили поручити священникам, щоб віраджували вірним мішані супружжя. Як це не допоможе, то мають старатися, щоб неправославна сторона перейшла на православє, або бодай, щоб обі сторони письменно прирекли, що христитимуть дітей у православного священника. Священик обов'язаний учинити все, що тільки може, щоб не допустити до мішаного супружжя. —

Єпископи рішили теж оснувати нове жіноче Згромадження СС. Милосердя, що займалось би опікою над недужими в лічницях. (Слово [1938], 45).

СЕРБІЯ — 5. В духовній семінарії в Цетинії є 120 питомців. З того 80 фанатичних комуністів, а 40 націоналістів. Питомці продавали різні книжки й значки в користь червоній Еспанії. (Духовна Стража [1938], 3 за Бюлетином антимарксівського комітету [1938], 16).

БОЛГАРІЯ — 6. Справа „схизми“. Як відомо, 1872 р. царгородський патріярх кинув був клятву на болгарську Церкву за те, що

вона проголосила свою незалежність від Фанару (клятву кинули греки на „Соборі православних Церков“). Тому, що клятви ще й досі Фанар не відкликав, вважають греки болгарську Церкву за „схизматичську“. Недавно повідомив єрусалимський патріарх Тимотей Синод болгарської Церкви, що відтепер вважає питання про схизму болгарської Церкви за неіснуюче. (Janin, *Les Eglises orientales*², стор. 270; Слово [1938], 44).

ЦАРГОРОД — 7. Справа патріархату. Фанар дуже старається про те, щоб уряд відкликав, або бодай змінив закон про православну Церкву в Туреччині. Царгородська Церква має тепер, крім патріарха, 96 єпископів: 4 єпископів і 58 митрополитів, що управляють, 8 єпископів до диспозиції патріарха й 27 єпископів без єпархій. З того 18 єпископів є в Туреччині, 58 у Греції, 1 в Альбанії. 3 в Додеканесі, 14 в Європі, 3 в Америці й 1 в Австралії. (Слово [1938], 44).

ГРЕЦІЯ. — 8. Архiep. Хризостом Пападопулос †. (дня 21. X. 1938). Покійний ур. 1868 р. в Тракії. Вчився в Смирні, в Атинах і в київській та петроградській Дух. Академії. 1893 р. досягнув у Петрограді ступінь магістра богослов'я і став професором єрусалимської богослов'я школи св. Хреста (від 1899-1909 р. був її ректором). 1900 р. став єромонахом. 1910 р. досягнув в Атинах докторат богослов'я, а 1911 р. став ректором Дух. Семинарії „Різаріон“. 1914 р. став архимандритом (є це тільки титул у православній Церкві) і професором церковної історії в атенському університеті, а 1925 р. атенським архієпископом і головою грецької автокефальної Церкви. Написав 35 наукових творів. Дуже неприхильно відносився до грецьких католиків східного обряду так, що в тім пригадає покійного сербського патріарха Варнаву в його загальному відношенні до католиків.

9. Про скріплення релігійного життя в православній Церкві в Греції старається м. і. тов. „Ζωή“ (життя), що має 4 секції: св. Ап. Павла для праці над рел. освідненням народу; секцію для розвою релігійної солідарності між студентами вищих шкіл; всегрецький союз християнських батьків (поширення христ. духа в родині й школі); секцію освічених християн, яка видає часопис „Актиніс“ (промінь) для інтелігенції. (Слово [1938], 39). — Релігійне життя стоїть у Греції дуже низько, зокрема інтелігенція далека від Бога й віри. В Греції дуже багато масонів.

10. Справа важности англіканських свячень. Як подає „Екклесія“, Синод грецької Церкви рішив звернутися до професорської колегії богословського факультету атенського університету в справі важности, чи неважности англіканських свячень. Як відомо, Папа Лев XIII по докладному провіренні справи врочисто заявив 1896 р., що англіканські свячення є неважні.

ЄРУСАЛИМ — 11. Боротьба арабів проти грецької гегемонії в патріархаті триває вже десятки літ (греків є дуже мало, але всі церковні достоїнства є в їхніх руках). Тепер уряд Палестини наміряє видати новий закон про організацію патріархату. Патріархом може бути тільки палестинський горожанин і кожний член Братства Господнього Гробу (а не тільки грек). Участь у виборі мають взяти крім Синоду, також 7 арабських (мелхітських) священників. Крім Синоду має бути мішана Рада (патріарх, 7 вибраних членів Синоду й 10 світських людей з Палестини й Зайорданія). Одну третину доходів патріархату призначає Рада на удержання священників, церковних шкіл і на добродійні цілі. Розходи контролює 6 світських людей. Мають завести 3 мішані

церковні суди першої інстанції (Єрусалим, Гаїфа, Яффа) й мішаний церковний суд другої інстанції. По проголошенню того компромісового закону уряд затвердить вибраного 1935 р. Братством Господнього Гробу патріярха Тимотея. Як подає болгарський „Церковный Вѣстник“, проєктом закону невдоволений ані патріярхат (греки), ані вірні. Тому уряд беручи під увагу домагання як греків, так і арабів, змінить у дечому проєкт закону. (Пор. Слово [1938], 45).

12. ГРИГОРІЯНСЬКИЙ КАЛЕНДАР завела перша Болгарія (1916 р.). За Болгарією пішли: Румунія, Югославія й Греція. 1923 р. приймали той календар усі прочі греко-православні держави. Навіть турки приймали його 1926 р. (Zeit im Querschnitt [1938], ч. 20, стор. 306).

СТАРОВІРИ — **13. В Румунії** мають вони тепер 4 епархії й 73 парохії. Буковинські й молдавські належать до митрополії в Білій Керниці (повіт Радівці). Вірних 12.844, священників 20, монастирів 5. Славська епархія в Добруджі має 24.321 вірних, 18 священників і 2 монастирі. Кишинівська 17.500 вірних, 18 священників і 1 монастир. Ісмаїльська (біля Акерману) 25.466. вірних, 14 священників і 3 монастирі. (Слово [1938], 38).

14. Зїзд безпоповців у Вильні. Від 13-15. IX. відбувся в Вильні зїзд безпоповців із Польщі, Литви, Латвії, Естонії й Східніх Прус. Зїзд радив над різними актуальними релігійними й організаційними справами, м. і. над виданням літургічних книг і видаванням різних часописів (Слово [1938], 40).

SUMMARY: 1. Periodicum officiale Ecclesiae in Polonia a die 6. XI. 1938 solummodo in lingua polonica apparet. — 2. Historia necnon status hodiernus Ecclesiae in Ucraina Carpathica („Russia Subcarpathica“) ab Ecclesia serbica dependentis. — 3. Synodus Ecclesiae russicae in diaspora in urbe Karlovce (Jugoslavia) anno 1938. celebrata. — 4. Matrimonium mixta in Romania dissuadentur. — Clerici in urbe Tsetinia (Jugoslavia) spiritu communistico imbuti. — 6. Patriarcha hierosolymitanus „schisma“ Ecclesiae bulgaricae pro non existente declaravit. — 7. Reactio patriarchatus contra leges de statu iuridico Ecclesiae orthodoxae in Turcia. — 8. Archiep. Chrysostomus Papadopoulos †. — 10. Quaestio de valore ordinationum in Ecclesia anglicana a professoribus fac. theol. univ. atheniensis solvenda. — 11. Dissensus Graecorum et Araborum in patriarchatu hierosolymitano: conamen conciliationis a parte regimis in forma statuti displicet utrique parti. — 12. Calendarium gregorianum fere ubique in Ecclesia graeco-slavica receptum. — 13. Hierarchia russica Ecclesiae sic dictorum Staroviery in Romania. — 14. Secta russica Bezpopovce („sine sacerdotibus“) congressum Vilnae convocavit.

Г) З КАТОЛИЦЬКИХ МІСІЙ. E MISSIONIBUS CATHOLICIS

1. СТАТИСТИКА ВІРОІСПОВІДАНЬ. На 2 мільярди людей є 700 міль. християн (з того 350 міль. католиків) і 1 мільярд 260 мільйонів нехристиян. *Католиків* є в Європі 215 міль., в півд. Америці 60 міль. 800 тис., в півн. Америці 47 міль., в Австралії й Океанії 10 міль. 400 тис., в Азії 9 міль. 200 тис., в Африці 6 міль. 800 тис. *Разом 349 міль. 200 тис.* *Православних* є в Європі 125 міль., в Азії 8 міль. 100 тис., в Африці 5 міль. 800 тис., в півн. Америці 1 міль. 200 тис., в півн. Америці 1 міль. 200 тис. *Разом 140 міль. 100 тис.* *Протестантів* (і англіканів) є в Європі 120 міль., в півн. Америці 100 міль., в Азії 7 міль., в Австралії й Оке-

анії 6 міл., в Африці 4 міл., в півд. Америці півтора мільйона. Разом 238¹/₂ міл. Магометан є в Азії 180 міл., в Африці 74 міл., в Європі 15 міл. Разом 269 міл. Гіндуїстів є 250 міл., жидів 15 міл., буддійців (Індії, Китай, Японія) 625 міл., інших віроісповідань 150 міл. Півтора мільярда людей живе в Азії; найбільше азійських жителів визнає буддійську релігію. (*L'Action Catholique, Québec, Canada 30. V. 1938*).

2. В МІСІЙНИХ КРАЯХ дбає Церква передовсім про якнайбільший розріст середніх шкіл, університетів і вищих фахових шкіл, не згадуючи вже про малі й великі духовні семінарії. Наука в тих школах стоїть дуже високо, бо колірових освічених людей можна переконати тільки тоді, коли дасться їм такі докази, що їх може дати тільки справді культурна людина. Католицькі місіонарі наворачтають не тільки широкі маси простолюддя, але передовсім стараються виховати колірову католицьку інтелігенцію. До місійної праці найвідповідніше тепер колірове духовенство й місцева інтелігенція, бо білим колірові не довіряють, не маючи вже до них майже найменшої пошани! Білі місіонарі стають подекуди тільки дорадниками колірових місіонарів і виховниками молоді. Колірові дуже жадні знання й тому часто піддаються під провід протестантів і комуністів. ЗДП дають щороку 55 міл. доларів на протестантські місії й тому протестантські місіонарі можуть розпоряджувати не тільки автами найновішої конструкції, але також іншими технічними та взагалі матеріяльними засобами й зокрема великою пресою. Преса колірових дуже ворожо наставлена до білих людей та підкреслює всі можливі їхні недомогання. Большевики видають у перекладах твори протихристиянських авторів у тисячах примірників. Скрізь повстають не католицькі університети та інші вищі школи. Колірові дорівнюють освітою високоосвіченим європейцям і американцям. Не треба теж забувати, що майже всі колірові народи мають свою, відмінну від нашої, культуру й свій окремий світогляд. Беручи те все під увагу, можемо зрозуміти з якими труднощами мусять боротися католицькі місіонарі в своїй важкій праці, щоб здобути світ для Христа. Найбільше успіхів мають вони в Уганді, в Індії, Японії, й зокрема в Китаю. Деякі місіонарі є думки, що за кількадесять літ Китай буде належати до найвизначніших осередків католицького життя.

В місійних краях працює тепер 14.239 чужих місіонарів і 6.973 тубильців-священиків. Питомців 15.997, всіх монахів-братів є 10.055, сестер 55.349, катихистів і вчителів 163.430. Разом 266.025 осіб. Вони будують і працюють у церквах, каплицях, університетах, школах, лічницях, аптиках для вбогих, домах для прокажених, у друкарнях, в редакціях, тощо. Їхня праця надзвичайно важка. Зокрема бракує їм грошей, щоб продовжувати свою працю. Тому навіть дрібна лепта, зібрана в наших церквах від вірних, дуже придалась би для Папського Діла Поширювання Віри.

Головна Рада Папського Місійного Діла св. Дитяти призначила, на своїм засіданню в Парижі, 17.8 міл. франків для різних місійних країв. Зібраних 15 міл. франків у різних державах мусять якийсь час залишитися внутрі тих держав — зважаючи на девізійний закон.

Духовні Семінарії в місійних краях. Малих семінарій є 269 (учнів 12.536), великих 87 (студентів богословії 3463). З того в Китаю, Монголії й Манджуко 124 семінарії (5566 студентів), в Африці 101 сем. (2454 питомці), в Індокитаю й Сіямі 26 сем. (2215 студ.), в Японії й Корейі 15 (736), в Індії 14 (543) в Малій Азії 2 (37), в Європі 9 (114),

в Америці 4 (114). Всі ті семінарії удержує „Папське Місійне Діло“ зі збірок у цілому світі. —

Католицькі місійні лікарі(-ки). Є їх 229. З того 107 працює в Китаю, 41 в Індіях, 15 в Кореї й Японії, 2 у Сіамі, 14 у Палестині й 35 в Африці (Z. i. Querschnitt. [1938], 15).

Користі з місійної праці. Індійський єп. Азаріаг із Дорнакель видав пастирського листа до 60 міл. паріясів. М. і. пише він таке: „Християнська місійна праця піднесла нас соціально. Вона вчинила велику прислугу для положення наших жінок; усунула звичаї й обичаї, що були причиною нашого дотеперішнього суспільного становища. Християнство поборолو нещасне п'янство; воно принесло нам християнське братерство. Та найцінніше з усього, що нам дало християнство, це радість, що Бог простив нам наші гріхи й приймив нас за своїх дітей у Христі“. (Z. im Querschnitt [1938], 15).

АЗІЯ. — 3. Індії. Кат. пресова атенція має повстати незабаром при Ап. Делегатурі в Бангалорі. Вона призначена для Індії, Бірми й Цейлону. (Kultura [1938], 43).

Багато клопоту мають місіонарі й адміністраційна влада з позбавленими прав паріясамі. Вищі верстви не хочуть згодитися на признание прав, що їх паріяси домагаються для себе (дуже часто під впливом сильної большевицької агітації). Місіонарі підпомагають, річ ясна, паріясів, хоч є небезпека, щоб обеднані індійські касты не звернулися проти християнства. На Цейлоні заопікувалися місіонарі губильцями, що задовжилися й стали просто невільниками своїх вірителів. Для тих зубожілих довжників хочуть місіонарі купити кольонію й побудувати для них дома. Кожна родина мала б дістати четвертину акра землі.

4. Китай. — 1937 р. навернулося 576.348 осіб. Ап. Делегат, архієп. Занін, відбуває канонічну візитацію багатьох теренів, що їх знищила війна, і підбадьорує місіонарів і вірних.

Місійних осередків є в Китаю 135. Місіонарів-чужинців є 2.754, китайців-священиків 1.921, питомців 957, учнів у малих семінаріях 5.975. Сестер-чужинок є 2.224, а китайських Сестер 3.679; учителів і катихистів 35.051. Отже разом працює в Китаю около 50 тис. осіб. Щороку наворачтаються сотки тисяч осіб. На 450-500 міл. китайців є 3.018.338 католиків. Японці не виступають ворожо проти місій. Всі місіонарі залишилися на своїх місцях і опікуються недужими та раненими (християнами й поганамі).

5. Японія. Характер японців. Японці мають високі моральні вартості: почуття справедливості, глибокий потрійотизм, шляхетні родинні почування, високу культуру, чемність у поведінку з іншими, велику пошану для чесноти: геройства, жертви й посвяти. Японці не створили своєї власної культури, лишень присвоїли собі по черзі культуру: Кореї, Китаю й Європи, залишаючися притім тільки японцями. Фільософією й релігією вони не цікавляться дуже, бо це нарід наскрізь практичний, реалістичний, матеріалістичний. І саме з тим матеріалізмом мусять боротися католицькі місіонарі. На 100 міл. жителів є в Японії всього 111.870 католиків.

АФРИКА — 6. Бельгійське Конго. Навернені мурина дуже привязуються до тих місіонарів, що їх охрестили. Бувають випадки, що вмираючи, хочуть тільки в них сповідатися, а не в інших священиків. Чимало є прокажених; мешкають на окремих фармах і удержу-

ються з праці своїх рук, а уряд дає безплатно тільки ліки. — Щороку наворачтається в Конго на кат. віру около 10.000 муринів.

АМЕРИКА — 7. Злучені Держави. На 13 міл. муринів є 7 міл. і 750 тис. *безконфесійних*, 5 міл. протестантів і 250 тис. католиків. Безконфесійних муринів є так багато тому, що різні американські секти стараються приєднати муринів для себе й тому мурини самі не знають чого мають придержуватися. Крім того ті білі, що устами проповідують муринам Христа, не уважають їх за людей і погорджують ними. А большевицькі агітатори, користаючи з того, ширять між темними муринами ненависть до всякої релігії!

8. Канада. В Канаді теж ведуть сильну агітацію комуністи, передовсім між емігрантами. Зате не мають успіху між тими ескімосами, що наворачталися до кат. віри, бо ті ескімоси ведуть справді прикладне християнське життя.

9. Перу. Багато клопоту має уряд з індіанськими чарівниками й ворожбитами, що викликають завзяті боротьби між індіанськими племенами. Є 4 роди чарівників. Одні з них лічать зіллям, другі „привертають згоду“ між тими, що ненавидять себе, треті „розпізнають таємниці та кидають уроки“ на цілі родини й оселі (за це чекає їх звичайно кривава пімста „покривджених“), четверті, напившись соків із деяких рослин, в галюцинації стають „посередниками“ між індіанами, а невидимими духами лісів. (Ateneum kapf. [1938], ч. 237).

SUMMARIUM. 1. Statistica religionum orbis terrarum. — 2. Situatio in regionibus missionum; generalis conspectus missionum catholicarum. — 3. Infimae classes in India. — 4. Progressus conversionum in republica sinensi. — 5. Proprietates morales nationis nipponicae. — 6. Vita catholicorum indigenorum in Kongo belgico. — 7. Disorientatio religiosa apud nigros Americae septemtrionalis. — 8. Actio communistica inter Indianos Canadae caret effectu. — 9. Venefici indiani regionis Peru.

Д) ЗІ СВІТУ.

CHRONICA — VARIA

1. Місійна діяльність голяндців над наверненням своїх братів¹⁾. Протестантизм випер був у Голяндії католицьку Церкву зовсім з публичного життя. Панівною релігією став кальвінізм. Католиків сильно переслідували. Аж 1853 р. удалося католикам відновити свою епархію. Сьогодні мають вони 5 епархій. Протестантських сект, що мають більший вплив у краю, є більше, як 30. Навертати їх до католицької Церкви дуже важко. Більше здобутків мають католики між невірними протестантами. Католики працюють передовсім над усуненням протикатолицького духа між протестантами й так приготовляють терен під ширші навернення. Місійна праця католиків над наверненням своїх заблуканих братів-протестантів послуговується всіма можливими засобами:

1) *Конференції для некатоликів.* 1917 р. почав о. van Ginneken S. J. давати в Газі вечірні конференції про католицьку віру. За прикладом Гаги пішли другі міста: Амстердам і Роттердам. Ті конференції

¹⁾ *Lamertse J.*, Hoe in Nederland het Katholieke Geloot wordt verbreid en verdedigd. Amsterdam 1936. (Як поширюють і боронять католицьку віру в Голяндії).

причинилися до навернень у найвищих кругах. Від 1919 р. о. Hendrichs S. J. почав також давати конференції в різних містах про основу католицької віри, про єдину Церкву, тощо. В 1½ годинних конференціях наперед подавав католицьку науку, а опісля відповідав на закиди. Потім переводив доповнюючі курси. Вислід цього це навернення 50% учасників тих курсів. В Роттердамі по 14 курсах навернулося 350 протестантів, в Газі по 13 — 330, в Лейдені по 14 — 150, в Амстердамі по 7 — 150. Всіх їх *охрестив* о. Hendrichs. Чимало навернених злучилися в Товариство св. Петра Канізія, де видають власний часопис і моляться за навернення Голяндії.

Подібні конференції почали давати також Домініканці від 1919 р. Обговорювали спірні питання що до Папи, сповіді, чистилища, починання Пречистої Діви й подавали основи віри. В перших роках відбулися такі конференції в 42 містах. Це багато причинилося до зміни поглядів на католицьку Церкву. Один Францісканин, о. Wijnand Sluys, давав конференції для некатоліків у 16 містах. Відбувалися вони в церквах. Починалося грою на органах і співом, а потім відбувалася конференція. По перерві знову спів, друга наука й накінець пісня.

2) *Апотьотетична преса*. Апотьотетичне товариство „Petrus Canisius“ видає місячник „Het Schild“ (річно до 600 сторін). Він має понад 10.000 передплатників; читають його дуже багато протестантів. Річно дістає редакція около 2000 листів, з того 75% з проханням вяснити різні неясності католицької віри. Тиждевик „De Bezuin“ виходить у 20.000 примірниках, з того 9000 платних, а решту розсилають даром. Місячник „Goed Volk“ в 125 000 примірниках роздають даром. Крім того існують іще чотири інші подібні часописи.

3) *Брошури й книжки*. Апотьотетичне товариство „Petrus Canisius“ (основане 1904 р.) старається познайомити широкі круги з суттю й намаганням католицької Церкви та боронити її проти ворожих нападів. Те завдання виконує воно книжечками, статтями, конференціями, тощо. Щороку друкує по кількадесять тисяч брошур. 25% його видань читають некатоліки.

4) *Радіо*. Воно стало одним із найкращих апостолів і апотьотетів. По переданню Служби Божої подають завсіди адресу секретаріату товариства Петра Канізія. Секретаріат дістає опісля пару соток листів з проханням висвітлити всякі сумніви й непевності. Крім того існує ще

5) *Товариство молитви* за навернення відлучених братів, основане 1898 р. та ще чотири подібні йому товариства.

Вислід — це ось стільки навернень у чотирьох голяндських єпархіях (пята, Roermond, майже ціла католицька):

Рік	Utrecht	Haarlem	Den Bosch	Breda
1930	516	1373	165	42
1931	566	1391	165	60
1932	594	1405	210	53

В п'ятих літах до (до 1936 р.) навернулося до кат. Церкви около 10.000 протестантів.

2. *Багатомовні афіші*. В часі сильного міжнароднього напруження з кінцем вересня 1938 р. могли жителі Парижа прочитати в багатьох місцях, на мурах домів, оце оголошення: „... Мусимо вкінці зрозуміти, що головна причина воен це самолюбство, забування про заповідь любови ближнього та відчуження від Бога. Тому ми повинні звернутися до Бога, каятися перед Ним і з цілого серця щиро жалу-

вати, що ми забули про Нього — Отця неба й землі, і тим самим причинилися до всякого зла. Присягнім собі, що здобудемося на всяке зусилля, щоб спрямувати світ знову на дорогу любови, хреста й одиности". (Prz. kat. [1938], 42).

3. Найбільша статуя Богоматері. Зладив її французький різьбар Сер з білого мармуру. Статуя є 36 метрів висока. Помістять її в селі Релі біля Ліону.

4. 400-ліття уродин Баронія. Чезаре де Бароно вродився 1538 р. в м. Сора в Кампанії. Був головним Настоятелем Ораторіянів по смерті св. Филипа Нері. Був теж сповідником Папи Климента VIII. Дня 5. VI. 1596 р. іменував його Папа кардиналом. Бароній не хотів у своїй покорі приймати тієї гідности, але Папа примусив приймати її під загрозою клятви. Історичні праці Баронія справді подиву гідні. Найславніший його твір це Анналес екклесіястичі від народження Христа до 1198 р. в 12 томах (початкові твори Баронія видано в Росії по старославянськи за часів Петра Великого; м. і. є вони в бібліотеці василіянського монастиря в Добромилі). Видав теж справлений Мартирольоґіон, помагав укладати індекс заборонених книжок, працював над реформою латинського часослова й справленням лат. Служебника. 1605 р. був дуже поважним кандидатом на папський Престіл.

5. Поль Кльодель, відомий французький письменник (конвертит) скінчив ц. р. 70 літ життя. Навернувся 1886 р. в часі Служби Божої в Нотр Дам у Парижі. Перебуває в дипломатичній службі.

6. Кн. Марія де ля Есперанца з еспанської вітки Бурбонів вступила до Згромадження СС. Милосердя. Її брат, Дон Карльос, згинув, дня 27. IX. 1936 р., в боротьбі проти червоних.

7. Обнова храму Господнього Гробу в Єрусалимі. Як католики, так і православні збирають гроші на реставрацію цієї цінної церкви, що досі зачинена тому, бо грозить їй завалення.

8. Величава церква з продажі книжок. 4 роки тому архієпископ Парижа дозволив священникові Loutil будувати церкву, але притім заявив, що не можна надіятися на його матеріяльну поміч при будові. Тоді священник почав писати свої літературні твори, як Pierre l'Ermite, і здобув собі світову славу, а з розпродажі своїх творів побудував церкву св. Отилії за 4 міл. франків. О. Pierre l'Ermite має тепер 71 років.

9. Патмос, де колись перебував св. Йоан Богослов, має 7.000 населення (в 700 домах) і 300 храмів, що їх побудували продовж віків із жертв паломників. („Слово“ [1938], 43).

10. Початок органів у Церкві. В перших віках не вживали органів у церкві тому, що це був музичний інструмент у часі світських забав. Зокрема дуже цінили органи всі римські цісарі. Були це водні органи („гидравліс“), дуже крикливі. Візантійські мистці видосконалили цей інструмент так, що незабаром почали вживати його в візантійських церквах. 757 р. цісар Константин Копронім подарував органи франконському Пепінові Малому. За часів Кароля В. органи вже були загально поширені в його державі. 824 р. папа посилає монаха Георгія з Fiuli до Візантії, щоб там навчився штуки виробляти органи, бо мали завести органи в Аахен (де від 872 р. є робітня органів). Св. Тома з Аквіну був проти вживання інструментів у церкві. Але органи так загально приймалися, що синод у Міляно 1565 р. рішив, що в церкві є місце тільки для органів [а не для інших музичних інструментів]. (Mysterium Christi [1938], 7 8).

11. XIV. міжнародний конгрес старокатоликів відбувся в Цюриху в днях 25-29. VIII. 1938. Взяли в ньому участь теж представники англіканської Церкви, американської єпископальної Церкви, представник царгородського патріарха митрополит Герман та інші представники православних. Предметом дискусій були: Церква, св. Письмо, Передання, літургія, тощо. (Слово [1938], 44).

12. Протестантські біблії. Амер. Бібл. Т-во поширило за 83 роки свого існування 134 міль. біблій на 972 мовах. Брит. Бібл. Т-во за 133 роки існування поширило 476 міль. біблій. В Польщі поширило воно 1937 р. 40 тис. біблій. 1936 р. продало воно 4.927 українських біблій, а 1937 р. — 10.332. (Слово [1938], 44).

СРСР — 13. Новий наступ на Церкву. Голова безбожників, Ярославський, зладив проект статуту про організацію релігійних громад і товариств: Родина не сміє виховувати дітей у рел. дусі. Діти не мають права ходити до церкви перед скінченням 19 р. життя. Всі церкви й каплиці це державна власність. Держава тільки винаймає їх вірним, але кожної хвили має право уневажнити умову винайму. Обопільна поміч між членами рел. товаришень заборонена. Ті товаришення не мають права займатися харитативною акцією, організувати лічниці, бібліотеки, читальні і т. п. Не мають права займатися політичними питаннями й читати спільно релігійних книжок. Все церковне майно стає власністю Наркомфіна(нсів), а всі історичні цінності треба передати до розпорядимости Наркомпросу (міністерство освіти). Предмети культу (ікони, хоругви, ризи) це власність місцевих „фондів рел. движимостей“. Церковною касою розпоряджує товариство, а його члени можуть тільки вільно користати зі свічок, кадила й оливи (масла) в лампах.. (Слово [1938], 44).

В Москві закрили м. і. останню протестантську святиню, хоч протестанти платили великі податки за неї. Наслідок того закриття відчули члени амбасад: Німеччини, Англії, ЗДПА та члени посольств: Лотви, Естонії, Фінляндії, Швеції, Норвегії й Данії, бо не мають нагоди бути на богослуженню в протестантській святині.

Наступ безбожництва з СРСР звернений тепер зокрема проти Франції, Бельгії й Голляндії. У Франції наклад безбожницьких часописів сягнув м. р. 32 тис. примірників. В Бельгії безбожники ведуть пропаганду через радіо та збирають фонди на безбожницькі школи. В Англії поширюється безбожництво передовсім через щоденну пресу й книжки. У державах над Балтійським морем ведуть безбожницьку пропаганду мандрівні агітатори. В ЧСР було донедавна 50 тис. зорганізованих і около 1 мільйон незорганізованих безбожників. Інтернаціонал домагається навіть від звичайних своїх прихильників конечно безупинної й систематичної боротьби з релігією. (Слово [1938], ч. 43).

Большевики усунули на 6 місяців з комуністичної партії 2.310 чоловіків і 4.355 жінок за те, що дозволяли христити своїх дітей та не боронили своїм дітям ходити до церкви.

14. Комуністична преса в світі. Комуністичною й безбожницькою працею в світі кермує передовсім тижневик „Correspondance Internationale“, що виходить у відносних мовах: у Парижі, Лондоні, в Празі й Валенсії. Редагує його Москва. Там є вказівки для головних редакторів усіх комуністичних часописів у світі. В СРСР найбільше значіння має „Правда“, що виходить у 1,950.000 прим. Дуже небезпечний для світу є щоденник „Humanité“ (більше, як 341.000 прим.) Є це

урядовий орган французьких комуністів. Трохи менше значіння має англійський і американський „Daily Worker“ та жидівсько-американський часопис „Freiheit“ (60.000). В Австралії виходить „Workers Weekly“ (12.000) і „Railroad“ (15.000). В ЧСР найбільше поширений „Hello Noviny“, в Мадриті „Mundo Obrero“, а в Мехіку „El Macheté“. До „El Macheté“ зовсім подібна урядова преса. Крім того є в світі багато інших комуністичних часописів. (Prz. kat. [1938], 42).

15. Масони це справді слуги діавола. Маркіз Жан Марне-Рієр, масон високого ступеня, навернувся й видав твір, що в ньому кидає деяке світло на духове обличчя масонерії. Провідники масонерії це люди скрайньо зіпсуті що до моралі; великий вплив мають у льожах окультисти й дуже небезпечні магіки й чарівники. Та найважливіше те, що масонерією безпосередньо й видимо кермує діавол. „Дехто усміхнеться на це з легковаженням — каже навернений масон. Та він мабуть не знає діявольської могутності того, що його називаю магічними світами, які неначе невидимою сіткою оточують землю. Темні істоти замешкують той світ погибелі, ворожий для людини. З того світу приходять учителі, астральні провідники, що появляються й зникають у часі магічних обрядів; дійсності тих появ не дасться заперечити... Я бачив це зблизька, відчував розкладовий вплив того й стверджую, що це справді існує, хоч дехто може буде уважати мене за позбавленого розуму... Діавол ніколи не появляється у власній статі. Він завсіди підшивається під ангела світла, потішителя, духа правди. Стає апостолом мира, містичним провідником, князем знання... Тим, що ввійдуть із ним у ближчий контакт, являється частіше. Такі люди кінчать звичайно своє життя дуже нужденно й не рідко дуже нагло“.

SUMMARIUM. 1. *Missiones internae in Batavia pro convertendis protestantibus.* — 4 *Caesar Card. Baronius.* — 5. *Paulus Claudel.* — 9. *In Pathmos 300 sancturia existunt.* — 11. *Congressus „veterum catholicorum“* — 13-14. *Persecutio Ecclesiae a parte communismi.* — 15. *Secta damnata vere diabolum adorat.*

V. БІБЛІОГРАФІЯ — BIBLIOGRAPHIA

a) РЕЦЕНЗІЇ — RECENSIONES

ФІЛЬСОФІЯ

C. Carbone, *Circulus philosophicus seu obiectionum cumulata collectio iuxta methodum scholasticam*. Taurini 1938. E. Marietti. 20×12·4 см. Vol. IV. *Psychologia*. Стор. VIII+888. Ціна 30 іт. лір. — Vol. V. *Theodicea*. Стор. VIII+633. Ціна 25 іт. лір.

Четвертий і п'ятий том збірника філософічних закидів проф. Карбоне мають ті самі добрі й відемні прикмети, що й попередні томи. Автор поміркований томіст (напр. не признає фізичної премоції Бога в відношенні до актів людської волі). Техніка викладу філософії *via obiectiones* в Автора така: Наперед кладе він «чисту», недоказану тезу. Проти неї видвигає ряд закидів. Збиває їх діалектично та, відповідно до потреби, пояснює. Ця практична й оригінальна метода знайшла оце в кат. філософії, наскільки не помиляюся, перший раз своє пристосування. Для повторення й ще більше для поглиблення знання кат. філософії так написаний твір без порівняння більше пригожий за звичайний, безпосередній виклад. Та з другого боку деякі недомагання проявляються в цих двох томах іще наглядніше, як у попередніх. Автор вишукує й видумує різні закиди та з ними розправляється, а не заторкує ні словом закидів, що їх поставили своїми теоріями творці психоаналізи, бігавіористичної, чи індивідуальної психології. Чи ж би: *græsa sunt, ergo non leguntur*? В обох томах дуже багато дрібних, маловартних справ. Проти них самих у собі нічого не можна мати, але вони занадто заабсорбували увагу Автора, що забагато порається в них і тому переважним питанням про існування душі, як незалежної субстанції та її безсмертності замало посвятив місця. Динамольогія, процес пізнання (довгі аналізи активного й пасивного інтелекту) займають у «Психольогії» триста сторін з «гаком», а питання про існування душі всього пятьдесят! У «Теодіцеї» в розділі про існування Бога саме доказування Божого існування переведене коротенько, а проблема можливости доказати це оснування займає втричі більше місце. Одначе, не зважаючи на те, що всі автори перед доказуванням існування Бога доказують першущього коротко можливість цього існування, мабуть найкращий доказ цієї можливости є саме науковий доказ існування Бога!

П. К.

КАНОНІЧНЕ ПРАВО

Ivo Benedetti, *Ordo iudicialis processus canonici super nullitate matrimonii instruendi* (iuxta Instructionem a S. Congr. de Sacramentis editam). Taurini 1938. Marietti. 22×14·5 см. Стор. 249. Ціна 12 лір.

Автор, адвокат Трибуналу Св. Римської Роти, видав 1935 р. для єпархіяльних церковних судів книжку п. з.: «*Ordo iudicialis processus canonici instruendi*». Коли опісля оголосила Св. Конгрегація для св. Тайн інструкцію п. з.: «*Instructio servanda a tribunalibus dioecesanis in pertractandis causis de nullitate matrimoniorum*» (Acta Ap. Sedis XXVIII, Nr. 10), появилася в новім виданню оця книжка. В ній подає Автор цілий текст названої Інструкції, яку заосмотрив поясненнями й формулами різних документів. В другій частині помістив Автор правила, оголошені Св. Конгрегацією для св. Тайн з дня

7. травня 1923 р. що до процесу про диспензу від недовершеного подружжя й норми для уникнення підступного підсунення інших осіб у цього рода процесі, видані тією самою Св. Конгрегацією дня 27. березня 1929 р. В наступнім додатку поміщені взірці актів що до процесу про диспензу від недовершеного подружжя.

В третій частині поданий взорець цілого процесу про оголошення неважності подружжя. Прикінці уміщений поазбучний покажчик цілої книжки.

Книжка ця є просто конечна для епархіальних трибуналів, як теж для душпастирів, що є, так сказати б, першою інстанцією, яка в данім випадку мусить рішати, тобто уділити відповідної поради. о. Др. В. Баран.

ПАТРИСТИКА

Sancti Aurelii Augustini, **Confessionum libri XIII**⁸, cum notis P. H. Wagnereck S. J. Taurini-Romae 1938. E. Marietti. 16×10 3 см. Стор. XVI+586. Ціна 7 іт. лір.

Перевидані осьмий раз „Визнання» св. Августина різняться від дотеперішніх видань. До кожного розділу додана духовна наука, що чинить прегарний матеріал до розважань. Притім книжка видана науково: о. Г. Вангнерек додав до неї багато філософічних, аскетичних та історичних завваг і пояснень. До тексту склав річевого покажчика.

Однак не на це бажаю звернути увагу. Коли 1922 р. Честертон сказав, що Європа входить у добу релігійних воєн, признано це загальною заблискучий парадокс. Тепер цей висказ знайшов би мабуть інакшу оцінку. Різно можна задивлятися на духове обличчя сучасної Європи, однак годі заперечити, що зайшли тут великі зміни й то зміни на краще. Скажім отверто: живемо в добі світанку ренесансу католицизму, Світанок кожної доби стрічає така сама доля, як кожний світанок: застає більшість людей іще сплячих. Тому ще тут і там неначе морок, неначе недомагання й неначе навіть противорічність. Надзвичайний розвій кат. літератури й філософії в західній Європі, ну й загальний зріст релігійного життя серед широких мас стверджують правдивість цього. »Визнання» св. Августина з цієї причини не має для нас нічого перестарілого, неактуального. Це є книжка наскрізь сучасна. Людина завжди і всюди однакова й зазжди й усюди така сама. Як за часів св. Августина, так і тепер чигають на неї різні небезпеки. Але з другого боку, подібно як на Августина, так теж »на кожного чигає Бог» (за словами Моріяка). Шлях св. Августина це сьогодні шлях багатьох людей з т. зв. еліти, хоч може вони підносяться не з такого самого уладку й не доходять до такої самої висоти.

Літературна форма »Визнань», як середньовічні фрески: не тільки не полиняла, але навіть тепер іще для нас незбагнута й недосяжна. Фридрих Геббель у своїм »Щоденнику» пише, що тільки той ліричний твір досконалий, що його читач не може собі уявити в інакшому виді. Згадує мимохіть про цю глибоку думку німецького драматурга читач оцієї старинної книги св. Августина, думаючи над тим, чи є якась жива мова, що вміла б краще розказати про любов і про віру; »Dies autem septimus sine vespera est, nec habet occasum; quia sanctificasti eum ad permansionem sempiternam... Hoc prae loquatur nobis vox libri tui, quod et nos post opera nostra... sabbato vitae aeternae requiescamus in te etiam» (XIII, 36). Тому ця книжка, що, як здавалось би, відома й дорога тільки патрольоґам, набирає румянцв життя, віддихає ритмом сучасного життя, а може навіть стається документом нашої доби.

П. К.

ПЕДАГОГІКА

Божа наука — Катихизм християнсько-католицької віри на основі Біблії для IV класу вселюдних шкіл, одобрений греко-католицьким Єпископатом. Друге справлене видання. Львів 1938. Накладом гр.-кат. архієпарх. фонду у Львові. 20·2×14·2 см. Стор. 188. Ціна 1 зол.

Перед нами чепурно виданий і дуже приступно та практично уложений катихизм, якого справді ще не було в нашій Церкві. Книжку зредагувала Комісія Катихитів під проводом Їх Ексц. Преосв. Кир Івана Бучка. Міністерство освіти дозволило вживати її в школах. Крім оповідань з біблійної історії Ст. і Н. Завіту дуже зрозуміло подані правди віри в формі питань і відповідей та коротенькі моральні поучення. Книжку прикрашає багато ілюстрацій; подані теж м. і. 33 пісні з нотами й церковна азбука. Велику увагу звернено на практичні річі в нашому обряді. Шкільна дівора дуже скористає з цього принадного й добре опрацьованого підручника. Тому цей катихизм заслуговує на гаряче поручення.

о. Ісидор Луб ЧСВВ.

о. Юліян Дзерович, **Педагогіка**. Львів 1937, 8° 240 + 7. Прац гр.-кат. Богословської Академії у Львові, том XVII-XVIII.

З великим зацікавленням та з немалою радістю беремо в руки важну книжку «Педагогіка» одного з найвизначніших наших виховників та довголітнього професора педагогіки у львівській гр.-кат. Богословській Академії. Від часів появи «Рускої Педагогії» о. І. Бартошевського (крім солідних праць д-ра Макарушки, що зрештою займалися тільки поодинокими педагогічними проблемами), ми не мали цілості католицької науки виховання. Аж о. Дзерович поставив собі нелегке завдання подати суцільну синтезу католицької педагогіки з точки підходу життєвої практики. В обширних шістьох частинах Автор обговорив вступні відомості про педагогіку, виховні чинники, особу вихованка, виховні засоби, фізичне виховання й виховання душі. Знаємо, що головне завдання католицької педагогіки це докладне з'ясування католицького виховного ідеалу та інтерпретація явищ життя індивідуального й суспільного в світлі цього ідеалу. В основу ж католицького виховного ідеалу мусить лягти чистий католицький світогляд. А до головних прикмет католицького світогляду належать: гуманітаризм, надприродність, універсалізм і Христоцентризм. Отже й педагогіка, що хоче бути католицька, мусить відзначатися тими прикметами. Зрозумів це Шан. Автор і тому в його педагогіці так сильно підкреслене пошанування людської гідності вихованка, тому так обширно обговорене надприродне життя ласки в душі вихованка й вихованню, тому так гарячо поручені такі засоби зросту надприродного життя як: св. Тайни, замкнені реколекції, релігійні організації (Марійські Дружини) і т. п. З глибокого зрозуміння католицького універсалізму вийшла в «Педагогіці» Автора гармонійна злука намагань людини (тіло, розум, воля, почуття) з цілями загальнолюдськими й з цілями народу. Тому Автор говорить про виховну роль рідної мови, бувальщини, письменства, національного мистецтва і т. п. Та найякіше пробивається в стрічках цілих розділів справжнє розуміння Христоцентричних ідей у вихованні. На гранітних основах Христової науки Автор опирає гідність вихованка, вплив виховника, вимоги до нього і т. п. Таким чином зпід пера о. Дзеровича вийшла католицька педагогіка в такому оформленні і в такій синтезі, в якій може може вийти зпід пера досвідченого виховника, доброго обсерватора й священика. Справді можна до-

магатися ширшої основи теоретичної, модного сьогодні підходу соціологічного й трактування педагогіки, як частини соціології, однак те все забаганки індивідуальні, зв'язані з ціллю, орієнтаціями й школою даного автора. Та всетаки можна мати жаль до Шан. Автора за те, що зовсім не взяв під увагу таких модерних напрямків католицької педагогії, як: педагогія ідеалу еп. Spalding'a, педагогія традиції еп. Dupanloup'a, педагогія авторитету кард. Newman'a, п. покори кард. Mercier'a, та що мовчанкою поминув напрямки: Willmann'a, Dunin-Borkowsk'oro, Schrötelers'a й ін. Проф. Fr. de Hovre в Бруксели, а Л. Семянська у Львові так сильно підкреслюють їх додатний вплив на сьогоднішню педагогію. Дай Боже, щоб «Педагогіка» о. Дзеровича заохотила й інших до праці в ділянці української катол. педагогії. Добрий початок уже є, за що ми Авторіві щиро вдячні.

о. Ір. Назарко ЧСВВ.

Bildung zum Christen. Referate der siebenten Wiener Seelsorgetagung vom 27-30 Dezember 1937, herausgegeben von Dr. Karl Rudolf, Verlagsanstalt Tyrolia A. G., Abtg. Seelsorger-Verlag, Wien I. 23×15.5 см. Стр. 167. Ціна 2.90 RM.

Теперішній світ можна поділити на 2 частини: на тих, що з Христом і тих, що проти Христа! Та коли противники вживають усіх сил, щоб знищити Христове діло, Його прихильники дуже часто є нерішучі. а навіть деякі з них переходять у ворожий табір. Причина цього є та, що деяким християнам бракує християнського виховання й сильних, католицьких, засад у житті. І саме тією справою: як учинити з вірних справжніх християн, займався VII. віденський душпастирський Зїзд. Реферати, прочитані в часі зїзду, появились оце в окремій збірці: «Bildung zum Christen». Др. Й. Dillersberger вказав на Христа, як на первозір християнського виховання. Людською природою, як предметом виховання, займалися: Dr. J. Liener, Dr. P. Grosse-Kappenberg, P. Georg Bichlmair S. J. («Moderne Seelenführung»), L. Hänsel («Wünsche an die Religionsprofessoren»), Dr. G. Slanski. Про виховання малих дітей виголосила реферат Dr. Helga M. Lechner, про кат. виховання в школі — Dr. R. Blüml, про виховання дозріваючих хлопців і дівчат — Dr. M. Pflieger і Dr. Rosmarie Gassner. Про виховне значіння родини мав реферат Dr. P. Schmitz S. V. D., а про виховний вплив Церкви P. A. Schulte S. V. D. Також важний реферат про суть і ціль виховання мав парох із Breslau, Dr. Konrad Metzger. Дуже практичні реферати прочитали теж: Dr. A. Mikocki і священник Franz Gessl.

Збірку цих рефератів, що вийшли зпід пера справжніх фахівців, можна сміло назвати одним із найкращих кат. підручників педагогіки й пасторальної богословії. Тому кожний катихит, душпастир і виховник молоді повинен конечно з тими рефератами ближче познайомитися. Зовнішній вид книжки бездоганий.

о. Ісидор Луб ЧСВВ.

СУСПІЛЬНІ НАУКИ

O sprawiedliwości społecznej. Lublin — Uniwersytet (Towarzystwo wiedzy chrześcijańskiej) 1938. 19×12 см. Стр. 50. Ціна 1.30 зол.

Терміном «суспільна справедливість» послуговується сьогодні багато соціологів, політиків і економістів, хоч іще навіть не устійнили поняття суспільної справедливості. Давніші правники й моралісти розрізняли тільки три роди справедливості: справедливість заміну (*iustitia commutativa*), роздільну

(distributiva), й легальну — відповідно до трьох засадничих джерел права. Перше засадниче право — це людина, яка, щоб досягнути найвищу ціль свого життя, мусить мати деякі права, як: право до життя, свободу совісті, можливість поводитися згідно з етичними правилами, тощо. Крім того людська особа може ще своєю працею набувати нові права, може їх переливати на інших шляхом продажі, купна, умови. Готовість перестерігання тих прав називається заміною справедливості. Друге джерело прав — це органи державної влади, що означають податки, військову службу і т. п., які прислужують державі від горожан. Цей обсяг обов'язків горожанина супроти держави належить до легальної справедливості. Навпаки: права, що прислужують горожанам від держави та обов'язки тих, що є при владі — належать до роздільної справедливості, бо влада повинна справедливо розділювати суспільні добра й тягарі між горожан. Від довшого часу між ученими йде спір про те, чи нема ще іншого джерела права й тим самим і нового роду справедливості? Безіменний Автор наведеної брошури подає думки різних учених, з яких одні є за, а другі проти окремого роду суспільної справедливості. Сам Автор заявляється проти суспільної справедливості, як окремої категорії цієї кардинальної чесноти — кажучи, що справедливість суспільна й легальна це те саме (стор. 20). Однак докази Автора не є такі, щоб усіх переконати. Зокрема суспільна справедливість це центральна ідея енцикліки »Quadragesimo anno«. Що більше: цю енцикліку можна назвати енциклікою суспільної справедливості. Також енцикліка »Divini Redemptoris« ясно виказала, що зреалізування в житті засад суспільної справедливості це найсильніша гать проти заливу комунізму. Тому католики повинні радше уважати суспільну справедливість за окремий рід справедливості.

о. Ір. Назарко ЧСВВ.

Stowo Boże w programach Polskiego Radia. Warszawa 1938. Nakładem społecznego Komitetu radiofonizacji Kraju. 18×13,5 cm. Стор. 32.

Брошура видана з приводу 11-ліття релігійних авдицій Польського Радія й представляє зокрема досяги в тім напрямі в останніх літах. На зміст брошури зложилися коротенькі статті: еп. Ст. Адамського (що дуже заслужився в справі релігійних радієвих авдицій), о. Дра Т. Яхімовського, о. М. Ренкаса, о. Дра К. Міліка, о. Е. Косібовича Т. І. й інших. Зокрема заслуговує на згадку обговорення ватиканських авдицій. Накінець поданий огляд авдицій у різні свята в році і в часі різних релігійних маніфестацій та представлення величавого розвою »Радія для недужих«. Книжечка прикрашена 9 знімками (м. і. знімкою св. Вітця в товаристві Марконі'я). Надається до масового поширення.

ПРОПОВІДНИЦТВО

Chanoine P. Magaud, **Les Evangiles du Dimanche** expliqués et commentés. Paris, P. Téqui, 1928. 18,5×12 cm. Pag. 402.

Opus 57 evangeliis, quae diebus dominicis necnon principalibus diebus festis leguntur, constat. Post textum S. Scripturae semper tum explicatio historico-litteralis, tum applicatio moralis invenitur. Liber, et pro sacerdotibus et pro christifidelibus destinatus, sub omni respectu optime concinnatus est et certissime plurimos lectores invenerit.

Praesertim materia uberrima pro concionibus in hoc libro contenta, omnibus praedicatoribus praesto erit. Auctor viva gratulatione meretur.

Isidorus Lub OSBM.

ВИДАННЯ РІЗНОГО ЗМІСТУ

Записки Наукового Товариства імени Шевченка. Том CLIV. Праці історично-філософичної секції за редакцією Івана Крип'якевича. Львів 1937. Накладом Товариства (за допомогою Міністерства В. і О. у Варшаві). 25×17·5 см. Стор. 268.

— Том CLV. Праці філологічної секції за редакцією Василя Сімовича. Львів 1937. Накладом Товариства (за допомогою Міністерства В. і О. у Варшаві). 25×17·5 см. Стор. 370.

ЗНТШ у Львові здобули собі вже давно належну славу в науковому світі. Останні два томи зовсім дорівнюють попереднім, а подекуди й перевищують їх.

У 154. томі подає дир. Я. Пастернак цікаве звітлення з розкопів галицької катедри в Крилосі 1936-7 р., а Олег Кандиба ділиться осягами археологічних дослідів на галицькому Поділлі в рр. 1928-29. На третьому місці поміщена стаття покійного археолога-аматора, Льва Чачковського († 1933), про княжий Белз (пор. Т. Коструба, Василянські монастирі в Белзі. Зап. ЧСВВ, VI, 677-798; окрема відбитка появилася у Жовкві 1938 р.). В замітках до історії війська княжих часів подає проф. І. Крип'якевич цікаві відомості про поділ, організацію, озброєння й спосіб боротьби з ворогом українських військ за княжих часів. Домет Оляничин у статті: «Опис подорожі шведського посла на Україну 1656—1657» кидає світло на невдатний похід Ракочія на Польщу (про цей похід написав був твір на польській мові пок. Северин Зарицький, проф. гімн. в Перемишлі). Андрій Яковлів дає досить поважні докази на здогад, що автором «Історії Руссов» є кн. Ол. Безбородько. Молодий наш історик Іван Карпинець представляє в своїй солідній студії стан галицьких залізних руд у рр. 1772-1848. Олександр Цинкаловський дуже пильно зібрав список матеріалів до археології Володимирського повіту, а Яр. Пастернак подав виказ археологічних набутоків Музею НТШ у Львові в рр. 1933—1936.

На зміст 155. тому складаються здебільша реферати членів НТШ, зголошені на зїзд словянських фільологів у Варшаві 1934 р. Всіх праць є в томі 14. Проф. Степан Смаль-Стоцький у статті про східно-словянську прамову відкидає теорію про спільну «праруську» мову й доказує, що укр. мова розвинулася безпосередньо з прасловянської мови. Дуже замітна є м. і. стаття проф. Мих. Тершаковеця: Нові Корітаріана, та проф. Івана Панькевича про закарпатські говори в відношенню до інших українських говорів. Т. Пачовський доказує, що «Четьї-Миней» Дм. Тупталенка написані під сильним впливом «Żywotów Świętych» П. Скарги. Проф. Іван Зілінський помістив цінну статтю про взаємини між українською й польською мовою. Накінець є посмертна згадка про Агенора Артимовича й Володимира Перетца та бібліографія (239-268) від 1930 р.

Записками НТШ повинно зацікавитись також наше духовенство — тимбільше, що знайде в них чимало цінних відомостей із церковно-релігійного життя нашого народу в минулому.

о. Ісидор Луб ЧСВВ.

Pontificium Athenaeum Lateranense anno academico 1937-1938. Commentarium. Romae 1938. 24×16 cm. Pag. 286. Opus pluribus tabulis luce descriptis, extra textum positis, ornatur.

Pulcherrimum hoc commentarium imprimis inaugurationem novarum aedium, ab ipso Summo Pontifice Pio XI sollemniter benedictarum, describit.

Deinde de Athenaei origine et historia, de nova sede necnon de maioribus eventibus anno academico 1936/37 mentionem facit. In memoriam defunctorum virorum: Caietani Card. Bisleti, Archiep. Iosephi Palica (in Urbe Vicesgerentis) necnon P. Philippi Maroto CMF, de Athenaeo bene meritis, 10 paginae (151-160) dedicatae sunt.

Datis excerptis e Statutis Auctoritates academicae, praelectionum series (in facult. theol., Pont. Inst. Utriusque Iuris, philosophia), auditores eorumque labores scientifici enumerantur. Speciali mentione dignus est elenchus scriptorum, quae Professores Athenaei ediderunt (193-254). Commentariis Athenaei (Lateranum, Apollinaris, Studia et documenta historiae et iuris, Bolletino filosofico) descriptis necnon Documentis Pontificiis, quae Athenaeum respiciunt, insertis finitur hoc opus, quod dat praeclarum testimonium de ipso Athenaeo eiusque pro Ecclesia catholica non communi valore.

Isidorus Lub OSBM.

Przewodnik po literaturze religijnej i pokrewnych dziedzinach filozofji i nauk społecznych. Wydanie zbiorowe pod redakcją o. Jacka Woronieckiego O. P. Wydanie drugie. Księgarnia św. Wojciecha, Poznań, 23,2×15 cm. Stron. VII+420. Cena 7 zł.

«Провідник» дає більше, ніж цього можна б сподіватися з довгого, суцього титулу книжки. Читач зрезигновано приготований на довезенні, книгарські списи, до яких, як це звичайно буває, треба ще окремого «провідника». Тимчасом: миле розчарування. Книжка уложена дуже проглядно. Ділиться на окремі розділи: філософія, наука віри, аскетика, св. Письмо, літургіка, соціологія, історія Церкви. Бібліографію поодиноких розділів зібрали фахівці, попереджаючи її вступними заввагами. Сама ж бібліографія густо попередикана заввагами про замітніші книжки. Річ ясна, подані тут тільки книжки, що їм нічого не можна закинути з кат. боку. Крім польських книжок подані теж німецькі й французькі та деякі англійські й італійські. До найбільш оброблених розділів належать розділи о. Дра Шиманського (суспільні науки) й о. Дра Умінського (історія Церкви). Всіх бібліографічних позицій є 2.480. Чи це багато, знає тільки той, що бодай трохи мав до діла з бібліографією. Книжку повинні Автори доповнити новими позиціями (передусім розділ: філософія), щоб вона могла ще краще сповняти свій орієнтаційний обов'язок.

J. Calvet, **O twórczości i krytyce literackiej**. Księgarnia św. Wojciecha, Poznań, 19,7×13 cm. Stron. 192. Cena 4 zł.

Католицької критики, правду кажучи, ще майже нема. Коли за певне уходить, що кат. література ще в пеленках, то про критику доводиться хіба сказати, що вона тільки родиться.

Книжка французького критика Кальвета мудра, проста й темпераментна, словом: французька в найкращому того слова значінні. Одностайного змісту вона не має. На більшу її частину склалися завваги загального характеру про критику, про її істоту, про її недомагання, заразливі недуги й «збочення». Кальветів критик, тобто кат. критик, це справжній письменник, що для нього найважливіша подія це поява книжки. А різниться він від письменника тим, що коли цьому останньому вистачають хоч би й окрушини таланту, то для критика конечні ще: глибоке знання та щира любов правди й ближнього. Такий більш менш стрижінь багатих Кальветових думок. На нашу думку перекладчик міг зовсім спокійно не змінювати титулу книжки вставкою слова «про творчість», коли оригінальний її титул звучить: *D'une critique catholique*.

П. К.

Конрад Гóрски, **François Mauriac**. Studium literackie. Księgarnia św. Wojciecha. Poznań. 19·5×12·8 см. Стор. 106. Ціна 2·50 зол.

Проблеми католицької літератури нема; є тільки проблема кат. письменника. Проблема ж кат. письменника це проблема моральної відповідальності артиста. Для невіруючих цю справу розв'язує парадокс Уайльда: «Нема моральних, чи неморальних книжок; є тільки добре, або зле написані» (передмова до «Портрету Дорієна Грея»). Кат. письменник уважає свою працю за розумну й свободну; тим самим приймає на себе моральну відповідальність за неї. Але через те саме письменник почувається неначе взятий у два вогні. З одного боку він знає, що його твір буде мати вартість тільки настільки, наскільки буде безінтересовний і наскільки не скривить образу дійсності вантажем «обичайної», чи «будуючої» тенденції. Знає про те, що його завданням є відкривати невідомі глибини людського серця й тому він не може зректися гріховної тематики, а з другого боку він свідомий того, що виставлення на небезпеку хоч би й одної навіть душі може рішити про цілу вічність. Здавалось би: безвиглядне положення. Та знайшлася людина, що добре пригадувалася над тим і знайшла самотньо можливість розв'язку. Це Марітен. Він сказав, що річ не в тому, що письменник відтворює, але в тому, на якій моральній висоті стоїть артист у хвилині, коли малює зло; що глибше сходиться сучасна повість у пропасть людської ледачості, то більше вимагати треба від автора надлюдських чеснот!

Літературне явище, що називається Франсуа Моріак, є тільки висновком, практичною ілюстрацією теоретичних міркувань Марітена. Свою студію про Моріяка написав Конрад Гурскі, так сказати б словом із нашої літературної дійсності, по ефремівськи — з тією тільки різницею, що «служба нації й суспільності» Ефремова заступлена тут «службою католицизмові». В останньому розділі про артизм Моріяка не забуває автор розказати навіть про зорові, слухові й т. п. враження. Літературний дорібок одного з найбільших кат. письменників (у міжчасі вийшов іще один його твір: «Життя Ісуса») зясований вірно.

До завваг про артистичну манеру Моріяка можна б іще звернути увагу на одну важну річ. Психоаналіза Фрейда в медицині далеко не вчинила перевороту (пор. «Чародійна Гора» Т. Манна), зате в літературі спричинила повну переоцінку вартостей. Різні заслані на баніцію «комплекси» вертаються тріумфально в літературу. «Розпсихологізовані» повісті множаться, як гриби в дощ. Нині дивуємося, як ми могли колись дивуватися М. Прустові й Д. Джойсові (славний «Ulysses»). Від великого до смішного тільки крок. І той крок психологічна повість скоро зробила. Тим кроком були пересадні психологічні аналізи. Моріякові, як маляреві *par excellence* внутрішнього життя, ця артистична неуміркованість грозила в першій мірі. Однак здоровий смак захоронив його від цього. Під мікроскоп бере він завжди тільки те, чого не видно голим оком. І ця відвага бути поміркованим, серед артистичних прожор, може не менше важна від другої відваги: бути отвертим католиком серед боязливих Нікодимів!

6) КНИЖКИ Й ЧАСОПИСИ НАДІСЛАНІ ДО РЕДАКЦІЇ. ACCEPTI LIBRI, PERIODICA

1) КНИЖКИ

Bildung zum Christen. Referate der siebenten Wiener Seelsorgertagung vom 27-30. Dezember 1937, herausgegeben von Dr Karl Rudolf. Wien 1938. Seelsorger-Verlag. 22·8×15·3 цм. Стор. 167. Ціна 2·90 RM.

Bolszewizm. Praca zbiorowa. Lublin - Uniwersytet 1938. Towarzystwo Wiedzy Chrześcijańskiej. (Ogólnego zbioru tom 40). 23·7×16·8 цм. Стор. VIII+325.

Sac. Aloisius Moretti, **Caeremoniale iuxta ritum Romanum seu De sacris functionibus.** Vol. III. De sacris functionibus intra annum occurrentibus. Taurini 1938. Marietti. 22·3×14·3 цм. Стор. XVI+586. Ціна 30 лір.

Dr. Mieczysław Skrudlik, **Chryścianizm a świat zwierzęcy.** Poznań 1938. Księgarnia św. Wojciecha. 19·5×13 цм. Стор. 111.

C. Carbone, **Circulus philosophicus seu Obiectionum cumulata collectio.** Vol. IV. Psychologia. Taurini 1928. Marietti. 20×12·7 цм. Стор. VIII+892. Ціна 30 лір.

P. Matthaeus Conte a Coronata O. M. C., **Compendium Iuris Canonici ad usum scholarum.** Volumen I. Taurini. 1937. E. Marietti. 22×14·4 цм. Стор. XXIV+676. Ціна 35 лір. — Volumen II. 1938. 22·3×14·3 цм. Стор. XV+629. Ціна 35 лір.

Pontificium Athenaeum Lateranense anno academico 1937-1938. — **Commentarium.** Romae MCMXXXVIII. 24×16·5 цм. Стор. 268 з багатьма ілюстраціями на кращому папері (люксусове видання).

Zygmunt Wasilewski, **Dyskusje.** Księgarnia św. Wojciecha. Poznań. 19·5×12·8 цм. Стор. 232. Ціна 3 зол.

Ярослав Вільшенко, **Пригоди Ромка Бомка й інші веселі вірші.** Львів 1938. Накл. В-ва „Наш Приятель“ (Бібл. Н. Приятеля, випуск 16). 14×20 цм. Стор. 64. Ціна 0·75 зол.

о. Ісидор Луб ЧСВВ, **Про св. Ісусмо.** („Бібліотека Релігійної Освіти“, ч. 21). Жовква 1938. В-во ОО. Василян. 17×12·3 цм. Стор. 32. Ціна 20 с., з поштою 30 с.

Василь Лімниченко, **Убите щастя, драма з сільського життя в п'ятьох діях.** Жовква 1938. Друкарня і В-во ОО. Василян. („Бібліотека Релігійної Драми“). 20·3×14 цм. Стор. 56. Ціна 80 сот.

Унійний Зїзд у Львові. Матеріали зібрав і впорядкував о. Володимир Кучабський. Львів 1938. Праці Богосл. Наук. Т-ва у Львові. 24·8×17·6 цм. Стор. 269+(3).

о. П. Божик, **Хрещення України.** Йорктон, Саск 1938. В-во Українців Католиків Канади (Бібліотека БУК-а, ч. 6). 16·3×12·5 цм. Стор. 40.

о. Ст. Демко, **Яковлева жертва.** Повість з часів побуту Бого-чоловіка на землі. Перемишль 1938. В-во „Кривниця“. 16×11·5 цм. Стор. 63.

Chanoine P. Magaud, **Les Evangiles du dimanche.** Expliqués et Commentés. Paris 1938. P. Téqui et Fils. 18·5×11·6 цм. Стор. VI+402.

Ks. Prof. Dr Józef Pastuszek, **Filozoficzne i społeczne idee A. Hitlera.** (Rasizm). (Odbitka z Ateneum Kapłańskiego 1937/8, t. 40-41). Lublin-Uniwersytet 1938. T-wo Wiedzy Chrześcijańskiej. (Ogólnego zbioru tom 36). 18·8×12·8 цм. Стор. 91.

Konrad Górski, **François Mauriac.** Studium literackie. Księgarnia św. Wojciecha. Poznań. 19·6×12·8 цм. Стор. 106. Ціна 2·50 зол.

Aleksander Junosza-Olszakowski, **Gniew Boży.** Powieść. Poznań 1938. Księgarnia Katolicka. 20·5×14·1 цм. Стор. 194. Ціна 4 зол.

Institutiones biblicae scholis accommodatae. Vol. I. De S. Scriptura in universim. Editio quinta recognita. Romae 1937. E. Pontificio Instituto Biblico. 23×16 цм. Стор. 533+6 ілюстрацій на крейд. папері. Ціна 34 лір.

P. Gabriele de Varseno O. M. Cap. — P. Seraphinus a Loiano O. M. Cap., **Institutiones theologiae moralis.** Vol. III. Taurini 1937. Marietti. 22·3×14·5 цм. Стор. 1004. Ціна 40 лір.

Ianssens-Morandi, **Introductio biblica seu Hermeneutica sacra in omnes libros Veteris ac Novi Foederis.** Editio septima (29. Taurinensis). Taurini, Marietti, 1937. 22×14·5 цм. Стор. 429. Ціна 14 лір.

P. Dr. Christophorus Berutti O. P. **Institutiones Iuris Canonici.** Volumen VI. De delictis et poenis. Taurini-Romae 1938. E. Marietti. 22·2×14·3 цм. Стор. XV+258. Ціна 18 лір.

Prof. Karol Adam, **Istota katolicyzmu.** Przekł. autoryzowany X. Jana Korzonkiewicza. Księgarnia św. Wojciecha (Książnica Akcji Katolickiej, nr. 12). Poznań. 19·3×12·5 цм. Стор. 357. Ціна 6 зол.

Kirche am Werk. 8 Vorträge. Wien. Seelsorgerverlag. 19·4×11·9 цм. Стор. 202 Ціна 3 RM.

P. Antonin Grimm O. M. C. Mutter Maria, lehre uns! Wien 1938. Seelsorger-Verlag. 20·1×14 цм. Стор. 244. Ціна 3·50 RM

J. Calvet, **O twórczości i krytyce literackiej.** Przetłumaczył i przedmową opatrzył Artur Górski. Księgarnia św. Wojciecha Poznań. 19·7×13 цм. Стор. 192. Ціна 4 золати.

Abbé Lusseau-Abbé Collomb, **Manuel d'études bibliques.** Tome IV: Les **Evangelies.** Paris 1938. P. Téqui. 22·7×14 цм. Стор. VII+915 Ціна 50 фр. фр.

Ks. Feliks Bodzianowski, **Pełnia życia.** Młodemu Polkom i ich wychowawcom ku rozwadze. Wydanie drugie rozszerzone. Poznań 1938. Nakładem Księgarni Katolickiej. 20×14·1 цм. Ст. 4+354. Ціна 5 zł.

P. M. Bernard, **Petits enfants.** Histoires récréatives. Paris 1938. Téqui. 18·7×11·4 цм. Стор. IX+170. Ціна 9 фр. фр.

Przewodnik po literaturze religijnej i pokrewnych dziedzinach filozofii i nauk społecznych. Wyd. zbiorowe pod redakcją O. Jacka Woronieckiego O. P. Wydanie drugie. Nakł. Księgarni św. Wojciecha. Poznań. 23·2×15 цм. Стор. VII+420. Ціна 7 зол.

O. Marian Pirożyński C. SS. R — Stanisław Szczep. **Rocznik statystyczny Kościoła katolickiego w Polsce.** Rok pierwszy 1937. Lublin - Uniwersytet 1938. Towarzystwo Wiedzy Chrześcijańskiej (Ogólnego zbioru tom 39). 23·8×15·8 цм. Ст. 384.

Jacques Maritain, **Sztuka i mądrość.** Przetłumaczyli z francuskiego K. i K. Górscy. Księgarnia św. Wojciecha. Poznań 19·7×12·8 цм. Стор. 212. Ціна 4·50 зол.

Kirimli Yigit. **W odpowiedzi ukraińskim imperialistom.** Wilno 1938. 24·3×16·7 цм. Стор. 28.

O. Edward Hugon O. P., **Zasady filozofii.** Dwadzieścia cztery tezy tomistyczne. Tłum. Ks. Dr. Al. Zychliński. Nakł. Księgarni św. Wojciecha. Poznań. 23×15 цм. Ст. XXXIV+274. Ціна 4 зол.

Ks. Franciszek Kwiatkowski T. J., **Z pogranicza filozofii i teologii.** Wykłady dla katolickiej inteligencji. Kraków 1938. W-wo Apostolstwa Modlitwy. 21·5×15·3 цм. Стор. 598. Ціна: брош. 7·50 зол., опр. 9 зол.

Антін Лотоцький, **Було колись на Україні.** Історичні оповідання. V. Литовсько-руська доба. Львів 1938. Накладом В-ва „Наш Приятель” (Бібліотечка „Нашого Приятеля”. Випуск 15), 20·3×14·1 цм. Стор. 48 Ціна 70 сот.

о. М. Каровець ЧСВВ, **Велка Реформа Чина св. Василя В. 1882.** Частина четверта. Жовква 1938. В-во ЧСВВ. 21×14·5 цм. Стор. 8+499.

М. Чернець. **Злочинна іскра.** Про лиху книжку й пресу. Жовква 1938. В-во ОО. Василян. 16·9×11. цм. Стор. 47.

Світецький Обсерватор. **З наших літниць.** Порівняння на релігійно-суспільнім тлі. Львів 1938. Накладом УКО (Укр. Кат. Організації). Відбитка з „Нової Зорі”. 17·5×12·4 цм. Стор. 38.

Лєсада Преченої — Марійські легенди. Переповів Антін Лотоцький. Жовква 1938. В-во ОО. Василян. 16·8×12 цм. Стор. 118.

Львів у цифрах. Львів 1938. Накладом УКО (Укр. Кат. Організації). Відбитка з „Нової Зорі”. 17·6×12·2 цм. Стор. 18.

Сайлер-Шлегель. **Наслідкування Марії.** З німецького завадив М. Ф. ЧСВВ. Жовква 1938. Друкарня і В-во ОО. Василян. 11·4×7·4 цм. Стор. 118.

о. Маркіян Марисюк ЧСВВ. **Нашо терпіння на світі?** В-во ОО. Василян у Жовкві 1938. („Бібліотека Релігійної Освіти”, ч. 20). 16·7×12 цм. Стор. 32. Ціна 30 сот. з пош. пересилкою.

2) ЖУРНАЛИ

Apollinaris. Roma (Piazza S. Giovanni in Laterano, 4).

X [1937], 4. — Ad Acta Ap. Sedis annotationes: I. Graneris, Decretum de novis cultus seu devotionis formis non introducendis. — V. Bartocetti, Introductio de congregationibus religionis indigenis condendis. — Studia: Crisci G., De delegatione a iure in C. I. C. — Petrani A., De Patriarchum Orientalium in ritus proprios ac particulariter circa ieiunia et festa potestate. — Julien A., Compromissum in arbitros iuxta Codicem Iuris Canonici. — Bartocetti V., De iure et officio Promotoris iustitiae accusandi matrimonium. — Consultationes, etc.

XI [1938], 1. — Ad Acta Ap. Sedis Annotationes: I. Bruno, Dioecesis V., Iuris funerandi. — J. Jaros, Monitum de normis servandis quoad clericos ritus orientalis extra fines proprii patriarchatus peregrinantes. — P. Ciprotti, De pensionibus ordinandis. — Studia: Kurtscheid B., De effectibus iuridicis sponsalium secundum ius vigens ecclesiasticum et civile — Hanssen A., De sanctione nullitatis in processu canonico. — Kurtscheid B., Bartoli de Saxoferrato vita opera momentum influxus. — Consultationes, etc.

Ateneum Kaplańskie. Włocławek (Sem. Duch.).

41 [1938], 4. — Ks. L. Fraś C. SS. R., Ks. Augustyn Kordecki (c. d.). — Ks. Sz. Szydelski, Hellenizm a Chrześcijaństwo (dok.) — Ks. Wł. Miemieć, Bernanosa „Pamiętnik wiejskiego proboszcza“ (c. d.). — Sprawy pasterskie i religijno-społeczne, etc.

5. Ks. L. Fraś C. SS. R., Ks. Augustyn Kordecki. — Ks. P. Tochowicz, Fryderyk Wilhelm Foerster. — Ks. Wł. Miemieć, Bernanosa „Pamiętnik wiejskiego proboszcza“. — Sprawy pasterskie i religijno-społeczne, etc.

42 [1938], 1. — Ks. R. Dąbrowski, Metropolita A. Chrapowiecki o katolicyzmie i o katolikach. — Ks. L. Fraś C. SS. R. Ks. Augustyn Kordecki. — Ks. P. Tochowicz, Fryderyk Wilhelm Foerster. — Sprawy pasterskie i religijno-społeczne, etc.

Bogoslovska Smotra Zagreb (Captol 27).

XXVI [1938], 2. Gračanin Gjuro, Naučni indeterminizam i mogućnost čuda. — Zimmermann Stephan, Imamo li sposobnost da istinito sudimo. — Sović Antun, Eukomij liječnicima u Svetom Pismu. — Balić fra Karlo, Crkveni auktoritet prema tomizmu i drugim katoličkim školama, etc.

3. — Keilbach dr Vilim, O psihologiji stigmatizacije. — Balić dr fra Karlo, Crkveni auktoritet prema tomizmu i drugim katoličkim školama. — Pavlović Josip, Temeljne ideje Augustinove teodiceje. — Dočkal dr Kamilo, Povijest indijske crkve. — Prikazi, izvještaji, bilješke, etc.

Bogoslovni Vestnik. Ljubljana (Kopitarjeva 2).

XVIII [1938], 1-2. — Odar, Štolnina posebej v ljubljanski škofiji. — Turk, Hrenove pridige — Praktični del, etc.

Il Bolletino della Badia Greca di Grottaferrata. Badia di Grottaferrata (Roma). IX [1938] 3 (94).

Collectanea Theologica. Lwów (Uniwersytet).

XIX [1938], — Tadeusz Glemma, Die Studienjahre eines polnischen Bischofs des XVI Jahrh. — Stanisław Adamczyk Ks., Harmonijna zwartość systemu tomistycznego. — Stephanus Szydelski, De recto sensu vaticinii Danielis 70 hebdomadam (Dan. IX, 24-27). — Stanisław Frankl Ks., Rola kard. Seripandy w trydenckim dekrecie o Mszy św. — Notanda, etc.

2. — Józef Garbaciak, Polska wobec konfliktu Wenecji z papieżem Pawłem V (1606-1607). — Kazimierz Kłósak Ks., Maritainowa analiza stosunku filozofii moralnej do teologii. — Notanda, etc.

Cuvântul Adevărului. Mănăstirea Bixad (Jud. Satu-Mare).

XVI [1938], 6-7, 8-9.

Drogowskaz. Trzebinia 2 (Księża Salwatorianie). XI [1938], 5, 6, 7.

Duhovni Život. Zagreb (Kažotičev trg. 4).

X [1938], 4. — H. Bošković, Najprije katolik. — O. dr. J. Kuničić, Uvijek nova zapovijed. — Dr. O. D. Budrović, Iskreni odjek unutaraje molitve. — Liturgijski život, etc.

Gregoriana. Lwów (ul. Skarbkowska 12, m. 6).

[1938], 1. — J. E. X. Arcybiskup Teodorowicz, Moralność Królestwa Bożego. — Tensam, Kazanie w święto Trzech Króli 1938 r. — Przeglądy i oceny, etc.

2. — Prof. Władysław Folkierski, Od pragmatyzmu do katolicyzmu: Paul Buorget. — Przeglądy i oceny, etc.

Homo Dei Tuchów (Kr.). Klasztor OO. Redempt).

VII [1938], 2(36). — Modlitwa kapłana. — O. M. Pirożyński C. SS. R., Nasze bolączki duszpasterskie, IV. — Ks. Kazimierz Kowalski, Wychowanie apostoła świeckiego w parafialnej Akcji Katolickiej. — S. C., „Si scires donum Dei.“ — O. St. Wójcik C. SS. R., Częsta Komunia św. a spowiedź z pobożności. — O. K. Smoroński C. SS. R., „Fundamenta ejus in montibus sanctis“. — X. Dr P. Dragan, Krzewienie trzeźwości w kościele, etc.

3 (37). — T. B., Idea Maryjana w życiu kapłana. — Ks. Kazimierz Kowalski, Sprawiedliwość osobista i społeczna duchowieństwa. — O. S., Pielęgnowanie powołań kapłańskich. — Ks. Mieczysław Paszkiewicz, „I znają mnie moje“. — „Jeszcze jeden członek Akcji Katolickiej“, etc.

Kraljestvo Božje. Stična.

XII [1938], 3. Ti si Peter. — Vzhodna cerkev. — P. A. Br., Diaspora kliče. — Puncer France, Slomšek in njegova skrb za mladino. — P. Jos. Goris, S. O. Cist., Apostolstvo zedinjenja na Holandskem. — Delavci za cerkveno zedinjenje. — Zgodbe sv. očetov. — Donat Novicki-Jerko S., Borbe za križ in oltar. — Po bližnji in daljni domovini, etc.

4. — Mednarodni evharistični kongres in krščanski vzhod. — P. Jos. Goris S. O. Cist., Apostolstvo zedinjenja na Holandskem. — Pismo dušnega pastirja o življenju katoličanov na našem jugu. — Puncer France, Slomšek in njegova skrb za mladino

— P. K. O. Srećanje s pravoslavnim duhovnikom. — Delavci za cerkveno zedinjenje. — P. S. A., Grem nazaj v Rusijo, kjer se da doseči venec mučeništva. — Zgodbe sv. očetov. — Donat Novicki-Jerko S., Borbe za križ in oltar. — Po bližnji in daljni domovini, etc.

5-6. P. Simon Ašič S. O. Cist., Kri mučencev za cerkveno edinost sveti Andrej Bobola. — P. Jos. Goris S. O. Cist., Apostolstvo zedinjenja na Holandskem. — Anton Kordin, Diaspora. — Dr. Josip Meško, Fant po Slomšekovem srcu. — P. S. A., Sovjetska nravnost — Delavci za cerkveno zedinjenje. — Zgodbe sv. očetov. — Donat Novicki-Jerko S., Borbe za križ in oltar. — Po bližnji in daljni domovini, etc.

Ku szczytom. Wilno (Uniwersytecka 9-10).

[1937 — grudzień, 1938 — styczeń], 1. — Ks. Dr. Józef Wojtukiewicz, Katolicka ideologia wychowania. — Ramy życia liturgicznego. — Ks. Dr. Józef Wojtukiewicz, Czyny udział w ofierze Kościoła świętego. — Jutrzenka zbawienia. — Ks. Dr. Józef Wojtukiewicz, Głębia duszy ludzkiej. — Ks. Dr. Józef Wojtukiewicz, Psychologia i jej metody, etc.

[1938], 2. — Myśl Boża — Ks. Dr. Józef Wojtukiewicz, Bóg w Trójcy Św. Jedyny. — Ks. Dr. Józef Wojtukiewicz, Życie z wiary. — Przygotowanie do Wielkanocy. — Części zmienne Mszy świętej a praca wewnętrzna, etc.

3 — Miłość Boża. — Ks. Dr. Józef Wojtukiewicz, Człowiek w planie Bożym. — Ks. Dr. Józef Wojtukiewicz, Prawo śmierci prawem życia. — Odkupienie — szczył miłości Bożej. — Salve, Sancta Parens! etc.

4-5. — Działanie Boże. — Ks. Dr. Aleksander Żychliński, Życie z Ducha Świętego. — Ks. Dr. Józef Wojtukiewicz, Plan odkupienia. — Życie Słowa Wcielonego. — Ks. Dr. Józef Wojtukiewicz, Umartwienie — Praca i obowiązek. — Uświęcenie — dzieło Ducha Świętego. — Ks. T. W., Cześć Świętych w Liturgii, etc.

Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy. Warszawa. (ul. Kanonia 18, m. 3).

XXVII [1938], 5. — Ks. Dr. Jan Litwin, Rozporządzenia Ordynariuszów polskich w sprawie pierwszej Komunii Świętej dzieci. Ks. R. Josiński, Nowy projekt nauki przygotowawczej do pierwszej Komunii Świętej. — Ks. Dr. M. Węglewicz, Najnowsze publikacje katechetyczne o I-ej spowiedzi i Komunii św. — Ks. Józef Kuropieska, Kazanie przed pierwszą Komunią św. — Z życia i ze szkoły, etc.

6-7. — Na jubileusz J. Em. Kard. Al. Kakowskiego — Ks. K. Piotrowski, Co mamy osiągnąć przez nauczanie etyki. — Ks. Wł. Karasiewicz, Katolickie dzieła wychowawcze uwzględniające nowoczesne badania psychologiczne. — Ks. Dr. W. Jasiński, Ognisko metodyczne dla nauki religii — Pomoce katechetyczne, etc.

Museum. Brno (Antonínská 1). [1938], 3, 4, 5.

Mysterium Christi Poznań (Al. Marcinkowskiego 22 IV).

IX [1937/8], 4. — Bieszk Kazimierz, Ojciec nasz „powołanych“. — S. M. R., Odrodzeni w źródłach chrześcijańskich. — Ks. Pniok W., Światłocienie ruchu liturgicznego w Polsce. — Z praktyki liturgicznej, etc.

5. — S. Zofia Schultz C. R., Tajemnica Ducha Św. — Ks. Prof. Dr Franciszek Manthey, Jak przeżywano Kościół w głównych epokach chrześcijaństwa. — Zmysł liturgiczny, etc.

6. — S. Zofia Schultz C. R., Uroczystość Bożego Ciała. — Ks. dr Wł. Śpikowski, To jest ciało moje — ten jest kielich krwi mojej. — Ks. prof. dr Franciszek Manthey, Jak przeżywano Kościół w głównych epokach chrześcijaństwa, — J. S. Echa wynalazków XX wieku w liturgii. — Ks. R. Binnek, Nowe święta. — Kronika liturgiczna, etc.

Nyva Revija Vjeri i Nauci. Makarska.

XVII [1948], 1-2. — Dr O. A. Crnica, Vážnost Konkordata između Kraljevine Jugoslavije i Sv. Stolice. — O. Bonaventura Dr Radonić, Nauka Skotova o indiferentnim činima. — Fra Karlo Balić, Što je skolastika? — Dr. fra Oton Knežević, Sv. Franjo i socijalno pitanje. — Kulturni pogledi, etc.

3. — F. S. Petrov, Je li moguća katolička književnost. — A. Nadilovski, Neispravno shvaćanje. — O. Bonaventura dr. Radonić, Nauka Skotova o indiferentnim činima. — Kulturni pogled, etc.

4. — Nedjeljko Šubotić, Socijalizacija produktivnih dobara. — Fra Karlo Balić, Sredovječna univerza. — Fra Ivan Jurić, Prigodom izložbe komunističke štampe u Rimu. — Kulturni pogledi, etc.

Orientalia Christiana Periodica. Roma 128 (Piazza Santa Maria Maggiore, 7).

IV [1938], 1-2. — P. Krüger, Das Syrisch-Monophysitische Mönchtum im Tur-'Ab-(h)din. — J. Vergote, Zwei koptische Fragmente einer unbekannten patristischen Schrift. — C. Moss, A Syriac version of Pseudo-Athanasius contra Apollinarium I. — J. B. Darblade, La collection Canonique Melkite d'après les manuscrits arabes des Xlle-XVlle siècles. — A. M. Ammann, S. J., Darstellung und Deutung der Sophia im Vorpetrini-

schen Russland. — G. Hoffmann, S. J., Die Konzilsarbeit in Florenz: 26. Febr. 1439 — 26. Febr. 1443. — E. Herman S. J., De benedictione nuptiali quid statuerit ius byzantinum sive ecclesiasticum sive civile. — J. M. Hanssens, S. J., La Liturgie romano-byzantine de Saint Pierre. — Commentarii breviores, etc.

Oriens. Warszawa (ul. Rakowiecka 61).

VI [1938], 3. — Ks. Jan Urban, Testament duchowy św. Boboli. — Ks. J. U., Rozszerzenie władzy Kongregacji wschodniej. — Ks. Jan Urban, Wołyńskie rewindykacje. — Ks. B. Waczyński T. J., Św. Grzegorz i św. Zachariasz a Filoque. — Zofia Licharewa, U źródeł „starowierstwa” rosyjskiego. — I. T. Z., Kozacy Sahajdaczno jako wrogowie Unii. — Ks. Stan. Łaski, O świętych na Rusi i w Rosji. — J. B., Nieco o Atanazym Brzeskim. — O. Filip de Régis, Tydzień Wschodni we Florencji. — Po tamtej stronie, etc.

4. Ks. Jan Urban, Forma i treść. — Ks. B. Waczyński T. J., Echa unii Florenckiej w Polsce w czasach unii Brzeskiej. — Ks. St. Łaski, Prawosławni wobec zagadnienia unijnego. — Ks. J. Urban, Mickiewicz a rzeczy unickie. — Zofia Licharewa, Dzieje starowierstwa rosyjskiego. — Mgr. Michał Opoka, Prawosławne bractwa na Rusi. — Ks. J. Urban, Monachomachia w Drui. — L. M., Niezwykły „witraż”. — Po tamtej stronie, etc.

Der christliche Orient. München 23. (Mandlstrasse 10).

III [1938], 2. — P. Hieronymus Engberding O. S. B., Die „Marienhafte“ der äthiopischen Liturgie. — P. Chrysostomus Baur O. S. B., Seelsorge im zukünftigen Russland. — Alfons Kohl, Die Ostkirche spricht aus den Ikonen. — P. Dr Burkhard Neunheuser O. S. B., Orientalisches Gut in der Liturgie von Mailand: das Transitorium. — Chronik, etc.

3. — P. Dr Chrysostomus Baur O. S. B., Priester für Russland. — P. Thomas Hermann O. S. B., Kirchenbegriff und Union. — P. Dr Hieronymus Engberding O. S. B., Die äthiopische Marienhafte. — P. Felix Wiercinski S. J., Die Union der siebenbürgischen Rumänen im 18. Jahrhundert. — Zu den Ikonenbeilagen. — Kaplan Joseph Ilmbergert, Athos und Rom. — P. Thomas Hermann O. S. B., Die Ikonostase in der Kapelle des St.-Andreas-Kollegs, München. — Chronik, etc.

Prąd. Lublin. (Uniwersytet).

35 [1938], III-IV. — Orędzie Episkopatu Polski do Duchowieństwa i Wiernych w sprawie uchwały Pierwszego Polskiego Synody Plenarnego. — Mieczysław St. Popławski, Oktawian August. — Henryk Życzynski, Twórczość Karola Huberta Rostworowskiego, etc.

V. — M. Kłosowicz, Myśli o filozofii pieniądza. — A. Kossowski, Z dziejów unii kościelnej na terenie b. diecezji chełmińskiej w latach 1851-1866, etc.

VI. — O. Bernard od Matki Bożej, Człowiek wiecznego dążenia. — Ks. Walerian Meysztowicz, Ustawodawstwo państwa włoskiego dotyczące małżeństw. — Jerzy Ryk, Błędy rasizmu. — Katolicka myśl społeczna, etc.

VII-VIII. — Ks. Rektor A. Wóycicki, Wychowanie społeczeństwa. — S. A. Planowa organizacja kultury. — Mowa Ojca św. do pielgrzymów polskich, etc.

Pro Christo. Warszawa 4. (Wileńska 69). [1938], 4, 5, 6-7.

Przegląd Biblijny. Kraków (ul. Jabłonowskich 28).

II [1938], 1. — O. Fic U. A. Przejście Izraelitów przez Morze Czerwone. — Ks. Archutowski Józef, Kamień węgielny na Syjonie. — Ks. Morawski Marian, Pauliniści protestancy o naśladowaniu Chrystusa. — Ks. Dr Stach Piotr, Myśli społeczne w liście św. Jakuba. — Miscellanea, etc.

Przegląd Homiletyczny. Kielce (Sem. Duch.).

XVI [1938], 2. — Ks. M. Sopoćko, Wygłoszenie kazania. — Ks. Aleks. Kot T. J., Kompozycja Kazan Sejmovych. — Ambona i życie, etc.

Sodalis Marianus. Warszawa XII (ul. Rakowiecka 61). XXXVII [1938], 5, 6.

Szkola Chrystusowa. Lwów (pl. Dominikański 2).

XVI [1938], 5. — Ks. A. Żychliński, Jaka jest łaska sakramentalna Komunii św. — Ks. Al. Jougán, O przygotowaniu do Mszy św. — Maria Winowska, Tajemnica ofiary. — Absconditus. Eucharystia przedłużeniem i uzupełnieniem Mszy św. — Ks. Fr. Pelczar, Wpływ częstej i dobrej Komunii św. matki na uświęcenie całej rodziny. — Myśl liturgiczna, etc.

6. — A. Gmurowski O. P., O istocie bojaźni bożej. — F. Lanversen T. J., Modlić się za rządzącymi nami. — Atanazy Fic O. P., O. Maria Józef Lagrange. — Teksty klasyczne, etc.

7-8. — A. Gmurowski O. P., Moralna ocena bojaźni niewolniczej. — S. M. Leonia, Niep., Św. Anzelm z Kanterbury. — Myśl liturgiczna, etc.

Tęcza. Poznań (Al. Marcinkowskiego 22). VII [1938], 6, 7, 8.

Theologisch-praktische Quartalschrift. Linz a. d. Donau. (Priesterseminar, Harlachstr. 7).

91 [1938], 2. — Otto Cohausz S. J., Wirklichkeit und Verwirklichung des gottmenschlichen Reiches Jesu Christi. — P. Herm. Bückers C. Ss. R., Des Propheten Isaia messianische Erwartungen für die Heidenvölker. — Dr. Oskar Herget, Ist Urzeugung möglich? — P. Peter Schmitz S. V. D., Erziehung und Führung zur heiligen Ehe. — Dr. Josef Grosam, Die soziale Gerechtigkeit im Sinne der Enzyklika Quadragesimo anno. — P. Beda Danzer O. S. B., Heidnische Festzeiten und ihr Ersatz durch christliche. — Dr. jur. Fürst Nicolaus Massalsky, Werdegang der Russisch-Orthodoxen Kirche seit der Revolution des Jahres 1917. — Dr. Karl Fruhstorfer, Der Weltkirchenkonferenz in Oxford. — Pastoralfälle, etc.

3. — Otto Cohausz S. J., Wirklichkeit und Verwirklichung des gottmenschlichen Reiches Jesu Christi. — Dr. Karl Fruhstorfer, Isaia's Berufungsvision. — P. J. Endres C. Ss. R., Zur Philosophie des Gebetes. — P. Damian Klein O. F. M., Was ist Opfer? — B. van Acken S. J., Apostolat zum Beistand der Sterbenden. — Dr. Anton Seitz, Astrologie und praktische Bewährung. — Dr. Josef Grosam, Die soziale Gerechtigkeit im Sinne der Enzyklika Quadragesimo anno. — Pastoralfälle, etc.

Ukrainian Youth. 9 Stagg Street, Jersey City, N. J. S. A. V [1938], 3, 4, 5, 6, 7

Богословія Львів (Коперника 36).

XVI [1938], 1. — Demetrius Mychajlyšuk, De occasione et scopo Metrop. Stephani Javorskyj operis „Petra Fidei“ (Initium). — о. Др Степан Сампара, Працеловик і прабавлення. — о. Др Володимир Фіголь, Церковні братства Галицької Гр. кат. Провінції в XVIII. ст. — Вибрані питання, тощо.

Вістник Марійських Товариств. Львів 1 (Сикстуська 39а, скр. пошт. 108).

IV [1938], 1-2 (7-8). — о. І. Назарко ЧСВВ, Величчя духа. — о. Р. Лукаш, ЧСВВ, З наших Марійських традицій. — о. І. Назарко ЧСВВ., Перший курс оо. Провідників середньоскопських Марійських Дружин у Польщі. — К. Капусякова, Ієстукторський курс Мар. Дружин Пань у Львові. — Звіти, тощо.

Всесвітня історія (Історична Бібліотека). Львів (Косцюшка 1а). 1938, 5, 6, 7, 8.

Голос Спасителя. Yorkton, Sask. (Catherine St.), Canada. [1938], 4, 5, 6, 7.

Дзвони Львів (Японська ч. 7/II).

VIII [1938], 3(81). — П. Дурбак, Смерть Найдужчого. — Папіні Дж., Під Великдень. — В. Пачовський, Геній Т. Шевченка. — В. Залозецький, Українська наука перед новими завданнями. — М. К., Франція і Україна. — Рецензії тощо.

4-5 (85-86). — У міській церкві. Г. Костельник, Розмови з Христом. — І. Папіні, Німі. — Матіїв-Мельник, Дві креції в творах Федьковича. — Д. Горнякевич, Макаревич Вичулковський. — Ж. Бершан, Із щоденника сільського пароха. — М. Грушевський, Українська шляхта в Галичині на переломі XVI, і XVII. в. — Вічні слова. — Др В. Левицький, Дмитро Бортиянський. — Рецензії, тощо.

Душпастирь. Ужгородь (Епархіяльна Касса). XV [1958], 6-8, 9-10.

***Духовна Стража Сомбор (Jugoslavija).**

XI [1938], 1. — Уредник, Избор Њ. Св. Патриарха. — М. М. Весин, Нови путеви. — Игуман Теофан, Треба ли богослуженье да буде једнообразно. — Архимандрит Дионисије Миковић, Митрофан Бан (наставак) — Архим. Стефан, Проповед на рођендан Њ. Вел. Краља Петра II. — Јеромонах Георгије, О организацији монаштва. — * * * Леп пример љубави према манастирима. — Из монашке ћелије, etc.

Католицька Акція. Львів (Новий Світ 22). V [1938], 2. — Ювілей 950-ліття хрещення України (комунікат). — Др М. Дзєровиц, На правильний шлях — о. В. Кулик, Плянкова праця в парохії. — о. В. Лициняк, Про коєдукацію. — Епископ О. Прогаєска, За католицькі основи життя. — Серед нових книжок і видань, тощо.

Миссійний Вѣстник. Ужгород (Учительська ул. ч. 8а). VIII [1938], 4-6.

Місіонар Прес. Ісусового Серця. Жовква (О. Василяни). XLI [1938], 5, 6, 7, 8.

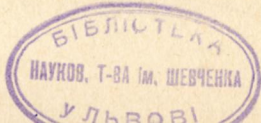
Наша атьківщина Львів (Сикстуська 43). II [1938], 4, 5, 6, 7-8.

Нива. Львів (Коперника 36). XXXIII [1938], 4, 5, 6, 7-8.

Рідна Мова. Warszawa IV. (ul. Stalowa 25 m. 10). VI [1938], 4(64), 5(65), 6(66), 7-8(67-68). — Піддержку цього журналу наша Редакція зокрема поручає.

Сівач Львів. (Обертинська 21). III [1938], 5(21), 6(22).

Українська Книга. Львів (Косцюшка 5). [1938], 5.

B) 3 католицького Сходу . . .	38-39
Г) 3 незєднаного Сходу . . .	39-43
Г) 3 католицьких місій . . .	43-46
Д) 3і світу	46-50

Ex Oriente catholico	38-39
Ex Oriente separato	39-43
E missionibus catholicis	43-46
Chronica-Varia	46-50

V. Бібліографія — а) Рецензії:

C. Carbone, Circulus philosophicus IV, V (P. K.); *Ivo Benedetti*, Ordo iudicialis processus canonici super nullitate matrimonii instruendi (B. Baran); *S. Augustini Confessionum libri XIII* (P. K.); Божя наука (Isidorus Lub); *о. Юліан Дзєрович*, Педагогіка (Ir. Nazarko); Bildung zum Christen (I. Lub); О справедливості сполечнєй (I. Nazarko); Слово Боже в програмach Польского Радia; *P. Magaud*, Les Evangiles du Dimanche (I. Lub); Записки Наукового Т-ва ім. Шевченка 154, 155 (I. Lub); Pontificium Athenaeum Lateranense anno academico 1937-1938 (I. Lub); Прzewodnik po literaturze religijnej. *J. Calvet*, О творчості і крытыке літєрацкєй. *Konrad Górski*, François Mauriac (P. K.). 51-58

б) Книжки й часописи надіслані до Редакції	59-64
--	-------

V. Bibliographia — а) Recensiones:

Libri et periodici ad Redactionem missi	59-64
---	-------

Окремий додаток

Проповіді на свята цілого року
(продовження)

Appendix separatum

Conciones festivae pro toto anno
(continualio)

„Нова Зоря“, церковно-релігійний, політичний часопис. Видає Українська Католицька Організація вже XIV-й рік, два рази тижнево Річно: 24 зл. — Адреса: **„Нова Зоря“**, Львів, Гродзiцьких ч. 2/1

„ПРАВДА“, ілюстрований тижневик для народу. Видає Інститут Неп. Зач. Пр. Д. Марії вже XIII рік. Передплата: річно 5 зол., півр. 2'50 зол., чвертьрічно 1'30 зол., місячно 50 сот. За кордоном 2 дол., або їхня рівновартість. Поодинокє число 10 сот. (Хто замовляє 100 примірників — платить по 5 сот. за число). — Адреса: **„Правда“**, Львів, Гродзiцьких 2/1. Телефон 105-72.

Найновіші видання БІБЛІОТЕКИ УКР. КАТ. ОРГАНІЗАЦІЇ

Осип Назарук: Галичина й Велика Україна	0'70
Узасаднення Скали	0'20
Пастирський лист трьох Владик	0'10
Перша Бібліотека на Україні	0'20
о. І. Братик: Останній Свят-вечір	0'20
Програма винародовлення Українців і Білорусинів в Польщі	2'00
Епопея сміху	0'20
Ол. Мох: Покажчик змісту „Н. Зорі“	4'00

Еп. Р. Челлонер: Розважування над правдами й обовязками християнства	0'50
Осип Назарук: Рома Етерна. Вічний Рим	1'00
Про Книгу Голубину	0'50
Просвітянський рух в Галичині	0'45
Осип Назарук: В княжiм Крилосі	0'20
Теофiль Коструба: Православне духовенство	0'20

Замовляти в Адміністрації **„Нової Зорі“**.

ФЛБРИКА
СВІЧОК

„КЕРОС“

ВЛАСНИК
ПАВЛО ДУРБАК і СИНІ
ЛьВiВ 15. ОКРУЖНА 108а

В Адміністрації „Нової Зорі“

можна дістати отсі видання Бібліотеки Укр. Католическої Організації:

Ціни в зл.:

Ч. 1. Основи соціології . . .	3.—	Ч. 21. А. Кругельський: Тисячська	
Ч. 3. Спиритизм . . .	2.—	Схизма на Лемківщині . . .	1.—
Ч. 4. Життя св. Кирила і Методія . . .	0.80	о. М. Каровець ЧСВВ: Три синодальні Архієреї . . .	0.25
Ч. 5. Я. П. Секти й сектанти . . .	0.60	Ч. 23. Еп. Гр. Хомишин: Про грозу духової руїни (Пастирський Лист) . . .	0.40
Ч. 7. Гр.-католическа Церква (історія) . . .	0.95	Ч. 24. А. Ч.: Українська молодь Христові . . .	0.40
Ч. 8. Др. О. Назарук: Преса . . .	3.—	Ч. 25. о. В. Порошко, Ч. Пресв. Ізб.: Хто такий був Лютер? . . .	0.30
Ч. 9. Борді за Церкву. Ч. I. Св. Павло . . .	2.—	Ч. 26. Осип Назарук: На спокійнім океані . . .	0.40
Ч. 11. Д-р О. Назарук: Вчасна весна в північній Альберті . . .	0.50	Ч. 27. Осип Назарук: Жінка і суспільність . . .	9.50
Ч. 12. о. Т. Галушинський: Найвищий Пастирський Уряд в Хр. Церкві . . .	0.60	Ч. 28. О. Назарук: Жіноча справа . . .	0.40
Ч. 13. Зброя до оборони і наступу. Начерк проповіді про пресу (добровільний даток) . . .		Ч. 29. В. Маковський: „Андрей“ на засланні . . .	0.80
Ч. 14. о. Т. Галушинський: Царство сатани наступає на нас . . .	0.80	Ч. 30. А. Ч.: Террор в минулому . . .	0.40
Ч. 15. Борді за Церкву. Ч. II . . .	2.—	Ч. 31. Еп. Гр. Хомишин: Українська проблема . . .	1.50
Ч. 16. Християнське виховання молоді . . .	0.40	Ч. 32. Осип Назарук: Вибір звання . . .	0.40
Ч. 17. Еп. Гр. Хомишин: Пастирський Лист про політичне положення . . .	0.40	Ч. 33. о. Б. Кренціцький: Моя розмова з дослідниками св. Письма . . .	0.40
Ч. 18. О. Назарук: Галицька делегація в Ризі 1920 р. . .	1.80	Ч. 34. А. Ч.: I-ий Зїзд Молоді . . .	0.40
Ч. 19. Борис Колодій: Галицька Соціалістична Радянська Республіка . . .	0.50	Ч. 35. о. С. Вагрович: Про Аргентину . . .	0.40
Ч. 20. о. Т. Галушинський: Недільний Дзвін . . .	2.—	Ч. 36. Еп. Гр. Хомишин: Справа целібату . . .	0.40
		Ч. 37. Т. Коструба: Радикали про Унію . . .	0.25

ІНШІ ВИДАННЯ:

Д-р О. Назарук: Гр.-католическа Церква і укр. ліберальна інтелігенція . . .	3.—	Проф. Л. Коплер: Релігія і політика . . .	1.80
о. Д-р Т. Галушинський: Думка і наука Церкви в питанні літургічної мови . . .	0.20	С. Томашівський, історик, політик, публіцист . . .	1.—
Д-р С. Томашівський: Десять літ укр. питання в Польщі . . .	1.50	А. Ч.: На кадиновім мості (Листи до молоді . . .	0.80
Д-р С. Томашівський: Наша чільна партія у власнім зеркалі. Критичні замітки . . .	1.—	Д-р Осип Назарук: Католицький журналіст обвинувачений за державну зраду . . .	1.30
Д-р С. Томашівський: Про ідеї, героїв і політику . . .	2.—	Станіслав Лось: За конструктивну політику на Черв. Русі . . .	1.—
О. Назарук: Роксоляна (повість) . . .	12.—	Галицький Договір . . .	0.50
О. Н.: Ідеологічні основи Укр. Католическої Нар. Партії . . .	0.50	О. Назарук: Націоналізм Донцова . . .	0.60
		» » Генедія . . .	3.—
		» » Ерема кай аноніма . . .	0.50
		» » Гоги і Магоги . . .	0.50
		З історії анархії на Україні . . .	0.80

В кожній культурній родині на цілм світі роблять подарунки з книжок при численних подіях і нагодах, а саме: 1) в день уродин, 2) в день імянин, 3) в день коли молодець, чи панночка кінчить школи, 4) в день заручин, 5) в день вінчання, 6) на Святвечір, 7) на Великдень, 8) в день патрона місцевости, 9) в кожне родинне свято, 10) при кожній більшій щасливій або нещасливій події, щоб радість утревалити доброю книжкою, згл. щоб смуток злагіднити розумними думками доброго автора. Пригадайте Собі, чи Ви поступали так і чи в Вашій родині робилося так? Коли ні, то поправте се, бо з культурних родин складається культурна нація. Сила не полягає на грошах, ні на землі, тільки на уморальненні й укльтивованні духа. При виборі книжок не забувайте на католицькі книжки »Нової Зорі« і »Правди«.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ „ДОВОРОГО ПАСТІРЯ“: Проситься не гайно вирівняти передплату не чекаючи на окремі пригадки, особливо злучені з окремим коштом.

П-12.527

1939-1

y-